

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Uw kenmerk
176189U

Bijlage(n)
6

Datum 9 september 2025
Betreft Beantwoording vragen inzake het onderwerp water

Geachte voorzitter,

Op 10 juni heeft de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat / Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening 71 vragen gesteld, naar aanleiding van verschillende brieven van de regering verband houdend met het onderwerp water¹ en vier deskundigenbijeenkomsten georganiseerd over het onderwerp water met als thema's 'de uitvoeringspraktijk'², 'waterkwaliteit'³, 'waterveiligheid'⁴ en 'water en bodem sturend'⁵.

Bij deze brief ontvangt de Kamer de antwoorden op de gestelde vragen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

ing. R. (Robert) Tieman

¹ Kamerstukken I 2023/24, 27 625, H en I, Kamerstukken I 2024/25, 27 625 J, L en M, Kamerstukken I 2024/25, 27 625/30 015, K en Kamerstukken I 2023/24, 32 698, C.

² Kamerstukken I 2024/25, 31 710, I.

³ Kamerstukken I 2024/25, 31 710, G.

⁴ Kamerstukken I 2023/24, 31 710, F.

⁵ Kamerstukken I 2023/24, 31 710, E.

Vragen van de leden van de fractie van de BBBOns kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

1. Wat is de huidige frequentie van riooloverstorten in Nederland en welke gevolgen heeft dit voor de waterkwaliteit?

De exacte frequentie verschilt per locatie. Gemengde overstorten van riolen waar zowel afvalwater als hemelwater op wordt afgevoerd, werken circa 5-7 maal per jaar (hooggelegen gemengde overstorten treden minder vaak in werking). Gemeenten monitoren, vanuit hun verantwoordelijkheid, op frequentie en nemen zo nodig maatregelen om negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit te minimaliseren. Een overstorting kan tijdens of direct na het optreden ervan tot een verminderde waterkwaliteit leiden. Landelijk gezien zijn de negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit bij overstortingen beperkt. Vanuit de herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater zal er een betere inschatting van de vuilvrachten uit riooloverstorten moeten worden gemaakt op basis van metingen en/of modellen (zie ook antwoord op vraag 8).

2. Welke gevolgen heeft riooloverstorting specifiek voor landelijke gebieden en agrarische watergangen?

Een overstorting kan leiden tot een tijdelijke toename van nutriënten en bacteriën, en een afname van de zuurstofconcentratie in het water op de plek van de lozing. Hierdoor kan dit tijdelijk en lokaal tot verontreiniging leiden van het ontvangende water met een enkele keer vissterfte tot gevolg. Deze gevolgen zijn niet specifiek voor het landelijke gebied.

3. Worden deze effecten structureel gemonitord en gerapporteerd?

Gemeenten monitoren, vanuit hun verantwoordelijkheid, op overstortingsfrequentie en nemen zo nodig maatregelen om negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit te minimaliseren. Er vindt geen structurele monitoring van de kwaliteit van het overstortwater plaats. De effecten van een overstorting worden, indien sprake is van incidenten, door gemeenten gerapporteerd aan de gemeenteraad.

4. Welke risico's ontstaan er voor de volksgezondheid wanneer riooloverstorten plaatsvindt?

Over het algemeen ontstaan er geen risico's voor de volksgezondheid door of tijdens een overstorting. Afhankelijk van de situatie kan het tijdelijk leiden tot verminderde waterkwaliteit op en rond de lozingslocatie. Dit kan op die locatie voor enkele dagen tot een negatief zwemadvies leiden.

5. Welke risico's ontstaan er voor agrarisch gebruik van oppervlaktewater en voedselveiligheid wanneer riooloverstorten plaatsvindt?

Als er vanuit de lozingslocatie van een overstort, direct nadat een overstorting heeft plaatsgevonden, water gebruikt wordt om vee te drenken of gewassen te bewateren, kan dat mogelijk (gezondheids)risico's voor het vee of mensen bij directe consumptie van het gewas opleveren. Tussen 1998 en 2006 is er veel inzet geweest in de aanpak van risicovolle riooloverstorten

in relatie tot volks- en diergezondheid⁶, hierbij zijn de meeste risicovolle riooloverstorten aangepakt. De inspanning voor sanering van de risicovolle overstorten was vooral gericht op verminderen van de risico's voor agrarisch gebruik.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

6. Welke communicatie is er momenteel naar omwonenden, agrariërs en gebruikers bij geplande of verwachte overstorten? Acht de regering deze communicatie voldoende?

De locaties van overstortconstructies zijn bekend. Overstortingsgebeurtenissen zijn naar hun aard nooit gepland. Tijdens weersomstandigheden met veel neerslag in korte tijd kan een overstort in werking treden. Het is aan te raden dat gedurende, of kort na omstandigheden met stevige buien, een agrariër afziet van het gebruik van oppervlaktewater ter plekke van of nabij de lozingslocatie van een overstort. Er is geen wettelijke verplichting tot communicatie naar derden over riooloverstorten. Vaak komt er informatie beschikbaar van waterschap of gemeente als in de buurt van de locatie n.a.v. een overstorting risico's worden verwacht.

7. In hoeverre zijn gemeenten en waterschappen financieel en technisch in staat om overstorten terug te dringen?

Gemengde overstorten vormen - bij wijze van spreken - een noodventiel voor het gehele gemengde rioolsysteem, zij voorkomen ergere problemen zoals overstroming van toiletten en straten tijdens hevige regenval. Overstortingen zijn om die reden soms nodig. Er zijn al sinds het jaar 1995 veel maatregelen genomen en er is fors geïnvesteerd om frequenties van overstortingsgebeurtenissen te verminderen en probleemgevallen te saneren, o.a. door de aanpassing van de structuur van rioolstelsels, de bouw van bergende en vuilreducerende voorzieningen en het verminderen van naar gemengde riolering afstromend oppervlak. Dit heeft geleid tot sanering van risicovolle overstorten in relatie tot volks- en diergezondheid (zie ook het antwoord op vraag 5) en vermindering van de frequentie van de overstortingsgebeurtenissen. Daar waar zich ondanks dit alles nog echt problemen voordoen rondom overstortlocaties is het aan een gemeente, in samenwerking met de waterbeheerder, om passende maatregelen te nemen om deze op te lossen. De genomen maatregelen worden bekostigd uit de lokale belastingen (rioolheffing of de watersysteemheffing).

8. Welke rol ziet het Rijk in het ondersteunen of verplichten van maatregelen om de frequentie van overstorten te reduceren?

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt momenteel aan de implementatie van de herziene Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater⁷, welke wordt omgezet in Nederlandse wet- en regelgeving. Vanuit de herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater is er extra aandacht voor het functioneren van riooloverstorten, gezien de mogelijke nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit van een overstorting. Om die reden verplicht de herziene richtlijn om uiterlijk in juni 2028 een lijst op te stellen van agglomeraties

⁶ Kamerstukken II 2006/07, 25 890, nr. 34.

⁷ Richtlijn (EU) 2024/3019.

waarin zich grote of risicovolle overstorten bevinden of de overstorten het halen van de doelen van o.a. de Kaderrichtlijn Water beletten. Voor de afwatergebieden van agglomeraties op deze lijst moet uiterlijk 31 december 2039 een geïntegreerd beheerplan zijn opgesteld door de gemeenten. In dit beheerplan moet onder andere voor gemengde riolen een schatting worden gegeven van de vuilvrachten vanuit de overstorten gebaseerd op metingen en/of op modellen, en maatregelen worden genomen om o.a. de lozingen van onbehandeld stedelijk afvalwater tot een minimum te beperken.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

9. Op welke wijze wordt het rioolstelsel toekomstbestendig gemaakt om piekbelasting door hevige neerslag op te vangen zonder overstorten? Welke overheid draagt daarvoor primair de verantwoordelijkheid?

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de riolering en er wordt door hen constant aan verbeteringen gewerkt. Hierbij is ook aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering. Gebruikelijke maatregelen zijn de loskoppeling van de hemelwaterafvoer van de gemengde riolering en aanleg van meer buffercapaciteit om overstortingsgebeurtenissen tijdens hevige regenval te beperken of voorkomen. Bij nieuwbouw is alleen nog sprake van aanleg van vuilwaterriolering; er komen geen gemengde riolering en overstortconstructies in voor.

10. Wordt er gewerkt aan extra buffering, infiltratie of afkoppeling van regenwater als structurele oplossing?

Zoals ook benoemd in vraag 9 werken de gemeenten ook aan het klimaatbestendig maken van de leefomgeving. Daarbij kunnen verschillende maatregelen of een combinatie hiervan toegepast worden. Gemeenten hebben in vrijwel alle projecten voor herstructurering, vernieuwing of verbetering van riolering aandacht voor het afkoppelen van de op gemengde riolering aangesloten oppervlakken. Ook hebben veel gemeenten subsidies voor het afkoppelen van regenwater en het verminderen van regenwater in het riool (regentonnen, groene daken).

11. Zijn er landelijke normen of doelstellingen opgesteld met betrekking tot het maximumaantal overstorten per jaar per rioolgemengd systeem?

In 1992 werd de Basisinspanning Riolering als beleidsregel geïntroduceerd met als doel de emissie (vervuiling) vanuit rioolstelsels te verminderen. Specifiek voor gemengde rioolstelsels (waar regenwater en afvalwater samen in één buis zitten) was de doelstelling een reductie van 50% van de uitstoot van vervuild rioolwater. Deze doelstelling is gehaald. Daarvoor zijn o.a. bergbezinkbassins aangelegd en is ingezet op meer afkoppeling van verhard oppervlak. Sinds 1995 is veel inzet gepleegd op de riooloverstorten. Daarnaast is sinds 1997 extra aandacht voor riooloverstorten die een risico vormen voor mens of dier in reactie op de het rapport van de Commissie Meijer⁸. Veel overstorten zijn op basis van deze ontwikkeling gesaneerd, waardoor de risico's sterk afnamen.

⁸ Kamerstukken II, 1997-1998, 25 890, nr. 1.

12. Wie is eindverantwoordelijk voor het beperken van overstorten: gemeenten, waterschappen of het Rijk?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Gemeenten zijn als eigenaar van de riolering verantwoordelijk voor het functioneren daarvan en dus ook voor de werking van de overstorten in relatie tot de leefomgeving.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

13. Worden innovatieve oplossingen zoals slimme sturingssystemen, groene buffers of gescheiden rioolstelsels gestimuleerd?

Gemeenten en waterschappen werken aan innovatieve aanpakken voor de waterketen, ook om de grote opgaven het hoofd te kunnen bieden. Daarbij wordt ingezet op gescheiden rioolstelsels waar mogelijk en bijvoorbeeld op regenwaterberging en infiltratie (bijvoorbeeld wadi's) in nieuw aan te leggen wijken. Vanuit de herziene richtlijn stedelijk afvalwater is aangegeven dat bij het bepalen van maatregelen om overstorten te beperken, voorrang moet worden gegeven aan maatregelen die bijdragen aan de groen-blauwe infrastructuur, zoals toepassen van begroeide greppels en retentievijvers.

14. Is er ruimte binnen het huidige wetgevingskader voor pilotprojecten gericht op het verminderen van riooloverstorten?

Er is zeker ruimte voor pilotprojecten binnen het huidige wetgevingskader. Zolang de volksgezondheid niet in gevaar komt en het systeem aan de vereisten blijft voldoen, hebben gemeenten de ruimte om aanpassingen aan de riolering te doen.

15. Is er momenteel voldoende financiële ruimte voor pilotprojecten gericht op het verminderen van riooloverstorten binnen de Rijksbegroting?

Er is binnen de huidige begroting van het ministerie van IenW geen geld gereserveerd specifiek voor het verminderen van riooloverstortconstructies of overstortingsgebeurtenissen in pilotprojecten.

16. De leden van de fractie van de BBB constateren dat bij de aanleg van rioolstelsels er met kleurcodes wordt gewerkt voor bijvoorbeeld regenwaterafvoer en het vuile traject. Deze leden vragen de regering of hier uniforme afspraken voor gelden. Zo nee, waarom niet? Deze leden signaleren op dit punt veel verschillen tussen verschillende gemeenten. Gaat de regering hier over tot uniforme afspraken met vaste kleurcodes voor elke stroom?

Er is geen uniforme kleurcode vastgelegd op dit moment. Er is tot op heden ook geen breed gedragen vraag geweest vanuit de gemeenten of waterschappen als verantwoordelijke overheden, of een voorstel om dit in regelgeving vast te laten leggen. Mocht deze vraag er komen vanuit de gemeenten of waterschappen, dan ben ik uiteraard bereid hier met de betrokken partijen naar te kijken.

17. Is de regering bereid om te onderzoeken of landelijke, bindende afspraken of richtlijnen wenselijk en uitvoerbaar zijn met betrekking tot uniforme kleurcodering van rioolstelselbuizen – bijvoorbeeld voor vuilwater, hemelwater en gemengde systemen – zodat eenduidigheid ontstaat tussen gemeenten, aannemers, waterschappen en netbeheerders?

Zoals bij vraag 16 aangegeven, is er op dit moment geen gedragen vraag vanuit gemeenten dan wel waterschappen voor uniformering van kleurcodes op rioolleidingen. Het onderwerp zal ik bespreken met mijn medebestuurders.

18. De leden van de fractie van de BBB memoreren dat door de regering tijdens het commissiedebat Water dat op 26 maart 2025 in de Tweede Kamer is gehouden, is gesproken over het verdwijnen van blijvend grasland.⁹ De regering geeft aan dat dit ongewenst is voor de waterkwaliteit en dat blijvend grasland juist het beste is voor water en bodem. De afbouw van de derogatie heeft die druk op grasland mede veroorzaakt. Deze leden vragen de regering welke maatregelen zij concreet gaat nemen om de omzetting van grasland naar andere teelten tegen te gaan. Op welke wijze wordt ervoor gezorgd dat de regering – samen met het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur – hier daadwerkelijk iets in kan bijsturen?

Bij de omzetting van grasland in bouwland worden gewassen geteeld die een hogere uitspoeling naar het grondwater tot gevolg hebben. Daarom zal het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn maatregelen gaan bevatten om de omzetting van grasland in bouwland zoveel mogelijk te voorkomen¹⁰. De minister van LVVN zal het parlement informeren over de maatregelen die nu en vanaf 2026 concreet worden genomen om de omzetting van grasland naar andere teelten tegen te gaan.

Tijdens het plenaire debat in deze Kamer over het wetsvoorstel Versterking toepassing profijtbeginsel bij de watersysteemheffing van 28 januari 2025 hebben deze leden van de regering gehoord dat waterschappen blijvend grasland mogen zien en beoordelen als natuur.¹¹ Kunnen deze leden dit aanmerken als een toezegging en wat is hier nu over afgesproken? Graag ontvangen de leden van de fractie van de BBB hierop een toelichting van de regering.

Het wetsvoorstel versterken van de toepassing van het profijtbeginsel bij de watersysteemheffing is inmiddels aangenomen en treedt op 1 januari 2026 in werking. Deze wijzigingswet¹² verandert niets aan de begripsbepaling van 'natuurterreinen', zoals opgenomen in de Waterschapswet¹³. In de jurisprudentie is dat begrip verder uitgewerkt¹⁴. Ook de jurisprudentie is niet gewijzigd. Dit betekent dat regulier grasland niet onder natuur valt en daar ook na inwerkingtreding van de wijzigingswet niet onder vallen. Wel mag agrarische grond onder natuur worden gerekend zolang de inrichting en het beheer van de grond geheel of nagenoeg geheel en duurzaam gebruikt wordt voor behoud of ontwikkeling van natuur. Als agrarische grond hier niet aan voldoet, valt agrarische grond niet onder natuur.

⁹ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 713, p. 48.

¹⁰ Kamerstukken II 2024/25, 33 037, nr. 607.

¹¹ Handelingen I 2024/25, nr. 16, item 13, p. 25.

¹² Wet van 10 februari 2025 tot wijziging van de Waterschapswet, de Waterwet en de Algemene wet bestuursrecht in verband met het versterken van de toepassing van het profijtbeginsel bij de watersysteemheffing, het geven van ruimte aan nieuwe ontwikkelingen en het oplossen van enkele knelpunten (Stb. 2025, 63).

¹³ Begripsbepaling staat in artikel 116, onderdeel c, van de Waterschapswet. Natuurterreinen zijn ongebouwde onroerende zaken waarvan de inrichting en het beheer geheel of nagenoeg geheel en duurzaam zijn afgestemd op het behoud of de ontwikkeling van natuur. Onder natuurterreinen worden mede verstaan bossen en open wateren met een oppervlakte van ten minste één hectare.

¹⁴ Hoge Raad 7 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3118 (Natuurarrest).

Daarnaast is tijdens de plenaire behandeling op 28 januari jl., in antwoord op de vraag van het lid Klip-Martin (VVD) of de baten van natuur ook meegenomen kunnen worden bij de motivering van de bandbreedtes, geantwoord dat dit kan. Waterschappen kunnen de waterdiensten van de natuur meewegen. Dit geldt ook voor diensten die andere categorieën leveren, zoals natuurbeheer door agrariërs.¹⁵

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

De Tweede Kamer heeft via de motie van het lid Pierik c.s.¹⁶ de regering verzocht om te onderzoeken hoe het leveren van diensten ten behoeve van het watersysteem door agrariërs verdisconteerd kan worden in de kostentoeiding van de waterschapslasten. In de brief die voorafgaand aan het Wetgevingsoverleg Water van 18 november 2024 is verstuurd¹⁷, is toegezegd de Tweede Kamer nader te informeren over het vervolgtraject over de ontwikkeling van het stelsel van de waterschapsbelastingen. Het vervolgtraject is inmiddels van start gegaan. In het vervolgtraject wordt onder andere onderzocht of en hoe het leveren van diensten ten behoeve van het watersysteem door agrariërs verdisconteerd kan worden in de kostentoeiding van de waterschapslasten, zoals verzocht in de motie van het lid Pierik c.s.

19. De leden van de fractie van de BBB merken op dat de exotische gasten in ons water, zoals de Amerikaanse rivierkreeft, de planten opeten en op die manier de mooie sloten kapotmaken. Door de regering is in het commissiedebat Water dat op 26 maart 2025 in de Tweede Kamer is gehouden erkend dat dit bijdraagt aan het niet halen van de ecologische doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en dat hiervoor een legitieme uitzondering kan worden ingeroepen wanneer aantoonbaar is dat de kreeft de oorzaak is van het niet behalen van de doelstellingen.¹⁸ Op welke wijze gaat de regering ervoor zorgen dat de overlast van rivierkreeften en andere exoten, zoals de Japanse duizendknoop die dijken aantast, effectief wordt aangepakt? Op welke wijze gaat de regering ervoor zorgen dat het proces om aan te tonen dat de rivierkreeft de oorzaak is, snel en pragmatisch is zodat op die uitzondering in de praktijk ook echt een beroep kan worden gedaan?

De systeemverantwoordelijkheid voor de aanpak van exoten ligt bij het ministerie van LNV. In december 2024 heeft het ministerie van LNV de contouren van het landelijk aanvalsplan invasieve exoten naar de Tweede Kamer verstuurd.¹⁹ De staatssecretaris van LNV werkt op dit moment aan het Landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten en zal dit op korte termijn publiceren.

Het is aan de waterbeheerder om aan te tonen wat de oorzaak is voor het niet behalen van de doelen van de KRW. Vanuit het KRW-impulsprogramma zijn handreikingen opgesteld om waterbeheerders maximaal te ondersteunen bij het gebruik en het onderhouden van uitzonderingen, op een wijze die juridisch zoveel mogelijk robuust is. De handreikingen zijn te vinden op de website van het IPLO.²⁰

¹⁵ Handelingen I 2024/25, nr. 16, item 13, p. 15.

¹⁶ Kamerstukken II 2023/24, 36 412, nr. 21.

¹⁷ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 693.

¹⁸ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 713, p. 44.

¹⁹ Kamerstukken II 2024/25, 26 407, nr. 154.

²⁰ iplo.nl/water-krw-verantwoording

20. Voor veel knelpunten in het waterbeleid hebben gemeenten en/of waterschappen niet voldoende middelen of expertise. Wat kan het Rijk — naast het vragen van extra aandacht hiervoor in de verschillende overleggen — doen om andere overheden te ondersteunen en/of te faciliteren in de aanpak van deze complexe problematiek? Is de regering bereid om — indien nodig — gemeenten financieel of praktisch beter te ondersteunen in bijvoorbeeld de aanpak van de riooloverstorten?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

In Nederland werken alle overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) samen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. In 2023 is het interbestuurlijke KRW-impulsprogramma gestart om het proces te versnellen en de resterende opgaven op te pakken om in 2027 aan de KRW te kunnen voldoen. In de voortgangsbrief KRW die 18 juli 2025 aan de Tweede Kamer is gestuurd²¹ staan veel voorbeelden hoe onder regie van het Rijk efficiënt wordt samengewerkt aan de uitwerking, zodat waterschappen en gemeenten niet alles zelf hoeven bedenken en te doen. Deze brief is als bijlage bijgevoegd. Het gaat bijvoorbeeld om de mogelijke ruimtelijke instrumenten om diffuse agrarische belasting aan te pakken, het actualiseren van de handreiking immissietoets voor de beoordeling van lozingen en handreikingen voor de onderbouwing van uitzonderingen. De financiële en personele middelen lopen via de eigen begrotingen van de overheden.

De aanpak van riooloverstorten wordt door gemeenten uitgevoerd in samenwerking met de waterbeheerder. De genomen maatregelen worden bekostigd uit de lokale belastingen (rioolheffing of de watersysteemheffing). Er is binnen de huidige begroting van het ministerie van IenW geen geld gereserveerd specifiek voor ondersteunen van gemeenten bij de aanpak van riooloverstorten. Keuzes hierover zijn aan een nieuw kabinet.

21. De leden van de fractie van de BBB hebben grote zorgen over de KRW nu — na stikstof — ook deze norm grote economische en juridische gevolgen zal hebben. Ziet de regering nu daadwerkelijk voldoende regie en coördinatie om de enorme opgave van de KRW aan te pakken, ook met alle betrokken overheden en ministeries? En wordt de suggestie van een speciale 'KRW-commissaris' die hier vol op kan focussen nog serieus onderzocht? Hoe intensief wordt er nu gelobbyd bij collega-bewindspersonen en in Brussel om die regels, zoals one out, all out en onhaalbare normen, versoepeld te krijgen? Deze leden ontvangen graag een toelichting hierop van de regering.

De overheden zetten zich gezamenlijk in om aan de KRW te voldoen door de resterende opgaven samen aan te pakken, gecoördineerd maatregelen te nemen om de waterkwaliteit te verbeteren en samen in te zetten op het gebruik van legitieme uitzonderingen. In de bij deze brief als bijlage toegevoegde voortgangsbrief KRW²² staat de invulling van deze vragen beschreven.

22. De leden van de fractie van de BBB merken op dat er nu eenmaal stoffen in het water aanwezig zijn die moeilijk afbreekbaar zijn en het behalen van de doelen in de weg staan, ondanks alle inzet hierop. Een voorbeeld hiervan zijn de ubiquitaire stoffen. Het lid Soepboer van de fractie van NSC opperde tijdens het commissiedebat Water in de Tweede Kamer van 26 maart 2025

²¹ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 716, bijgevoegd als bijlage bij deze brief.

²² Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 716.

om die ubiquitaire stoffen buiten de KRW-regels te houden om zo een realistischer beeld te krijgen.²³ Hoe staat de regering hier nu tegenover en wat gaat hij daadwerkelijk doen om dit op Europees niveau te bespreken, zoals toegezegd in bedoeld debat?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Voor ubiquitaire stoffen waar geen handelingsperspectief meer voor is kan gebruik gemaakt worden van een legitieme uitzondering, waarmee aan de eisen van de KRW kan worden voldaan. In de in het antwoord op vraag 20 en 21 van de BBB-fractie aangehaalde Kamerbrief staat dit nader toegelicht. Deze brief is als bijlage toegevoegd.

23. De leden van de fractie van de BBB wijzen op een ander punt – te weten de kosten in de voorfase van waterprojecten – zoals bijvoorbeeld dijkversterkingen. Het Tweede Kamerlid Pierik van de fractie van de BBB bracht tijdens voormeld commissiedebat Water naar voren dat een fors deel van het budget hieraan opgaat voordat de schop de grond ingaat.²⁴ Op welke wijze gaat de regering ervoor zorgen dat die kosten in de voorfase omlaag gaan en die administratieve lasten verminderen, zodat het geld daadwerkelijk in de dijkversterking gestoken kan worden? Hier is immers toch ook onze veiligheid in het geding, net als bij de defensie? Deze leden ontvangen graag een toelichting hierop van de regering.

Zoals in het aangehaalde debat van 26 maart aangegeven, gaat het Rijk in het kader van de lopende herijking van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) eind 2025 afspraken maken met de waterschappen hoe we HWBP-projecten beter kunnen beheersen bijvoorbeeld door standaardisatie en mogelijke versimpeling. Zie verder ook de als bijlage toegevoegde brief aan de Tweede Kamer van 22 mei 2025 met de reactie op de voorstellen van de waterbouwers.²⁵

24. De leden van de fractie van de BBB constateren dat de regering mogelijkheden ziet in het bouwen op water, die passend zijn bij Nederland als waterland. De regering maakte een onderscheid tussen bouwen in water, wat kleinschalig moet zijn, en bouwen op water, wat grootschaliger kan als het veilig is. Wat bedoelt de regering nu precies met 'kleinschalig' bouwen in water, waar ligt die grens dan precies? En op welke wijze gaat zij die potentie van bouwen op water – waar meer ruimte voor lijkt te zijn – ook echt benutten? Waar liggen de grenzen aan grootschaligheid op het water? De leden van de fractie van de BBB ontvangen graag een toelichting hierop van de regering.

Er zijn op dit moment geen harde grenzen voor het aantal drijvende woningen, zolang er gebouwd mag worden in het gebied en er geen beperkingen gelden van bijvoorbeeld de Beleidslijn Grote Rivieren. Ervaringen laten zien dat er op dit moment voornamelijk kleinere projecten worden gerealiseerd. Ambities voor grotere projecten blijven vaak steken in de planfase, dit heeft veel verschillende redenen. Gegeven de ambitie om snel te bouwen wordt traditioneel bouwen dan als makkelijker gezien. Daarnaast is het totale oppervlakte aan water dat potentieel geschikt is voor drijvend

²³ Handelingen II 2024/25, 27 625, nr. 713, p. 13.

²⁴ Handelingen II 2024/25, 27 625, nr. 713, p. 11.

²⁵ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 715.

woningen kleiner dan vaak gedacht. Zo zijn wateren waar hogere golven op kunnen ontstaan niet geschikt, dit is onveilig voor drijvende woningen.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

25. De leden van de fractie van de BBB constateren dat er volgens sommigen geen drinkwatertekort bestaat, maar een tekort aan vergunningen voor winning. Deze leden memoreren in dit kader de in de Tweede Kamer aangenomen motie van de leden Heutink en Grinwis over met provincies bezien of beleids- en/of wetswijzigingen kunnen worden doorgevoerd om nieuwe drinkwaterbronnen sneller te vergunnen.²⁶ Wat is er nu concreet uit die gesprekken gekomen en hoeveel nieuwe vergunningen en winningspunten zijn er dit jaar daadwerkelijk bijgekomen? Deze leden ontvangen graag een toelichting hierop van de regering.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

De oorzaken van mogelijke tekorten aan drinkwater zijn divers. Op basis van RIVM-onderzoek²⁷ is de inschatting dat in 2030 er ruim 100 miljoen m³/jaar aan extra productiecapaciteit nodig zal zijn. Om een nieuwe winning te realiseren is het nodig dat er onder andere:

- *een omgeving is waar de benodigde hoeveelheid water duurzaam beschikbaar is*
- *duidelijk is wat die onttrekking betekent voor de omgeving, zoals de gevolgen voor funderingen van woningen, landbouw of natuurdoelstellingen*
- *het bevoegd gezag beschikt over een ontvankelijke vergunningaanvraag*
- *er voldoende stikstofruimte beschikbaar is voor de bouwwerkzaamheden*
- *de winning op het elektriciteitsnet aangesloten kan worden.*

Via het Actieprogramma Beschikbaarheid Drinkwaterbronnen 2023-2030 samengewerkt met de provincies en drinkwaterbedrijven om tot uitbreiding van de productiecapaciteit te komen. Het is aan de drinkwaterbedrijven zelf om deze winningen te realiseren. Begin 2026 wordt het parlement over de voortgang van dit programma geïnformeerd.

26. De leden van de fractie van de BBB constateren dat PFAS een groot en kostbaar probleem is en dat er ook het nodige daarvan vanuit het buitenland ons land binnenstroomt via de rivieren. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met buurlanden zoals Duitsland, België en Frankrijk. Wat levert het overleg met deze landen concreet op en worden er ook harde afspraken gemaakt om die bronnen van vervuiling over de grens aan te pakken?

De problematiek rond PFAS houdt niet op bij de grens. We werken daarom nauw samen met onze buurlanden om de verspreiding en aanpak van PFAS aan te pakken. In Europees verband zetten we ons als Nederland in op het verbieden van stoffen zoals PFAS. Dit doen we samen met onder andere Duitsland. Daarnaast werken we met de buurlanden intensief samen. Dit gebeurt zowel bilateraal als in bestaande riviercommissies zoals die voor de Rijn, Maas, Schelde en Eems.

Binnen de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) is een 30% emissiereductie van verontreinigende stoffen afgesproken,

²⁶ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 679.

²⁷ RIVM-rapport 2023-0005. Raadpleegbaar via <https://www.rivm.nl/publicaties/waterbeschikbaarheid-voor-bereiding-van-drinkwater-tot-2030>

waaronder enkele PFAS. In aanvulling daarop heeft Nederland de uitbreiding van onderzoek naar PFAS in het Rijnstroomgebied op de agenda gezet. In de Internationale Maascommissie (IMC) is een onderzoek uitgevoerd naar de verschillen in analysemethoden en de aanwezigheid van (potentiële) emissiebronnen. Voor de Schelde is binnen de Internationale Scheldecommissie (ISC) een bronnen- en vrachtenrapport opgesteld waarin de verschillende PFAS-bronnen in het Scheldestroomgebied in kaart zijn gebracht. De rapporten geven beter inzicht in de bestaande uitdagingen binnen de stroomgebieden.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Daarnaast zijn met de buurlanden afspraken gemaakt over het meten, monitoren, uitwisselen van kennis en opsporen van PFAS-bronnen. En wordt door onder andere Rijkswaterstaat en Vlaanderen gesproken over de vergunningen van bovenstrooms gevestigde bedrijven.

27. Gebiedsontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld zandwinning, natuurontwikkeling en waterberging hand in hand gaan bieden kansen, maar er worden weinig vergunningen afgegeven door de enorme complexiteit. Hoe gaat de regering de juridische maatwerktrajecten versimpelen en de administratieve rompslomp verminderen, zodat dit soort integrale projecten, die ook bijdragen aan wateropgaven, wel van de grond komen?

Bij projecten van het HWBP wordt altijd gekeken naar mogelijke meekoppelkansen, maar dan moet dat (ook planningtechnisch) wel kansrijk en (extern) financierbaar zijn. Bij het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 wordt onderzocht of het mogelijk is om tot verbeterde spelregels voor integraal gebiedsgericht samenwerken te komen. Hierbij wordt gekeken naar het stroomlijnen van afstemming, procesvoering en besluitvorming over bestaande en nieuwe beleids- en uitvoeringstrajecten van Rijk en regio die het riviereengebied raken.

Vragen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

1. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA constateren dat in voormelde brief ook wordt gewezen op de 33 structurerende keuzes voor het bodem- en waterbeleid van het vorige kabinet, die al grotendeels zijn opgenomen in het ruimtelijke beleid van decentrale overheden en waterschappen.²⁸ Op welke van de 33 structurerende keuzes heeft de verandering van 'leidend' naar 'rekening houdend met' effect? Waar worden de gevolgen zichtbaar van een wijziging van het principe van 'leidend' naar 'rekening houdend met' op de 33 structurerende keuzes op de middellange termijn evenals over enkele decennia? En wat wordt er geprioriteerd als deze principes niet meer leidend zijn?

De structurerende keuzes vormen de kern van het integrale water en bodem beleid. Deze keuzes geven richting aan hoe in de ruimtelijke ordening rekening gehouden moet worden met het water- en bodemsysteem in samenhang met en ter ondersteuning van andere belangen zoals wonen, landbouw, natuur en economie. In het licht van het huidige kabinetsbeleid zullen deze structurerende keuzes, ook bij de totstandkoming van de nota

²⁸ Kamerstukken I 2024/25, 27 625, K, bijlage, p. 2.

Ruimte, wanneer nodig worden geactualiseerd. Het doel is en blijft om, met water en bodem als basis, tot evenwichtige keuzes te komen die op de lange termijn houdbaar zijn. De gevolgen van de wijziging van het kabinetsbeleid zullen daarom vooral zijn dat het water- en bodembeleid niet meer onbedoeld als belemmerend wordt ervaren en zullen niet zozeer tot andere prioritering van belangen leiden.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

2. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA merken op dat het de komende decennia steeds lastiger zal worden om de lage polders droog te houden. Deze leden vragen de regering of zij erkent dat nieuwe woningbouw in deze gebieden ertoe kan leiden dat bewoners in de komende decennia in benarde posities komen te zitten. Welke ideeën en preventieve oplossingen heeft de regering voor deze specifieke gebieden op de lange termijn?

De dijken beschermen onze polders en worden opgehoogd indien nodig, voor grote overstromingen neemt het risico daarmee niet toe. Wel kan het zo zijn dat door frequenter optreden van hevige regenval er vaker wateroverlast optreedt in polders. Door genoeg ruimte voor tijdelijke waterberging in polders te creëren, kunnen bestaande en nieuwe woningen goed beschermd worden. Hierbij is het dan wel belangrijk dat er goed rekening wordt gehouden met het lokale water- en bodemsysteem. Veel provincies, waterschappen en gemeenten houden hier ook al goed rekening mee, dit blijft zeer belangrijk om ook op de langere termijn veilig te kunnen wonen.

3. Is er voorafgaand aan het voornemen om het principe van 'leidend' om te zetten naar 'rekening houdend met' overleg geweest met de decentrale bestuurs- en uitvoeringspraktijk? Zo ja, wanneer en met welke organisaties heeft dat plaatsgevonden? Welke inzichten heeft dat de regering opgeleverd? En indien geen voorafgaand overleg heeft plaatsgevonden met voormelde partijen, waarom is dit niet gebeurd? Wat is de impact van wijzigingen van het principe op de decentrale bestuurs- en uitvoeringspraktijk? Welke implicaties gaat deze wijziging hebben voor de Nota Ruimte en de beleidskaders van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de Nationale Omgevingsvisies Extra (NOVEX'en)? En voor de Ruimte voor de Rivier 2.0?²⁹

Het principe 'rekening met water en bodem' was opgenomen in het regeerprogramma. De decentrale overheden zijn continue betrokken bij de beleidsontwikkelingen op het gebied van water en bodem en dus ook bij de invulling van het principe uit het regeerprogramma. Afstemming hierover vindt plaats via het Bestuurlijk Overleg Water. In dit overleg is door alle partners het belang bevestigd van het aan de voorkant rekening houden met Water en Bodem en het maken van een goede integrale afweging. Dit belang wordt onverminderd meegenomen in de nota Ruimte, de NOVEX-processen en ook bij Ruimte voor de Rivier 2.0.

4. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA merken op dat door de regering wordt gesteld dat 'aanpassing en creatieve oplossingen' zoals 'het combineren van functies' moet voorkomen dat er afwenteling op toekomstige generaties plaatsvindt.³⁰ Kan de regering motiveren wat de voordelen zijn voor de toekomstige generaties van het wijzigingen van het principe van 'leidend' naar 'rekening houdend met'? Is de regering voornemens om te onderzoeken

²⁹ Kamerstukken II 2024/25, 31 710, nr. 86.

³⁰ Kamerstukken I 2024/25, 27 625, K, bijlage, p. 3.

wat de impact van deze wijziging is op de toekomstige generaties? Zo nee, waarom niet?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Het kabinet wil zich met het beleid richten op wat wél kan en moet, gebaseerd op de kennis die er is over het water- en bodemsysteem in een veranderend klimaat. Daarbij wordt gezocht naar oplossingen die de verschillende belangen verenigen in plaats van scheiden, door zoveel mogelijk multifunctioneel ruimtegebruik en creatieve oplossingen. Dat doet recht aan wat ermee bedoeld is: we houden aan de voorkant rekening met water en bodem bij de te maken afwegingen voor een robuuste ruimtelijke ordening en inrichting. Water en bodem zijn immers letterlijk de basis; dan is er veel mogelijk en kunnen ook voor de toekomstige generaties de goede keuzes worden gemaakt en oplossingen gevonden.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

5. Is het mogelijk om concrete praktijkvoorbeelden te geven van waaraan gedacht wordt bij de gestelde 'creatieve en slimme keuzes met goede technische oplossingen, die mogelijk, houdbaar en betaalbaar zijn'? Wat zijn voorbeelden van 'het combineren van functies', zoals gesteld in de brief aan de Tweede Kamer van 22 oktober 2024, waarvan de Eerste Kamer een afschrift heeft ontvangen?³¹ Aan welke 'extra inzet in relatie tot het water en bodemsysteem'³² wordt zoal gedacht?

In de aangehaalde brief van oktober 2024 worden als goede voorbeelden al genoemd de Gnephoek in Alphen aan de Rijn, Zwolle, en de Lange Weeren in Volendam. Daar gaat het met name om slimme keuzes ten aanzien van de locatiekeuze en slimme maatregelen zoals het realiseren van waterberging in combinatie met natuur en recreatie. Op plaatsen waar dat door de water- en bodem- ontwikkelingen lastiger is kunnen extra technische maatregelen nodig zijn zoals extra waterberging of een hogere aanleghoogte. Dit geeft ook de mogelijkheid om niet alleen toekomstbestendige woningen te bouwen, maar ook de bestaande gebouwde omgeving beter te beschermen, zoals bij de plannen voor de Lange Weeren in Volendam.

6. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA vragen de regering op welke wijze de impact van woningbouw op kwetsbare gebieden, zoals veengebieden of gebieden met een hoog grondwaterpeil, in kaart wordt gebracht en op welke wijze zij wordt meegenomen in de besluitvorming over woningbouwlocaties. In hoeverre is er samenwerking tussen verschillende overheidsniveaus – nationaal, provinciaal, gemeentelijk – om de effecten van woningbouw op water- en bodemsystemen effectief te monitoren en bij te sturen op de middellange- en de lange termijn? Wordt er bij woningbouw ook rekening gehouden met de impact op de omgeving, aangezien watersystemen vaak veel groter zijn dan de plekken waar nog gebouwd gaat worden?

Het is in eerste instantie aan gemeenten, waterschappen en provincies om de impact van een woningbouwproject op de omgeving te duiden en hierover afgewogen besluiten te nemen. Vanuit het Rijk sturen we hierop via instrumenten zoals het ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving, dat richting geeft aan waar het makkelijker of moeilijker is om te bouwen vanuit het water- en bodemsysteem. Daarnaast worden er bij mogelijke rijkssubsidies voor woningbouwprojecten vaak op basis van

³¹ Kamerstukken I 2024/25, 27 625, K, bijlage, p. 3.

³² Idem.

integrale afweegkaders keuzes gemaakt. Onderdeel van de integrale afweging is het water- en bodemsysteem, en hoe er klimaatadaptief wordt gebouwd. Ten slotte is er afstemming tussen alle overheidslagen over woningbouwlocaties via de nota Ruimte. Op monitoring van de eerder gemaakte keuzes is op dit moment geen samenwerking. Rapporten zoals de monitor nationale omgevingsvisie vanuit het PBL geven hier wel inzicht op.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

7. In voormelde brief van de regering aan de Tweede Kamer van 22 oktober 2024 wordt verder gesteld dat bij de besluitvorming voor woningbouwlocaties gekeken wordt naar wat wel kan ten aanzien van water en bodem sturend. In hoeverre is het voorzorgprincipe leidend in de te maken keuzes - dat wil zeggen: bouw niet op plekken in een rivierengebied waarbij het aannemelijk is dat er in de (nabije) toekomst extra ruimte nodig is voor de rivier.

Het voorzorgprincipe is inderdaad een belangrijk uitgangspunt bij ruimtelijke keuzes in het rivierengebied. Door klimaatverandering nemen de rivierafvoeren toe en wordt het weer extremer. De KNMI'23-scenario's laten zien dat piekafvoeren in de grote rivieren vaker zullen voorkomen en intenser zullen zijn. Daarom is in de toekomst meer ruimte nodig voor waterafvoer en berging binnen het rivierbed. Vanuit dat voorzorgbeginsel is de Beleidslijn Grote Rivieren aangescherpt: in het overgrote deel van het rivierbed is nieuwe bebouwing niet langer toegestaan. Zo blijft de benodigde ruimte voor het riviersysteem ook op lange termijn behouden.

8. Wie is er aansprakelijk voor water-, bodem- en funderingsschade als er gebouwd wordt in een rivierengebied waarbij het aannemelijk is dat er extra ruimte nodig is voor de rivier? Welke lessen kunnen er worden getrokken uit de moeilijke afhandeling van funderingsschade na de overstroming van de Maas in het jaar 2021?

Voor alle buitendijkse gebieden geldt – ongeacht of ze onder de Beleidslijn Grote Rivieren vallen – dat bewoners en gebruikers zelf verantwoordelijk zijn voor gevolgbeperkende maatregelen en zelf het risico dragen bij schade door hoogwater of overstroming³³. Van de overstromingen in 2021 van zijrivieren en beekdalen van de Maas en de afhandeling van de schade kan worden geleerd dat de verdeling van verantwoordelijkheden niet altijd duidelijk is en er weinig bewustzijn is over de risico's die bepaalde woonlocaties met zich meebrengen. De Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater adviseerde daarom om het principe van meerlaagsveiligheid – preventie, gevolgbeperking en crisisbeheer – uit te breiden met twee lagen: Klimaatrobuust herstel (het "building back better"-principe, waarbij herstelplannen rekening houden met toekomstige klimaatrisico's) en Waterbewustzijn (verhoogd publiek bewustzijn over risico's, eigen verantwoordelijkheid en handelingsperspectieven). Deze principes maken onderdeel uit van het beleid.

9. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA vragen de regering welke maatregelen worden getroffen of in welke regelingen wordt voorzien om bewoners van huizen met waterschaderisico's te ondersteunen in schadekosten en funderingsproblemen. Is de regering het eens met de aanbeveling dat in wijken waar de bestaande eigenaren onvoldoende draagkracht hebben om de klimaatrisico's tegen gaan, deze eigenaren

³³ Kamerstukken II 2021/22, 35 325, nr.5, p.67.

aanspraak moeten kunnen maken op het fonds duurzaam funderingsherstel? Is er zicht op de betaalbaarheid van alle mogelijke cumulatieve kosten? Hoe hoog worden die kosten ingeschat?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Het is belangrijk dat steden en dorpen klimaatrobuust worden gemaakt, om zo het risico op waterschade te verminderen. Hiervoor is onder andere de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving ontwikkeld, om decentrale overheden hierbij te ondersteunen. Er is geen rijksregeling die direct helpt bij schadekosten door waterschade, dit valt onder de verzekering voor een huis. Het fonds duurzaam funderingsherstel is bedoeld als een landelijk vangnet voor degenen die funderingsschade hebben maar geen lening kunnen krijgen op de reguliere hypotheekmarkt om funderingsherstel te financieren. De financiering mag alleen worden ingezet om de fundering van het gebouw te financieren. Alle andere maatregelen buiten de fundering mogen niet worden opgevoerd. Klimaatrisico's en verduurzamingmaatregelen vallen hier dus niet onder.

10. Erkent de regering dat door ontwatering die volgt uit de huidige peilbesluiten van het landelijk veengebied – 85% van alle veengronden – dit gebied verder inklinkt en oxideert? Erkent de regering dan vervolgens ook dat deze veenoxidatie leidt tot broeikasgassen, waardoor de haalbaarheid van de doelen in het klimaatakkoord ook verder in gevaar komt? Erkent de regering dat deze bodemdaling leidt tot extra beheerkosten van infrastructuur, rioleringen, funderingsschade en infrastructuur die in het jaar 2050 tot €2,19 miljard kunnen oplopen? Erkent de regering dat de bodemdaling ook gevolgen heeft voor omliggende hoger gelegen gebieden, en dat een toenemende verdroging daar leidt tot een afname van de waterkwaliteit? Erkent de regering het toenemende risico op verzilting en overstromingen van de diepe (grotendeels) ontveende polders?

Deze problematiek is bekend. Veenoxidatie leidt tot de uitstoot van broeikasgassen. In het Klimaatakkoord is daarom afgesproken uiterlijk in 2030 de jaarlijkse emissies van broeikasgassen uit veenweidegebieden met 1 Mton CO₂-eq. terug te dringen, onder andere via de verhoging van de grondwaterstanden.

Daarnaast kan bodemdaling leiden tot extra beheerkosten van o.a. infrastructuur en riolering en tot schade aan funderingen. Om de risico's voor de nationale infrastructuur in kaart te brengen is hiervoor, in lijn met het regeerakkoord, een verkenning gestart naar de kwetsbaarheid van infrastructuur voor bodemdaling.

Bodemdaling, in combinatie met peilindexatie, kan door wegzijging leiden tot verdere verdroging van de hoger gelegen omgeving wanneer die omgeving niet of minder hard daalt. De mate waarin dit optreedt is sterk afhankelijk van de lokale omstandigheden van de ondergrond en het watersysteem. Dit geldt ook voor een eventuele achteruitgang van de waterkwaliteit, dit is sterk afhankelijk van de specifieke situatie.

Veel diepe polders kampen met verzilting vanuit de ondergrond als gevolg van brakke kwel. In polders waar de veenlaag nog wel (deels) aanwezig is zal verdere bodemdaling kunnen leiden tot toenemende verzilting. Bij het versterken van de waterkeringen wordt rekening gehouden met de verwachte bodemdaling. Hierdoor is er geen sprake van toename van het

overstromingsrisico. Als het nodig is wordt er opnieuw versterkt, om zo een toename van het overstromingsrisico te voorkomen.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

11. Wat was het afwegingskader dat binnen het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is gehanteerd om te beoordelen welke vergunningen al dan niet relevant zijn voor het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW)?

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Voor de rijkswateren zijn 42 KRW-probleemstoffen relevant. Dat zijn via de KRW genormeerde stoffen die op dit moment nog het KRW-doelbereik in de weg staan. Vergunde lozingen op rijkswateren hebben daarin een (klein) aandeel. Op basis van expertsessies tussen ministerie en RWS is vastgesteld dat slechts een deel van de 42 KRW-probleemstoffen een relatie hebben met industriële lozingen en dan voornamelijk de lozingen van zogenaamde IPPC-bedrijven (grotere industriële lozers), en mogelijk bij een aantal afvalverwerkers. Dit betekent dat RWS het actualiseren van vergunningen van IPPC-bedrijven en afvalverwerkers voor lozing op rijkswateren als eerste oppakt. Deze vergunningen zullen actueel zijn voor 22 december 2027.

12. Wordt bij de herziening expliciet rekening gehouden met de cumulatieve effecten van lozingen, met name waar deze structureel leiden tot overschrijdingen van waterkwaliteitsnormen?

Bij de herziening wordt niet expliciet rekening gehouden met cumulatieve effecten van waterlozingen; wel impliciet. Er is geen juridische verplichting waardoor alle lozingsvergunningen met elkaar in samenhang moeten worden beoordeeld. Om te voorkomen dat lozingen van stoffen cumuleren tot boven waterkwaliteitsnormen wordt in de verplichte toets (de zogenaamde Immissietoets) een grote veiligheidsmarge aangehouden. De vergunde hoeveelheid voor een stof mag niet meer dan 10% van de geldende norm zijn. In de praktijk komt het daarmee niet voor dat de totale vergunde hoeveelheid lozingen een overschrijding van de KRW-norm in een waterlichaam veroorzaakt.

13. Kan de regering een update geven van de actuele stand van zaken van het bezien en herzien van de lozingsvergunningen?

Rijkswaterstaat (RWS) is bevoegd gezag voor circa 727 vergunningen voor lozingen op de rijkswateren, waarvan ca. 211 IPPC-bedrijven (grote industriële lozers) en 516 overige vergunningen. De IPPC-vergunningen en mogelijk enkele afvalverwerkers zijn relevant voor de KRW. Van de 211 IPPC-vergunningen zijn er 175 bezien; er moeten er nog 36 worden bezien. Van de 175 vergunningen die zijn bezien zijn er tot nu toe 74 als actueel beoordeeld of herzien. Alhoewel een deel van de vergunningen in de praktijk niet (ingrijpend) hoeft te worden herzien (het gaat vaak om administratieve wijzigingen), resteert er dus nog een opgave tot aan de mijlpaal voor de KRW, eind 2027. RWS intensificeert daarom de inzet op bezien en indien nodig herzien van IPPC-vergunningen. Van de overige 516 vergunningen zijn er in totaal 125 bezien. Er moeten er dus nog 391 worden bezien. Van de 125 vergunningen die zijn bezien zijn er tot nu toe 84 als actueel beoordeeld of herzien.

14. Wat is de ingeschatte impact van het bezien en herzien van deze lozingsvergunningen op het behalen van de KRW-doelen? Kan deze vraag ook worden beantwoord ten aanzien van de stikstofdoelen?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Hoeveel het bezien en waar nodig herzien van lozingsvergunningen bijdraagt aan het behalen van de KRW-doelstellingen, waaronder de doelen voor stikstof, is lastig van tevoren in te schatten. Pas nadat het proces van bezien en herzien heeft plaatsgevonden, is er een beeld hoeveel reductie van KRW-relevante stoffen, waaronder stikstof, in de lozingen is bereikt.

15. Is de regering bereid om – waar nodig voor het behalen van de KRW-doelen – vergunningen met een onbepaalde looptijd te bezien en te herzien? Zo nee, waarom niet?

Ja, op grond van de Omgevingswet zijn bevoegde gezagen verplicht om periodiek te bezien of vergunningen nog voldoen aan de actuele wet- en regelgeving en de doelstellingen voor de fysieke leefomgeving, waaronder de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Indien nodig kunnen deze vergunningen worden herzien. Op dit moment vindt al een landelijke inventarisatie en actualisatie plaats van KRW-relevante vergunningen. Daarbij gaat het onder meer om vergunningen van IPPC-bedrijven, de voedingsmiddelenindustrie en stortplaatsen. Daarnaast geven bevoegde gezagen, met name waterschappen, in hun toezicht- en handhavingsstrategie expliciete prioriteit aan KRW-stoffen. Deze aanpak draagt bij aan het realiseren van de KRW-doelen uiterlijk in 2027.

16. Welke stappen worden ondernomen om de capaciteit voor toezicht en handhaving te vergroten? Hoe wordt ervoor gezorgd dat deze inspanningen tijdig bijdragen aan het behalen van de KRW-doelen in 2027?

Het is de verantwoordelijkheid van bevoegde gezagen om te zorgen voor voldoende capaciteit voor toezicht en handhaving binnen hun takenpakket. Dit geldt ook voor toezicht op KRW-relevante lozingen. Er is continue aandacht voor voldoende capaciteit. Zo heeft Rijkswaterstaat vorig jaar een wervingscampagne voor vergunningsverleners, toezichthouders en handhavers gevoerd en heeft Rijkswaterstaat een speciaal opleidingsprogramma opgezet. Tegelijkertijd is het belangrijk om aan te geven dat het uitbreiden van capaciteit in grote mate afhankelijk is van de beschikbaarheid van voldoende mensen op de arbeidsmarkt.

17. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA constateren dat sinds 2012 de verbetering van waterkwaliteit op het gebied van nutriënten uit de landbouw is gestagneerd. Dit blijkt uit de brief over het behalen van de KRW-doelen van de regering aan de Tweede Kamer van 20 december 2024.³⁴ Welke bestaande maatregelen zijn erop gericht om deze dertienjarige stilstand te doorbreken? Acht de regering aanvullende maatregelen of het bijstellen van de huidige maatregelen noodzakelijk om deze stagnatie te doorbreken?

Zie het antwoord op vraag 18 van de fractie van GroenLinks-PvdA.

³⁴ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 696.

18. In de brieven van de regering van 26 november 2021 en 25 februari 2022 over het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn en het addendum daarop is aangegeven dat de maatregelen uit dit programma onvoldoende waren om de KRW-doelen te behalen.³⁵ Het resterende doelgat zou via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), met financiering van het Rijk, gedicht dienen te worden. Het NPLG en de bijbehorende middelen zijn inmiddels geschrapt. Op welke wijze borgt de regering dat de verantwoordelijkheid voor het dichten van het doelgat en de financiering van de daarvoor benodigde maatregelen niet afgewenteld worden op de decentrale overheden?

Momenteel loopt het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (2022-2025) met maatregelen bedoeld om de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging van dien aard te voorkomen. Het effect van deze maatregelen zal dit jaar en de komende jaren zichtbaar worden. Daarnaast wordt momenteel het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn voorbereid³⁶. Hierin zal de minister van LNV de huidige maatregelen, de invloed van het afschaffen van het NPLG en bijbehorende financiering en de voorgenomen maatregelen betrekken. De minister van LNV informeert de Kamer hierover,

19. De regering stelt dat voor bepaalde KRW-doelen er geen aanvullende maatregelen meer mogelijk zijn zonder dat deze tot onevenredig hoge kosten voor de samenleving leiden. In deze gevallen kan de waterbeheerder een geldig beroep doen op een uitzonderingsmogelijkheid die de KRW biedt. Wat zijn de gevolgen van het verlenen van uitzonderingsposities op het behalen van de KRW-doelen? Hoe verhoudt het verlenen van uitzonderingsposities zich tot het one out, all out-principe?

Als voor een bepaald doel gebruik gemaakt kan worden van een legitieme uitzondering, bijvoorbeeld omdat er geen handelingsperspectief meer is, dan wordt daarmee aan de KRW voldaan ook al wordt dat doel (nog) niet gehaald. Het one out, all out-principe houdt in dat in elk KRW-waterlichaam elk afzonderlijk doel bereikt moet worden. Dit betekent dat voor elk doel dat niet bereikt wordt in een KRW-waterlichaam, een geldig beroep op een uitzondering nodig is om aan de KRW te kunnen voldoen.

20. Kan de regering een scherp onderscheid maken tussen onhaalbaarheid van KRW-doelen door natuurlijke omstandigheden en onhaalbaarheid door de eventuele onevenredig hoge kosten voor de samenleving? Wordt bij 'onhaalbaarheid door onevenredig maatschappelijke hoge kosten voor de samenleving' ook rekening gehouden met de maatschappelijke kosten die het niet halen van de KRW-doelen in zijn totaliteit kunnen opleveren? Zo nee, waarom niet?

De uitzondering van doelverlaging, zoals omschreven in artikel 4, vijfde lid, van de KRW, kan worden ingeroepen als het bereiken van het oorspronkelijke doel ofwel onhaalbaar is, ofwel onevenredig kostbaar. Bij onhaalbaarheid gaat het om een objectieve onmogelijkheid en dus niet om een kostenafweging; dat zijn twee verschillende zaken. Wanneer het gaat om een beroep op doelverlaging wegens onevenredige kostbaarheid, gaat het in de regel om een vergelijking tussen kosten en baten, waarbij inderdaad ook de

³⁵ Kamerstukken I 2021/22, 33 037, AA en AE.

³⁶ Kamerstukken II 2024/25, 33 037, nr. 597.

maatschappelijke waarde van een goede waterkwaliteit betrokken moet worden. Voor een correcte en werkbare toepassing van de uitzonderingen zijn handreikingen opgesteld door het KRW-impulsprogramma. De handreikingen zijn te vinden op de website van het IPLO.³⁷

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

21. De regering maakt in de brief van 20 december 2024 aan de Tweede Kamer een opsomming van de belangrijkste bronnen van chemische vervuiling: PDBE's, PAK's, zink, gewasbeschermingsmiddelen en biociden.³⁸ Hoe ziet een individuele bronaanpak eruit wanneer rekening wordt gehouden met deze belangrijkste bronnen van vervuiling? Kan de regering concrete voorbeelden geven van hoe een individuele bronaanpak in dezen zou kunnen werken?

In de voortgangsbrief KRW die aan de Tweede Kamer is gestuurd en als bijlage bij deze brief is toegevoegd³⁹ staat beschreven hoe het uitvoeringsplan chemische stoffen onder het impulsprogramma KRW concreet is ingevuld. Het uitvoeringsplan richt zich op de 42 KRW-stoffen die in meerdere waterlichamen de norm overschrijden (zie de stoffenlijst op de website van IPLO⁴⁰). Hieronder vallen de genoemde PDBE's, PAK's, zink, gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Per stof wordt gezien welke (mix aan) maatregelen uit het uitvoeringsplan effectief of nodig zijn. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de bronnen van deze stoffen. Voor stoffen waar bronnen nog onvoldoende in beeld zijn, worden zowel landelijk als regionaal (aanvullende) bronanalyses uitgevoerd. Er zijn verspreid over het land diverse initiatieven voor bronanalyses en aanpak indirecte lozingen, zoals bijvoorbeeld in de provincies Zuid-Holland, Flevoland en Fryslân. Daar waar (belangrijke) bronnen wel bekend zijn, worden emissiereducerende maatregelen ingezet. In de lijst staan bijvoorbeeld elf stoffen die als werkbaar stof toegelaten zijn in gewasbeschermingsmiddelen. Voor deze stoffen werkt LVVN momenteel aan een selectie- en beoordelingsmethodiek waarmee de toelating ervan herzien kan worden. Een aantal normoverschrijdende stoffen is niet meer toegelaten als gewasbeschermingsmiddel: hier is versterkt toezicht en handhaving van belang.

Een ander voorbeeld van een bronanalyse die loopt is zink. De analyse beschrijft de bronnen en de hoeveelheid belasting daarvan op het water. Ook is een inschatting gemaakt welke handelingsperspectieven er zijn en welke op kortere termijn haalbaar zouden zijn. De resultaten zullen verder opgepakt worden via het uitvoeringsplan chemische stoffen.

22. De Brabantse overheden hebben inmiddels gezamenlijk een eigen 'KRW-impuls Brabant' opgesteld. Welke acties onderneemt de regering om te borgen dat ook in andere provincies alles op alles wordt gezet om de KRW-doelen – zo veel mogelijk – te behalen? In hoeverre is de regering van mening dat alle provincies en alle waterschappen op dit moment het maximale doen om de doelstellingen te halen? Kan de regering dit onderbouwen?

³⁷ iplo.nl/water-krw-verantwoording

³⁸ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 696, p. 5.

³⁹ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 716.

⁴⁰ <https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/opgaven-krw/chemische-stoffen/stoffenlijst-krw-impuls/>

In als bijlage toegevoegde Kamerbrief Voortgang waterkwaliteitsbeleid en KRW is aangegeven welke acties de regering onderneemt, ook om de andere overheden waar nodig tot extra acties te bewegen. Mede door het gezamenlijke KRW-impulsprogramma en regionale impulsen zoals bijvoorbeeld in Noord-Brabant, Utrecht, Fryslân en Zuid-Holland zien we flinke vooruitgang en zijn mooie resultaten geboekt. Het alles-op-alles zetten krijgt dus inmiddels goed invulling. Per onderwerp kijken de overheden gezamenlijk in het Bestuurlijk Overleg KRW, de Regionale Bestuurlijke Overleggen per (deel)stroomgebied en de voortgangsgesprekken tussen de minister van IenW en de individuele watergedeputeerden bij welke provincies en waterschappen nog extra inzet mogelijk en nodig is.

23. Onderstreept de regering de bevinding van het op 25 september 2023 gepubliceerde rapport van de Algemene Rekenkamer 'Voorbij de dijk; Keuzes in het waterveiligheidsbeleid'⁴¹ dat tot op heden te veel geconcentreerd is op het ophogen en versterken van dijken, terwijl het principe van meerlaagse oplossingen ook werk vereist in gebieden achter dijken? Daarnaast zijn buitendijkse projecten ook noodzakelijk voor het verbeteren van de meerlaagse oplossingen. Erkent de regering dat buitendijkse natuurontwikkeling noodzakelijk is? De leden van de fractie van Groen- Links-PvdA verwijzen in dit kader bijvoorbeeld naar de Waddenzee, waar wadplaten en kwelders functioneren als effectieve stormafzwakkers en golfdempers? Welke kansen ziet de regering om hoogwaterveiligheid en een versterking van de natuur samen te laten gaan?

Nee, dat beeld wordt niet gedeeld. Investeren in de dijken en andere primaire waterkeringen is vrijwel altijd de meest doelmatige en (kosten)effectieve manier om Nederland te beschermen tegen catastrofale overstromingen. Dit is gebleken uit meerdere rapporten. Maatregelen achter de dijken kunnen bijna nooit het gewenste veiligheidsniveau bieden bij grote overstromingen. Ze kunnen, aanvullend op dijkversterking, wel helpen de gevolgen te beperken of wateroverlast te voorkomen. Andere overheden zetten zich daarvoor in. Waar dat effectief en mogelijk is, wordt bij de start van HWBP-projecten gekeken of dijkversterkingen kunnen worden gecombineerd met andere maatregelen, zoals natuurlijke dijkbekleding, rivierverruiming of voorlanden. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de kabinetsreactie op het rapport van de Algemene Rekenkamer van 7 mei 2024, welke als bijlage is toegevoegd.⁴²

24. Welke concrete stappen is de regering voornemens te nemen om meerlaagsveiligheidsbeleid te verankeren in wet- en regelgeving alsmede in de beleids- en uitvoeringspraktijk? Zijn er voldoende financiële middelen en personele capaciteit beschikbaar om daar handen en voeten aan te geven?

Het wordt steeds belangrijker om in de ruimtelijke ordening en inrichting van ons land meer rekening te houden met water(veiligheids)belangen; dit geldt voor alle lagen van de meerlaagsveiligheid. Zo geeft het ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving duidelijkheid over waar er gebouwd kan worden door per locatie de risico's te tonen op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en drinkwater. Verder verwijs ik naar de kabinetsreactie op het rapport van de Algemene

⁴¹ Kamerstukken II 2023/24, 32 698, nr. 83.

⁴² Kamerstukken II 2023/24, 32 698, nr. 87.

Rekenkamer van 7 mei 2024.⁴³ Voor wat betreft de uitvoering van meerlaagsveiligheidsbeleid (ruimtelijke maatregelen) gericht op klimaatadaptatie zijn er financiële en capaciteitsbeperkingen. Binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) zijn samenwerkingsverbanden opgezet tussen gemeenten, waterschappen en provincies. Deze DPRA-werkregio's bevorderen kennisuitwisseling, versterken de uitvoeringskracht en kunnen ook de basis zijn voor financiële arrangementen, er zijn op dit moment geen nieuwe stimuleringsmiddelen vanuit het Rijk hiervoor.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

25. Op welke wijze wordt er rekening gehouden met de specifieke kwetsbaarheden van steden en dorpen bij het implementeren van meerlaagsveiligheidsbeleid, bijvoorbeeld door het verhogen van de stedelijke waterreserves en het verbeteren van crisisbeheersing?

Sinds 2008 werken we volgens het principe van meerlaagsveiligheid om de overstromingsrisico's te verkleinen. Dit omvatte destijds preventie (laag 1), gevolgenbeperking door ruimtelijke inrichting (laag 2) en crisisbeheersing (laag 3). Na de ervaringen met de overstromingen in Limburg in 2021 zijn hieraan ook waterbewust handelen (laag 0) en herstel van schade (laag 4) toegevoegd. De aanpak gaat over 'en-en-en'.

In het door primaire waterkeringen beschermde deel van Nederland geldt dat preventie (laag 1) het meest kosteneffectief is voor het beheersen van het risico van overstromingen vanuit het hoofdwatersysteem. Voor wateroverlast, waarbij de gevolgen van extreme regen niet altijd te voorkomen is, wordt ook ingezet op de andere lagen, zoals ruimtelijke inrichting. Daarvoor zijn het Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving en de landelijke Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving ontwikkeld, om waterrobuuste keuzes te maken in de ruimtelijke ordening.

26. Zijn er plannen om de financiële schotten tussen ruimtelijke kwaliteit, natuur en stikstof die meekoppelkansen in de weg staan weg te nemen? Is de stelling van de Algemene Rekenkamer juist dat het onduidelijk is of dit soort uitwisselingsbijdragen wettelijk gezien is toegestaan, maar dat dit in de praktijk niet gebeurt?⁴⁴ Welke rol ziet de regering voor zichzelf om dit in de uitvoering te verbeteren?

Bij HWBP-projecten wordt altijd gekeken naar mogelijke meekoppelkansen. Deze meekoppelkansen dienen kansrijk te zijn qua opgave en planning en er is financiering buiten (middelen van) het HWBP nodig. In de waterwet is bepaald dat de gelden voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma enkel mogen worden ingezet voor waterveiligheid. Naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer over de uitwisseling tussen dijkversterking en rivierverruimingsmaatregelen is deze werkwijze in 2024 intern geëvalueerd op de praktische toepasbaarheid op basis van de ervaringen van projecten die hier gebruik van hebben gemaakt. De rapportage van de evaluatie bevindt zich in de afrondende fase en de uitkomsten hiervan zullen meegenomen worden in de uitwerking van de herijking van het HWBP, waarover eind dit jaar een besluit wordt genomen.

27. Welke maatregelen is de regering voornemens te nemen – en in welk tijdpad – om de financiering van het Deltafonds structureel te verhogen?

⁴³ Kamerstukken II 2023/24, 32 698, nr. 87.

⁴⁴ Kamerstukken II 2023/24, 32 698, nr. 83, bijlage, p. 43.

Omdat in het Hoofdlijnenakkoord geen extra budget aan het Deltafonds is toegevoegd, is er vooralsnog geen zicht op structurele verhoging van de omvang van het Deltafonds. Afspraken over structurele verhoging van het budget zijn aan een nieuw kabinet.

28. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA wijzen erop dat de normen voor primaire waterkeringen zijn gebaseerd op een gelijke kans op bescherming voor elk individu, namelijk een maximale kans van 1 op 100.000 per jaar op overlijden door overstromingen. In de praktijk lijkt de prioritering van middelen dus te worden beïnvloed door regionale factoren zoals bevolkingsdichtheid en economische waarde. Dit kan leiden tot verschillen in de mate van bescherming tussen regio's. Op welke wijze waarborgt de regering dat bewoners in minder dichtbevolkte regio's dezelfde bescherming genieten als bewoners in dichtbevolkte en economisch belangrijke regio's?

De normen voor de primaire keringen zijn zo dat overal in Nederland iedereen achter de primaire keringen hetzelfde basisbeschermingsniveau krijgt van een maximale kans op overlijden door een overstroming van 1:100.000 per jaar. Daarnaast is, conform de risicobenadering, de norm strenger daar waar een overstroming kan leiden tot veel slachtoffers en grote economische schade. In 2050 moeten alle primaire keringen voldoen aan deze normen. Hier wordt aan gewerkt in het HWBP. Om het risico zo snel mogelijk te verkleinen naar het maatschappelijk acceptabel geachte niveau wordt voor de programmering gekeken naar de grootte van het risico. Inzet is dat keringen waar het risico ver boven het gewenste niveau ligt het eerst worden versterkt. Belangrijk is dat in 2050 overal het basisbeschermingsniveau wordt gehaald.

Vragen van de leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL

1. De leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL vragen de regering welke investeringen in het buitenland in de jaren 2022 en 2023 zijn gedaan en met welke reden. Waarom zijn de investeringen niet gedaan in Nederland? En waarom wordt er een rendement gemaakt op het stimuleren van drinkwatervoorzieningen?

De toegang tot schoon drinkwater is door Nederland erkend als mensenrecht. Naar aanleiding van moties van de Tweede Kamer^{45,46} is de mogelijkheid geschapen in de drinkwaterregelgeving voor de drinkwaterbedrijven om een deel van hun winst in te zetten ten behoeve van het stimuleren van de drinkwatervoorziening in het buitenland. Dit mag wettelijk maximaal 1% van de omzet bedragen. De activiteiten betreffen vooral het delen van kennis. Geen van de drinkwaterbedrijven overschreed in 2022 of 2023 deze norm. Het gemiddelde percentage van de drinkwaterbedrijven voor de projecten over 2023 is 0,47% (0,54% in 2022). De totale netto kosten ingezet door de drinkwaterbedrijven voor drinkwaterprojecten in het buitenland in 2023 waren € 8,1 miljoen (€ 8,01 miljoen in 2022).⁴⁷

⁴⁵ Kamerstukken II 2009/10, 32 123-XI, nr. 42.

⁴⁶ Kamerstukken II 2009/10, 30 895, nr. 58.

⁴⁷ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 698.

De drinkwatertarieven zijn kostendekkend, inclusief een beperkte winst. De aandeelhouders van de drinkwaterbedrijven besluiten uiteindelijk over de bestemming van de winst.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

2. Genoemde leden vragen de regering welke criteria worden gehanteerd om te bepalen of normeringen niet onnodig hoog zijn. Welke rol spelen de kosten hierbij?

Bij de afleiding van normen voor drinkwaterbereiding wordt nagegaan bij welke concentratie van een stof er humaan-toxicologische effecten optreden. In de nota Omgaan met Risico's (VROM, 1989)⁴⁸ is vastgelegd dat het risico op overlijden door grote ongevallen en de blootstelling aan stoffen en straling voor geen enkele Nederlander groter mag zijn dan op één op de miljoen blootgestelde personen.

Op het moment dat bijvoorbeeld via een lozingseis of een eis aan de kwaliteit van het drinkwater hogere eisen worden gesteld kunnen de kosten een rol spelen in de politieke keuze over de wijze waarop deze beperking geïmplementeerd wordt of de termijn die daarvoor genomen wordt.

3. Kan de regering genoemde leden aangeven of er naar aanleiding van de evaluatie van het basisbeschermingsniveau aanpassingen van de normering voor de primaire keringen en/of dijktrajecten worden gedaan om de kosten te drukken? Indien dit het geval is, ontvangen de leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL graag een overzicht hiervan van de regering.

Het doel van de evaluatie van de normen was om te kijken of er op basis van de huidige inzichten en de landelijk consistente systematiek aanleiding was om bepaalde normen te heroverwegen. Uit de evaluatie is gebleken dat dat voor een beperkt aantal dijktrajecten het geval is (zie de bijgevoegde kamerbrief van 15 januari 2025⁴⁹). Dat het aanpassen van normen mogelijk ook kan leiden tot minder dijkversterkingen en daarmee kostenbesparingen op het HWBP is een bijkomend gevolg, maar dat is niet het doel van normaanpassing. Over het daadwerkelijk aanpassen van die normen (en mogelijke consequenties voor dijkversterkingen) loopt nu het gesprek met de betreffende waterschappen. Eind 2025 wordt hierover een besluit genomen.

4. Daarnaast vragen genoemde leden de regering welke gevolgen de verschillende uitspraken rond stikstof hebben op de uitvoering van projecten rond waterkeringen.

De recente stikstofuitspraken zorgen voor vertraging bij een aantal van de HWBP-projecten. Deze vertraging komt voort uit extra onderzoekswerk om te voldoen aan de meest recente stikstofuitspraken en doordat vergunningverlening van het bevoegd gezag soms vertraging oploopt. Ook hebben de recente uitspraken tot gevolg dat bij een aantal projecten de kosten fors stijgen, omdat de projecten alleen vergunbaar zijn door de inzet van duurder emissieloos materieel.

5. De leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL vragen de regering hoe het staat met de herijking van het Hoogwaterbeschermingsprogramma

⁴⁸ Kamerstukken II, 1988/89, 21 137, nr. 5.

⁴⁹ Kamerstukken II 2024/25, 32 698, nr. 90.

(HWBP). Welke versterkingsprogramma's lopen achter en welke maatregelen worden genomen om deze achterstanden in te halen?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Zoals aangekondigd in het Regeerprogramma⁵⁰ wordt het HWBP herijkt om eind 2025 te komen tot bestuurlijke afspraken over verbetering van sturing en voortgang van het HWBP. De afgelopen periode zijn er intensieve gesprekken gevoerd tussen de alliantiepartners en zijn er goede stappen gezet. De afspraken worden in het najaar verder uitgewerkt. De afspraken zijn gericht op het vergroten van de doelmatigheid door aanscherping van kaders waaraan projecten moeten voldoen. Hiermee wordt ook beoogd om de voortgang te bevorderen.

6. Kan de regering genoemde leden aangeven welke risico's met betrekking tot de veiligheid worden gelopen door het scherper bepalen van de dijkversterkingsopgaven. Welke marges worden hierbij in acht genomen?

Er worden geen extra risico's genomen. Bij de eerste beoordelingsronde en het daarna gepresenteerde landelijk veiligheidsbeeld is aangegeven dat er verdere concretisering nodig was van de verwachte versterkingsopgave. Het scherpere beeld in 2024 volgt vooral uit het feit dat niet alle delen van een dijktraject versterkt hoeven te worden. In de eerste globale analyse waren deze dijkdelen vrijwel geheel meegenomen. Daarnaast kon in deze nadere analyse nieuwe kennis worden meegenomen. Het Expertise Netwerk Waterveiligheid heeft de nieuwe inschatting beschouwd als een verbeterde en op dit moment best mogelijke inschatting van het aantal kilometers. Voor de start en tijdens een dijkversterkingsproject zelf wordt vervolgens steeds nauwkeuriger gekeken wat precies versterkt moet worden.

7. De leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL vragen de regering welke maatregelen nu al genomen worden om de te verwachte tekorten na het jaar 2030 op te vangen.

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 25 van de BBB-fractie.

8. Deelt de regering de mening van genoemde leden inhoudende dat hoewel het drinkwater in ons land van hoge kwaliteit is, het toch niet uitgesloten is dat de 1% van ons drinkwater waarbij de norm wordt overschreden op enig moment toch grote gevolgen kan hebben voor de volksgezondheid?

Deze mening wordt niet gedeeld. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) heeft in haar meest recente rapport over de drinkwaterkwaliteit 2023⁵¹ gerapporteerd dat bij 99,9% van de metingen deze voldoen aan de zeer strenge kwaliteitseisen. In de meeste gevallen gaan de normoverschrijdingen om indicatorparameters, stoffen die geen direct gevaar voor de volksgezondheid opleveren. Drinkwaterbedrijven nemen op het moment dat ze een overschrijding constateren direct maatregelen om de volksgezondheid te beschermen en de kwaliteit van het drinkwater te herstellen. De ILT houdt er toezicht op dat de drinkwaterbedrijven de juiste maatregelen nemen bij een normoverschrijding.

⁵⁰ Kamerstukken II 2024/25, 36 471, nr. 96, bijlage.

⁵¹ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 695, bijlage.

9. Welk effect heeft het Rijksbeleid van vergunningen voor lozingen op de prijs en kwaliteit van het drinkwater?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

Het beleid voor lozingen draagt bij aan het verbeteren en waarborgen van de drinkwaterkwaliteit door het terugdringen van emissies. Het stellen van strenge vergunningseisen zorgt voor minder vervuilende stoffen in de bronnen voor de productie van drinkwater. In opvolging van de motie van het Tweede Kamerlid Lacin⁵², wordt in het handboek immissietoets nu expliciet getoetst aan de mogelijke impact van een lozing op drinkwater-innamepunten. Een vergunning wordt niet verleend als uit de toetsing blijkt dat de lozing een significante impact heeft op het innamepunt. Op deze manier wordt de drinkwaterwinning beschermd.

10. Op welke wijze maakt de regering de afweging tussen prijs en kwaliteit van drinkwater enerzijds en de winstbelangen van bedrijven die een vergunning aanvragen voor lozingen en vervuilingen aan de andere kant?

Dit staat los van elkaar. Bedrijven dienen hun lozingen zoveel mogelijk te beperken (zie antwoord 9). Drinkwaterbedrijven moeten zorgen dat het drinkwater aan de eisen van de wet voldoet.

11. De leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL vragen de regering welke stappen worden genomen om de lozing van microbiologische en chemische stoffen – die een gevaar voor de volksgezondheid betekenen – te verminderen of te stoppen.

Het verminderen en waar mogelijk voorkomen van lozingen is een fundamenteel uitgangspunt binnen het Nederlandse waterkwaliteitsbeleid. Lozen van stoffen is alleen toegestaan als dit voldoet aan de eisen van de Omgevingswet en onderliggende regelgeving. Centraal staat daarbij het verplicht toepassen van de Beste Beschikbare Technieken (BBT) voor zuivering. De BBT zijn in de meeste gevallen op Europees niveau bepaald.

Het lozen van afvalwater op oppervlaktewater is alleen onder strikte voorwaarden toegestaan en vereist meestal een vergunning. Algemene regels kunnen daarnaast van toepassing zijn via het Besluit algemene regels leefomgeving (Bal). Bij afwezigheid van vergunningplicht of algemene regels geldt de zorgplicht als vangnet.

12. Kan de regering aangeven of het advies dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in het briefrapport 'PFAS in Nederlands drinkwater vergeleken met de nieuwe Europese Drinkwaterrichtlijn en relatie met gezondheidkundige grenswaarde van EFSA'⁵³ uit het jaar 2022 heeft gegeven, inhoudende dat de PFAS-concentraties in het drinkwater in bepaalde delen van Nederland verder moeten worden verlaagd, wordt overgenomen? Zo ja, op welke wijze gaat de regering hier invulling aan geven?

Met de PFAS-verzamelbrief aan de Tweede Kamer van 21 juli 2025⁵⁴, die als bijlage is toegevoegd, is invulling gegeven aan de motie Kostic/Bamenga waarbij ingegaan is op dit vraagstuk.

⁵² Kamerstukken II 2016/17, 27 625, nr. 391.

⁵³ Raadpleegbaar via: <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0149.pdf>

⁵⁴ Kamerstukken II 2024/25, 35 334, nr. 407.

13. Daarnaast vragen genoemde leden de regering welke stappen – naast signaleren en onderzoeken – gedaan worden om overschrijdingen van signaleringsparameters tegen te gaan. Hoe vaak heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) aangegeven dat aanvullende maatregelen nodig waren? En welke maatregelen zijn genomen?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

In het meest recente rapport over de drinkwaterkwaliteit in 2023⁵⁵ zijn bij 60.666 wettelijke drinkwatermetingen 348 overschrijdingen van signaleringsparameters vastgesteld. Deze parameters zijn bedoeld om mogelijke verontreinigingen te signaleren waarvoor geen stofspecifieke wettelijke norm is vastgesteld. Drinkwaterbedrijven moeten bij overschrijding van de in het Drinkwaterbesluit aangegeven waarde (1 µg/l) voor signaleringsparameters beoordelen of er gezondheidsrisico's zijn. De ILT bepaalt op basis daarvan en advies van het RIVM of (herstel)maatregelen nodig zijn. De gemeten waarden van signaleringsparameters bleven onder de indicatieve drinkwaterrichtwaarden van het RIVM. Dit zijn gezondheidkundig onderbouwde grenswaarden. Enkele overschrijdingen betroffen stoffen zonder afgeleide richtwaarde, maar deze kwamen slechts incidenteel en in lage concentraties voor. Omdat de overschrijdingen beperkt waren, onder de RIVM-richtwaarden lagen en het totaal aantal al jaren stabiel is, heeft de ILT geen aanvullende maatregelen opgelegd.

14. Kan de regering aangeven of er – ter voorkoming van het verontreinigen van het drinkwater – maatregelen worden genomen om de lozing van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater tegen te gaan? En indien maatregelen genomen gaan worden: op welke wijze is dit dan?

Om de emissies van bestrijdingsmiddelen naar het water te reduceren wordt door LVVN en IenW in samenwerking met de landbouwsector samengewerkt in het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 met als doel het reduceren van het gebruik van middelen, nagenoeg geen emissies naar het milieu en het realiseren van weerbare teelten. Voorbeelden van maatregelen zijn het verplichten van een gesloten vulsysteem, het beoordelen van alle machines die worden gebruikt voor het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen (best beschikbare technieken) en een snellere terugkoppeling van geconstateerde normoverschrijdingen naar de sector.

LVVN past in samenwerking met IenW en het Ctgb de methodiek voor toelating gericht op 11 stoffen uit gewasbeschermingsmiddelen die onder de Kaderrichtlijn water zijn genormeerd en die de normen structureel overschrijden aan. Deze methodiek is naar verwachting begin 2026 gereed voor toepassing.

Voor de grondwaterbeschermingsgebieden is LVVN met IenW en de provincies in gesprek over hoe om te gaan met het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden. De uitkomsten uit dit gesprek zullen naar verwachting in november 2025 aan de Tweede Kamer worden gemeld. Een afschrift van deze brief zal aan de Eerste Kamer gezonden worden.

15. Daarnaast vragen de leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL de regering welke financiële gevolgen de verschillende normoverschrijdingen hebben voor de levering van niet alleen schoon, maar ook betaalbaar water. Graag ontvangen genoemde leden een overzicht van de door de

⁵⁵ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 695, (als bijlage bijgevoegd).

drinkwaterbedrijven en andere overheden en instanties gemaakte kosten in dit kader.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Het door de leden gevraagde overzicht is niet beschikbaar bij het ministerie. In de jaarverslagen die de drinkwaterbedrijven publiceren kan op totaalniveau wel inzicht verkregen worden in de gemaakte kosten van drinkwaterbedrijven. De reden van investeringen door de drinkwaterbedrijven zijn divers en niet aan een specifieke normoverschrijding te koppelen.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/180105

16. Tot slot vragen genoemde leden de regering welke niet-wettelijke activiteiten drinkwaterbedrijven in de jaren 2022 en 2023 hebben uitgevoerd. Hoeveel middelen werden via deze weg geïnvesteerd?

Drinkwaterbedrijven kunnen, naast de activiteiten in het kader van de openbare drinkwatervoorziening, ook niet-wettelijke (economische) activiteiten uitvoeren. Denk daarbij aan analytische werkzaamheden door de laboratoria, de levering van industriewater etc. Deze activiteiten zijn gebonden aan een aantal wettelijke eisen. Zo mag er onder andere geen sprake zijn van kruissubsidiëring en moet de financiële administratie gescheiden zijn van de wettelijke activiteiten.

In 2022 was het gemiddelde gewogen rendement op deze niet-wettelijke activiteiten 6,8%. In 2023 was dit naar 5,9%.⁵⁶ Hoewel exacte investeringsbedragen per activiteit niet zijn gespecificeerd, geven de bedrijfsverslagen aan dat deze activiteiten substantieel bijdragen aan het bedrijfsresultaat. Ze worden apart verantwoord in de jaarverslagen van de drinkwaterbedrijven om transparantie te waarborgen.

⁵⁶ Kamerstukken II 2024/25, 27 625, nr. 698.

Vergaderjaar 2023–2024

27 625

Waterbeleid

Nr. 672

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 juni 2024

Een goede waterkwaliteit is essentieel voor mens en natuur: voor ons drinkwater, onze landbouw en industrie, onze recreatie en als leefgebied voor dieren en planten. De Rijksoverheid, waterschappen, provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven, kennisinstituten, landbouw, industrie en natuurorganisaties werken hard aan het verbeteren van de kwaliteit van het water. Het voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027 is een belangrijke graadmeter voor onze waterkwaliteit. Hierop wordt extra inzet gepleegd met het KRW-impulsprogramma.

De kwaliteit van ons oppervlaktewater hebben we de afgelopen decennia gestaag verbeterd. Er zijn veel voorbeelden in het land die dat laten zien. Het zeegras in de Waddenzee was bijna verdwenen, maar dat brengen we weer terug: door zaaien en aanplanten is tussen 2022 en 2023 bijna een verdubbeling van de zeegrasoppervlakte gerealiseerd. Door het aanbrengen van een luwte in het Groningse Hondshalstermeer bloeit het onderwaterleven daar weer op. In het glastuinbouwgebied Zuidpolder van Delfgauw is door extra toezicht en handhaving de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen in het water met 75% gedaald. In Twente meandert de Dinkel weer en het omliggende beekdal is voor 25 hectare heringericht. De waterloop het Merkske, op de grens van Midden-Brabant met Vlaanderen, is met *nature based solutions* aangepakt en heeft nu een zeer goede ecologische toestand voor waterdieren. Sinds de aanleg van een vispassage trekken steeds meer vissen de polder in bij het Veerse Meer. Ten noorden van Bergen op Zoom is de nutriëntenbelasting van het Rietkreek-Langewater vanuit de rioolwaterzuiveringsinstallatie bijna gehalveerd door de introductie van extra nazuivering. In het waterschap Scheldestromen is 600 kilometer aan natuurvriendelijke oevers gerealiseerd en de aanwezigheid van waterdieren ligt daar nu significant hoger.

En zo zijn er tal van andere voorbeelden die zichtbaar maken dat het overall in het land loont om hard te werken aan een betere waterkwaliteit.

Dat is ook terug te zien in een verbetering van de kwaliteit van de natuur in zoet oppervlaktewater.¹

Op dit moment wordt ruim driekwart van het totaal aan KRW-doelen in alle waterlichamen in Nederland gehaald (in totaal ongeveer 100.000 doelen²). In oppervlaktewater wordt bijna 80% van de KRW-doelen voor stoffen³ gehaald. Voor de biologie in oppervlaktewater (vissen, waterplanten en andere waterorganismen) is dat nog iets minder dan de helft.⁴ In het grondwater wordt ruim 70% van de doelen gehaald.

De waterkwaliteit gaat vooruit, maar het tempo ligt nu nog te laag. Het vorig voorjaar gestarte interbestuurlijke KRW-impulsprogramma heeft op onderdelen al geresulteerd in versnelling en intensivering van maatregelen. Dit programma krijgt inmiddels ook positieve navolging in de vorm van KRW-impulsprogramma's van decentrale overheden. Ondanks deze ontwikkelingen is er echter nog een substantieel gat tot volledig KRW-doelbereik; de afname in normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen is bijvoorbeeld gestagneerd, de kwaliteit van het grondwater verbetert niet, en veel maatregelen lopen vertraging op. Het is erg spannend of de huidige aanpak voldoende is om in 2027 aan de KRW te kunnen voldoen. Daarvoor is het nodig dat voor die tijd alle afgesproken maatregelen zijn uitgevoerd en de transitie in het landelijk gebied is doorgezet. Dit is mede afhankelijk van de inzet van het nieuwe kabinet, met name op het vlak van de aanpak van nutriënten en stoffen.

In de aanloop naar het wetgevingsoverleg Water eind dit jaar ontvangt de Kamer, zoals al eerder aangekondigd, de uitkomsten van de KRW-tussenevaluatie en zal meer precies blijken wat de prognose is voor het KRW-doelbereik in 2027.

Naast deze KRW-doelen zijn er uitdagingen met nieuwe, opkomende stoffen. Zo zien we steeds beter hoezeer ons water (net als onze bodem) verontreinigd is met bijvoorbeeld PFAS, hoe moeilijk het is dat weer weg te krijgen en welke gevolgen dit kan hebben voor onze gezondheid. Op 30 april jl. heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) een Signaalrapportage⁵ gestuurd over de noodzaak om te blijven werken aan een betere bescherming van de waterkwaliteit. Daarin wordt aangegeven dat het in Nederland vooralsnog niet lukt om de waterkwaliteit voldoende te verbeteren en wordt gewezen op het gevaar van schade aan drinkwater, voedselvoorziening, gezondheid en natuur. Ook wordt gewezen op het gevaar van economische schade door stagnatie bij activiteiten die in strijd komen met de waterkwaliteitsdoelen.

Dit laat nogmaals zien dat het van groot belang is om hard te blijven werken aan schoner water. Ook resultaten die na 2027 worden bereikt zijn van belang. Uiteindelijk doen we het voor onszelf en niet alleen omdat het juridisch moet. Het werken aan een goede waterkwaliteit gaat dus door en daarvoor zijn alle partijen nodig, over de volle breedte van de problematiek: van het klassieke waterkwaliteitsbeheer tot de ruimtelijke inrichting en de gehele productieketen. Dat geldt ook voor het buitenland, waar we deels van afhankelijk zijn. Nederland is dan ook gebaat bij grensoverschrijdende afspraken en Europese regelgeving.

¹ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl205209-trends-in-kwaliteit-van-landnatuur-en-water-1990-2022>.

² Zo zijn er 745 oppervlaktewaterlichamen met elk rond de 140 doelen. Daarnaast zijn er doelen voor de 23 grondwaterlichamen.

³ Prioritaire stoffen, specifieke verontreinigende stoffen en nutriënten samen.

⁴ Deze cijfers betekenen niet dat de overige doelen allemaal niet gehaald worden. Een deel van de doelen is niet toetsbaar (bijna 12% van alle doelen), of daarvan is geen oordeel bekend (ongeveer 2% van alle doelen, bijvoorbeeld omdat monitoring ontbreekt).

⁵ Als bijlage 5 opgenomen bij de verzamelbrief actualiteiten water, Kamerstuk 27 625, nr. 670.

In deze brief, die de Kamer ontvangt mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de Minister voor Natuur en Stikstof (NenS), wordt een overzicht gegeven van de voortgang van het waterkwaliteitsbeleid sinds het wetgevingsoverleg Water van 29 januari jl., met name met betrekking tot de KRW. Eerst wordt ingegaan op de KRW en de actielijnen van het KRW-impulsprogramma. Vervolgens worden enkele thema's apart besproken: nutriënten, bestrijdingsmiddelen, lozingen door bedrijven en rioolwaterzuiveringsinstallaties, en Europese ontwikkelingen.

Op 18 juni jl. heeft de Kamer ook een algemene verzamelbrief actualiteiten water ontvangen⁶ waarin is ingegaan op andere onderwerpen die raken aan waterkwaliteit en de KRW, zoals de ontwikkelingen met betrekking tot PFAS en enkele grondwateraspecten. Ook is daarin een reactie gegeven op voornoemde Signaalrapportage van de ILT.

KRW-impulsprogramma

Algemeen

In het KRW-impulsprogramma werken Rijk, provincies, waterschappen en stakeholders samen om in 2027 aan de KRW te kunnen voldoen. Tweemaandelijks vindt een Bestuurlijk Overleg KRW (BO KRW) plaats om het programma aan te sturen. Daarin is geconstateerd dat het helaas nog niet snel genoeg gaat. Er zijn veel goede plannen en bestuurlijke afspraken, maar ze komen nog onvoldoende snel tot uitvoering. Voor bijna alle opgaven is inmiddels wel helder wie precies waarvoor wat moet doen, met uitzondering van de onderwerpen indirecte lozingen en de vermindering van emissies vanaf agrarische percelen.⁷

Veel van de constateringën waarom het nog niet hard genoeg gaat, hangen samen met de wijze waarop bestuurders met elkaar en richting de eigen organisaties sturen: de *governance*. Daarin zijn aanpassingen nodig om meer versnelling en daadkracht te bewerkstelligen. Er is een scherpe analyse door bureau Berenschot verricht welke verbeteringen nodig en mogelijk zijn, mede op basis van een interviewronde gericht op de ervaringen en ideeën van ongeveer vijftig bestuurlijke (en hoog-ambtelijke) sleutelspelers.

Hieruit komt het beeld naar voren dat partijen weinig aanvullend handelingsperspectief zien voor zichzelf maar wel voor anderen, dat men onvoldoende weet wat de effecten zijn van maatregelen en hoe belangrijk die zijn om doelen te halen, dat de makkelijke maatregelen al genomen zijn en de resterende maatregelen lastige bestuurlijke keuzes vergen waarover nu onvoldoende scherp het gesprek wordt gevoerd. Ook moet de governance verbeterd worden.

De analyse en de mogelijke verbetervoorstellen voor de governance zijn besproken in het BO KRW en dit zal in het BO Water van 10 juli leiden tot besluitvorming. Het resultaat wordt daarna verder uitgewerkt en de Kamer zal in aanloop naar het wetgevingsoverleg Water hierover nader geïnformeerd worden.

Parallel daaraan wordt intussen doorgewerkt aan verbetering van de waterkwaliteit. Hieronder wordt de voortgang geschetst van de zeven actielijnen onder het KRW-impulsprogramma.

⁶ Kamerstuk 27 625, nr. 670.

⁷ Voor deze onderwerpen zijn verschillende overheden met verschillende bevoegdheden aan zet. Er zijn nadere afspraken nodig over de onderlinge coördinatie.

Dashboard

In zesjaarlijkse planperioden wordt aan de KRW-opgaven gewerkt. Voor de huidige planperiode (2022–2027) is afgesproken om nog 1725 KRW-maatregelen uit te voeren.⁸ Met het Landelijk dashboard KRW-maatregelen wordt de voortgang van deze KRW-maatregelen bijgehouden, om tijdig risico's op vertraging te inventariseren en die vervolgens te adresseren.

Op 19 december jl. ontving de Kamer de vorige versie van dit dashboard.⁹ Momenteel vindt een update van het dashboard plaats. Dit ontvangt de Kamer in het najaar, na overleg in de RBO's en vaststelling in het BO Water. Hieronder volgt een eerste indicatie van de bevindingen uit deze update.¹⁰

Eind 2023 was in totaal ongeveer 10% van de voor huidige KRW-planperiode (2022–2027) afgesproken maatregelen volledig uitgevoerd.¹¹ Uit de voorlopige cijfers van het dashboard blijkt dat tot en met 2023 bijna de helft van de gebiedsgerichte maatregelen nog in voorbereiding was en dat een deel van de maatregelen zeker niet eind 2027 volledig zal zijn uitgevoerd. Momenteel wordt uitgezocht om hoeveel en welke maatregelen het precies gaat. Met nu nog drie en een half jaar te gaan tot het moeten halen van de doelen eind 2027 zijn dit zorgwekkende indicaties.

Beheersing van risico's

Er is de afgelopen periode ingezet op beheersing van de in het vorige dashboard geïnventariseerde risico's. Daarbij is onder meer gekeken naar vertraging die optreedt bij KRW-maatregelen die onderdeel uitmaken van integrale projecten met meerdere beleidsdoelen zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma, Natura 2000, of lokale initiatieven. Er is middels een stappenplan geanalyseerd of deze KRW-maatregelen versneld konden worden uitgevoerd. Zodoende is een aantal maatregelen, bijvoorbeeld voor het verbeteren van de vispasseerbaarheid, «losgeknipt» uit die integrale projecten. In veel gevallen biedt losknippen echter geen soelaas, omdat dit zou leiden tot andere risico's op vertraging, zoals verlies aan draagvlak en verminderde grondbeschikbaarheid.

Daarnaast wordt ingezet op de aanpak van het risico van grondbeschikbaarheid voor ruimtelijke inrichtingsmaatregelen, zoals natuurvriendelijke oevers. Het is voor overheden niet in alle gevallen nodig om gronden in eigendom te verkrijgen voor inrichtingsmaatregelen. Het streven is om te versnellen door meer maatwerkafspraken met grondeigenaren te maken. Daarbij kan gedacht worden aan grondruil, herverkaveling, beheerafspraken, initiatieven van grondeigenaren faciliteren, andere locatiekeuzes, etc. De voorbereidingen zijn gestart voor een werkconferentie met professionals uit de uitvoeringspraktijk, met als doel om met elkaar te leren van succesvolle trajecten om tot tijdige grondbeschikbaarheid te komen.

⁸ Die maatregelen zijn vastgelegd in de waterprogramma's van Rijk, provincies en waterschappen.

⁹ Bijlage bij Kamerstuk 27 625, nr. 661.

¹⁰ De update vindt plaats op basis van een inventarisatie in de eerste twee maanden van dit jaar.

¹¹ Het gaat om 14% van de generieke beleidsmaatregelen en 11% van de gebiedsgerichte maatregelen.

TER BESLISSING

Datum

21 augustus 2025

Onze referentie

IENW/BSK-2025/184606

Opgesteld door

DG Water en Bodem
Dir. Waterkwaliteit en Grote
Wateren
Stoffen en Waterketen

Beslistermijn

08-09-2025

Bijlage(n)

2

Aan

Minister

nota

Kamervragen inzake het onderwerp water

Aanleiding

Naar aanleiding van verschillende Kamerbrieven verband houdend met het onderwerp water¹ en vier deskundigenbijeenkomsten georganiseerd over het onderwerp water met als thema's 'de uitvoeringspraktijk'², 'waterkwaliteit'³, 'waterveiligheid'⁴ en 'water en bodem sturend'⁵ hebben de leden van de Eerste Kamerfracties van de BBB en van GroenLinks-PvdA enkele vragen gesteld.

De leden van de fracties van de SP, de PvdD en OPNL hebben naar aanleiding hiervan gezamenlijk eveneens diverse vragen voorgelegd. De deadline voor de beantwoording van deze Kamervragen is 15 september 2025.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om in te stemmen met de beantwoording van de Kamervragen en deze aan te bieden aan de Eerste Kamer.

Kernpunten

- In totaal zijn 71 vragen over water gesteld door leden van de fracties BBB, GroenLinks-PvdA, en van leden van de fracties SP, de PvdD en OPNL gezamenlijk.
- Thema's die aan bod komen zijn waterkwaliteit, riooloverstorten, 'Water Bodem Sturend', waterveiligheid en drinkwater.
- De vragen van de leden van de fractie BBB gaan met name over de risico's van riooloverstorten. Daarnaast stellen zij vragen over problemen rond de realisatie van schoon water en waterveiligheid.
- De leden van de fractie GroenLinks-PvdA stellen allereerst vragen over het principe van 'Water Bodem Sturend' wat nu niet meer leidend is, maar wel waar wel rekening mee gehouden wordt.⁶ Ook stellen zij vragen over de herziening van de lozingsvergunningen en de stagnering van de verbetering van waterkwaliteit op het gebied van nutriënten uit de landbouw, en over waterveiligheid.

¹ Kamerstukken I 2023/24, 27 625, H en I, Kamerstukken I 2024/25, 27 625 J, L en M, Kamerstukken I 2024/25, 27 625/30 015, K en Kamerstukken I 2023/24, 32 698, C.

² Kamerstukken I 2024/25, 31 710, I.

³ Kamerstukken I 2024/25, 31 710, G.

⁴ Kamerstukken I 2023/24, 31 710, F.

⁵ Kamerstukken I 2023/24, 31 710, E.

⁶ Kamerstukken I 2024/25, 27 625, K, bijlage, p. 2.

- De vragen van de leden van de fracties SP, de PvdD en OPNL gaan vooral over waterveiligheid en drinkwater.

Informatie die niet openbaargemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
2	Beantwoording Kamervragen water	Te verzenden brief
3	Brief IW_VRO aan min IW a.i. met vragen inzake onderwerp water	De ingekomen vragen
4	Brief Voortgang waterkwaliteitsbeleid en KRW	Brief van 27 juni 2024 Kst. 27625 nr 672
5	Brief reactie waterbouwers	Brief van 22 mei 2025 Kst. 27625 nr 715
6	PFAS verzamelbrief, inclusief omgang drinkwater	Brief van 21 juni 2025 Kst. 35334 nr 407
7.	Kabinetsreactie rapport Algemene Rekenkamer Voorbij de dijk	Brief van 7 mei 2024 Kst. 32698 nr 87
8.	Evaluaties Waterwet en herijking HWBP	Brief van 15 jan 2025 Kst. 32698 nr 90

Datum

21 augustus 2025

Onze referentie

IENW/BSK-2025/184606

Opgesteld door

DG Water en Bodem
Dir. Waterkwaliteit en Grote Wateren
Stoffen en Waterketen

Aan

Demissionair Minister van IenW

Bijlage(n)

2

Elke partij binnen het impulsprogramma is verantwoordelijk voor de tijdige uitvoering van zijn eigen maatregelen. Voor de maatregelen in de rijkswateren is dat Rijkswaterstaat. In januari 2024 is de Kamer geïnformeerd over de gesignaleerde risico's rond uitvoering van de KRW-maatregelen door Rijkswaterstaat.¹² In de afgelopen maanden is bijgestuurd op het uitvoeringsprogramma om de uitvoering van maatregelen te versnellen. Dit betekent dat er kritisch wordt gekeken naar de plannings, de ramingen en de omvang van de maatregelen, en dat extra focus is aangebracht op snellere realisatie. Dit is een doorlopend proces. Een aantal mijlpalen is behaald, waaronder de openstelling van de herinrichting beekmonding Groote Molenbeek in de Zandmaas en de start van de realisatie van vispassages bij gemaal Haarrijn en bij gemaal Oudenhorn.¹³ Om te kunnen versnellen zijn bijvoorbeeld bepaalde projecten per riviertak gebundeld en wordt gekeken naar een gebundelde aanbesteding van de projecten. Daarnaast blijft een aantal exogene factoren van grote invloed op de planning en de budgetten, waaronder grondbeschikbaarheid en stikstof. De eerder vermelde budgetspanning van 133 miljoen euro met een bandbreedte van 109 miljoen euro wordt in het lopende proces steeds nader geduid. Dit betekent dat alle ramingen worden geactualiseerd. Daarbij wordt gekeken naar de wijziging in kosten gezien de benodigde versnelling van planfase naar realisatie en naar mogelijke besparingsopties. De verwachte budgettaire spanning moet worden ingepast in het Deltafonds. In aanloop naar het wetgevings-overleg Water eind dit jaar wordt de Kamer geïnformeerd over de actuele stand van zaken.

Actielijn 2: verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen

KRW in Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG)

Het Rijk heeft de provincies in de Handreiking gebiedsprogramma's van het NPLG gevraagd om in de PPLG's de aanpak voor water, natuur en klimaat voor het landelijk gebied uit te werken. Vanwege de urgentie van de opgaven vanuit het NPLG zullen in het veenweidegebied, in de overgangsgebieden rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en in de beekdalen op korte termijn maatregelen moeten worden getroffen. Het Rijk vraagt de provincies hierbij ook om in het PPLG de gebiedsgerichte, ruimtelijke restopgave van de KRW voor nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen uit te werken in samenhang met het generieke beleid. Het gaat daarbij onder meer om maatregelen met het oog op de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden.

In de integrale toetsing door het Rijk van de conceptversie van de PPLG's van juli 2023 is aangegeven op welke onderdelen de PPLG's verder moeten worden geconcretiseerd; afgesproken is dat de volgende versies van de PPLG's in september 2024 worden aangeleverd. Voor de uitvoering van de PPLG's zijn maatregelpakketten en maatregelen geformuleerd, inclusief watermaatregelen. In het BO KRW van 11 januari jl. is de stand van zaken van de PPLG's besproken om invulling te geven aan de afspraak dat de RBO's helpen de ruimtelijke verankering van de KRW te verbeteren.

Het wetsvoorstel Transitiefonds is eerder in de Eerste Kamer controversieel verklaard. Beide Kamers hebben inmiddels wel de LNV-begroting

¹² Kamerstuk 27 625, nr. 663.

¹³ Meer informatie hierover staat in de jaarrapportage van Rijkswaterstaat over de KRW: <https://open.rijkswaterstaat.nl/zoeken/@271792/jaarrapportage-kaderrichtlijn-water-2023/#highlight=Kaderrichtlijn%20water>.

2024 vastgesteld met daarin een reservering van € 1,28 miljard voor uitvoering van provinciale maatregelpakketten. In de eerste suppletoire begroting 2024 is aanvullend een bedrag opgenomen van € 434 miljoen. De provincies hebben op basis van het tussentijds beeld van het Rijk,¹⁴ de onafhankelijke wetenschappelijke beoordeling van Wageningen Economic Research en – indien van toepassing – adviezen van de Ecologische Autoriteit rond 1 april verbeterde maatregelpakketten ingediend. Op basis van de integrale beoordeling wordt in totaal € 1,54 miljard beschikbaar gesteld aan de provincies, onder voorbehoud van instemming van de Tweede en Eerste Kamer met de eerste suppletoire LNV-begroting. Globaal is 17% van deze maatregelen (deels) watergerelateerd. Er zijn ook veel maatregelen die, hoewel niet primair gericht op de waterdoelen, bijdragen aan de waterkwaliteit, zoals bijvoorbeeld maatregelen gericht op extensivering van de landbouw, aanleg van nieuwe natuur en groenblauwe dooradering.

Beekdalen

Nederland heeft in het addendum bij het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn opgenomen dat de restopgave van de KRW via een integrale, gebiedsgerichte aanpak zal worden opgepakt. Grootschalig beekdalherstel op zandgronden is hierbij een belangrijke, effectieve maatregel teneinde de KRW-doelen in deze beken te halen, met name voor nutriënten. In het addendum bij het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn is dan ook afgesproken dat de realisatie van brede bufferstroken in de beekdalen onderdeel wordt van de gebiedsgerichte aanpak in de PPLG's. In deze beekdalen ligt overigens een bredere opgave (ook voor gewasbeschermingsmiddelen, droogte en de andere doelen), die met de in het gebied gekozen maatregelen integraal moet worden aangepakt. Daarbij liggen vervolgens ook kansen om met de maatregelen die genomen worden, tevens een bijdrage te leveren aan andere doelen van het NPLG.

In het BO KRW van 25 april is de voortgang op de uitvoering van maatregelen binnen de beekdalen besproken, op basis van het overzicht met de actuele stand van zaken bij de beekdalprovincies en -waterschappen. Uit dit overzicht blijkt dat de opgestarte aanpak met de huidige inzet maar zeer beperkt leidt tot maatregelen die eind 2027 zijn uitgevoerd. Er zijn wel al enkele pilots gestart in de regio omtrent de beekdalenaanpak, zoals het project *Proeftuin Beekdalen*¹⁵ in Overijssel en het project *Beekdalbrede aanpak Groote Molenbeek*¹⁶ in Limburg. De ervaringen hieruit kunnen worden benut bij de verdere uitwerking.

Als knelpunten voor de verdere uitwerking worden genoemd: de onzekerheid over (generiek) mestbeleid, het ontbreken van een langetermijnperspectief voor de landbouw in relatie tot de benodigde impactvolle maatregelen, en onzekerheid over beschikbare middelen.

De aanpak van beekdalen is van groot belang om de waterkwaliteit voldoende te verbeteren. Nederland is juridisch verplicht de KRW-doelen in 2027 te halen en daartoe alle nodige maatregelen te nemen; dat geldt ook voor de aanpak en het systeemherstel van beekdalen. Niets doen omdat nog niet alles duidelijk is, is geen optie richting Brussel. Wel is de mate waarin de aanpak nodig is, afhankelijk van de opgaven in de

¹⁴ Kamerstuk 34 682, nr. 179.

¹⁵ <https://www.overijssel.nl/onderwerpen/omgeving/provinciaal-programma-landelijk-gebied-pplg>.

¹⁶ <https://www.waterschaplimburg.nl/@6477/beekdalbrede-aanpak/#:~:text=Projectdoel,volgen%20wat%20de%20effecten%20zijn..>

verschillende gebieden. Er moeten binnen de bestaande onzekerheden dus keuzes gemaakt worden.

Een deel van de beekdalenaanpak is *no regret* omdat daar de gebiedsgerichte opgave overduidelijk is. Het is dus van belang om de analyses voor de beekdalen door te zetten daar waar bekend is dat er met gebiedsgericht maatwerk goede stappen kunnen worden gezet om de genoemde opgaven aan te pakken. Veel provincies doen dit ook al. Het is begrijpelijk dat – mede gezien de beperkte capaciteit (zowel bij overheden als op de markt) – niet alles tegelijk kan worden aangepakt, maar de insteek is om aan de slag te gaan waar dat kan en zinvol is.

Emissiereductie vanuit grondgebruik

In 2023 is op verzoek van decentrale overheden een overzicht gemaakt van de juridische instrumenten in de Omgevingswet die de verschillende overheden beschikbaar hebben om emissies vanaf agrarische percelen te verminderen. Aanleiding hiervoor was de behoefte om meer te kunnen sturen op diffuse emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen en de onbekendheid met de mogelijkheden hiertoe onder de Omgevingswet bij decentrale overheden. Op basis van dit overzicht herkennen overheden dat zij voldoende juridische instrumenten tot hun beschikking hebben, maar geven zij aan verschillende dilemma's te ervaren om deze daadwerkelijk in de praktijk in te zetten. Momenteel wordt gezamenlijk een kader uitgewerkt voor de inzet van deze instrumenten, dat naar verwachting voor het zomerreces wordt opgeleverd.

Ten slotte is in het BO KRW van 25 april 2024, conform toezegging aan het lid Gabriëls,¹⁷ aan de provincies de zorg overgebracht dat voorkomen moet worden dat ongewenste veranderingen in landgebruik plaatsvinden vanuit het oogpunt van waterkwaliteit (zoals de omzetting van permanent grasland naar lelieteelt). Ook is gewezen op het juridisch instrumentarium dat overheden hiertoe ter beschikking staat onder de Omgevingswet.

Actielijn 3: intensivering van maatregelen voor stoffen

Van de 122 stoffen die onder de KRW genormeerd zijn in oppervlaktewater, zijn er 42 stoffen die in veel oppervlaktewaterlichamen de norm overschrijden en waarvoor de kans reëel is dat in 2027 nog niet aan de norm wordt voldaan; 30 daarvan moeten uiterlijk in 2027 aan die KRW-normen voldoen.¹⁸ Per stof wordt in kaart gebracht wat de belangrijkste bronnen zijn van deze stoffen en vervolgens wordt systematisch uitgewerkt welke maatregelen mogelijk zijn om emissies naar water te verminderen. De stoffen waar het om gaat zijn gewasbeschermingsmiddelen, biociden, diergeneesmiddelen, zware metalen en industriechemicaliën.

Na het zomerreces liggen er voorstellen waarover eind 2024 kan worden besloten. De acties met een positief besluit worden opgenomen in het gezamenlijke uitvoeringsplan «Chemische stoffen uit water». De mogelijke maatregelen betreffen de toelating van stoffen tot de markt, het nemen van productverantwoordelijkheid (bijvoorbeeld bij de bouw), het intensiveren van vergunningverlening, toezicht en handhaving, en eventueel aanpassingen in regelgeving waar dat nodig is (bijvoorbeeld in de vorm van aanvullende gebruiksvoorschriften).

¹⁷ TZ202402-052.

¹⁸ De normen voor de 12 andere stoffen zijn later aan de KRW toegevoegd en kennen een latere deadline.

Besluitvorming over de te nemen maatregelen ligt deels buiten het beleidsterrein van de waterbeheerders, zoals bij de toelating van stoffen tot de markt en de voorschriften om stoffen te gebruiken in bepaalde producten (bijvoorbeeld bouwvoorschriften). In die gevallen zullen de betreffende bestuurders worden betrokken bij het KRW-impulsprogramma.

Actielijn 4: inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving

Op 11 mei 2023 is een advies ontvangen van de Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur over de KRW.¹⁹ Daarin wordt op specifieke onderdelen opgeroepen tot een verdere verankering van afspraken in de regelgeving, om zo beter aan de KRW-verplichtingen te kunnen voldoen. Ook met enkele moties heeft de Kamer opgeroepen tot aanpassingen in regelgeving met betrekking tot KRW-verplichtingen. Hieronder wordt voor enkele acties de voortgang geschetst.

Wat betreft de aanbeveling om de wet- en regelgeving voor producten met prioritaire en opkomende stoffen aan te passen, geldt dat dit het gevolg kan zijn van de hierboven geschetste aanpak in actielijn 3. Per normoverschrijdende stof wordt bekeken wat er nodig en mogelijk is.

Wat betreft aanvullende regulering van grondwateronttrekkingen, zoals geadviseerd door de Rli en gevraagd door de Kamer (motie Van Ginneken/De Groot²⁰) geldt dat dit is opgepakt. Op dit moment wordt een onderzoek uitgevoerd naar de uitvoerbaarheid van een uniforme vergunning/meldingsplicht en naar het invoeren van een verplichting tot het periodiek bezien van onttrekkingsvergunningen. Meer informatie hierover staat in de verzamelbrief waterbeleid die de Kamer ook zal ontvangen in aanloop naar het commissiedebat.

Wat betreft de aanbeveling van de Rli ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen wordt verwezen naar het kopje «Bestrijdingsmiddelen» verderop in deze brief. Voor de aanbeveling van de Rli om lozingsvergunningen tijdelijk te maken wordt verwezen naar het kopje «Tijdelijke lozingsvergunningen» verderop in deze brief.

Actielijn 5: bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief

Met de tussenevaluatie KRW 2024 evalueren alle waterbeheerders of we met het huidige beleid op koers zitten om eind 2027 aan de KRW te voldoen en welk resterend handelingsperspectief er is. Hiertoe worden enkele gezamenlijke onderzoeken uitgevoerd.

Het overzicht van de huidige toestand is inmiddels gereed. Voor zowel grondwater als oppervlaktewater zijn figuren gemaakt van de waterkwaliteitstoestand (op basis van de metingen tot 2022) voor alle parameters van de KRW. Hierbij is uitgegaan van het in de KRW geldende «one out, all out»-principe. Deze figuren zijn opgenomen in een dashboard²¹ waar gemakkelijk een selectie kan worden gemaakt. Het dashboard bevestigt het beeld dat voor veel deeltoetsen de doelen wel worden gehaald, maar dat op dit moment nog geen van onze KRW-oppervlaktewaterlichamen aan alle KRW-doelen voldoet.

¹⁹ <https://www.rli.nl/publicaties/2023/advies/goed-water-goed-geregeld>. De kabinetsreactie daarop ontving de Kamer op 30 juni 2023: Kamerstuk 27 625, nr. 635.

²⁰ Kamerstuk 27 625, nr. 636.

²¹ <https://royalhaskoningdhv.shinyapps.io/Dashboard-KRW-tussenevaluatie/>

Daarnaast wordt gewerkt aan een prognose van de toestand in 2027. Dit gebeurt op basis van het huidige vastgestelde beleid in relatie tot de gestelde doelen. Voor nutriënten en de biologische parameters (vis, planten, waterdieren en algen) wordt ook een prognose gegeven voor latere planperioden. Ook wordt een prognose gegeven voor de impact van bovenwettelijke maatregelen zoals die vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het mogelijke effect van toekomstige maatregelen voor de landbouw wordt niet in de tussenevaluatie doorgerekend, omdat deze maatregelen onderdeel vormen van het 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn (zie ook onder «Mestbeleid» hieronder). Wel worden aan de hand van resultaten van eerdere onderzoeken en rapporten²² de mogelijke effecten van maatregelen voor de landbouw zo veel mogelijk beschreven. Voor andere stoffen is geen modelmatige kwantitatieve analyse mogelijk. Daarom wordt onderzoek gedaan naar de trends van deze stoffen.

Uit deze informatie volgt voor welke parameters de KRW-doelen naar verwachting gehaald zullen zijn in 2027. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan de motie van het lid Minhas c.s.²³ Daarnaast wordt – voor de gevallen waar de prognose uitwijst dat de doelen niet gehaald worden – geïnventariseerd welke mogelijke handelingsperspectieven en interventies er nog zijn om de KRW-doelen te halen in 2027.

Uiteindelijk worden de resultaten van de onderzoeken in een koepelrapport gebundeld. Dit koepelrapport wordt uiterlijk 1 november 2024 opgeleverd en daarna met de Kamer gedeeld. Op basis hiervan kunnen in 2025 in overleg met de regionale partijen bestuurlijke keuzes gemaakt worden over de vervolgstappen, zoals eventueel aanvullend beleid, het nemen van aanvullende maatregelen of welke legitieme uitzondering van de KRW toegepast kan worden.

Actielijn 6: voorbereiding op de verantwoording en motivering van uitzonderingen

Op grond van de KRW moeten eind 2027 alle doelen bereikt zijn. Dit geldt juridisch als een resultaatsverplichting, wat betekent dat de enige legitieme redenen om een KRW-doel niet te halen, te vinden zijn in een aantal expliciete bepalingen van de richtlijn: de «uitzonderingsmogelijkheden». Het is dus onvoldoende om aan te voeren dat een maximale inspanning heeft plaatsgevonden om al het mogelijke te doen (inspanningsverplichting). Voor elke parameter die op 22 december 2027 in een waterlichaam niet voldoet aan het KRW-doel moet daarom bekeken worden of een uitzonderingsmogelijkheid kan worden ingeroepen. Als een uitzonderingsgrond terecht wordt ingeroepen dan wordt aan de KRW voldaan, ook al is het KRW-doel niet gehaald.

Voor elk van deze uitzonderingsmogelijkheden geldt dat ze alleen in specifieke gevallen kunnen worden gebruikt, en dat een beroep alleen slaagt als onderbouwd kan worden dat in het betreffende geval waarin een KRW-doel in een waterlichaam niet wordt gehaald, aan bepaalde, strikte randvoorwaarden is voldaan. Zo zal meestal vereist zijn dat alle afgesproken maatregelen zijn uitgevoerd, om een geldig beroep op een uitzondering te kunnen doen.

De KRW onderscheidt de volgende uitzonderingsmogelijkheden:

²² Bijvoorbeeld opgesteld ten behoeve van het (niet gesloten) Landbouwakkoord.

²³ Kamerstuk 27 625, nr. 603.

1. Een fasering van een KRW-doel in de tijd (doelfasering)²⁴
2. Het bereiken van een vastgesteld, lager doel (doelverlaging)²⁵
3. Het tijdelijk achteruit laten gaan van een stof/kwaliteitselement bij overmacht²⁶
4. Het toestaan dat bepaalde, nieuwe activiteiten het tijdig bereiken van een KRW-doel belemmeren²⁷

Het zijn de provincies (voor de regionale wateren) en de Minister van IenW (voor de rijkswateren) die in 2027 uitzonderingsmogelijkheden moeten inroepen en onderbouwen, waar dat nodig en mogelijk is. Zij gebruiken daarbij de gegevens van de waterschappen en Rijkswaterstaat.

Het KRW-impulsprogramma ondersteunt deze overheden hierbij, door gedetailleerd uit te werken wanneer welke uitzonderingsmogelijkheid kan worden ingezet en wat daarvoor nodig is. Een juridische analyse hierover is inmiddels afgerond. Op dit moment wordt per uitzonderingsmogelijkheid een handreiking opgesteld. Deze handreikingen beschrijven wat het juridische gevolg is van de inzet van een uitzonderingsmogelijkheid, aan welke juridische randvoorwaarden moet zijn voldaan en wat praktisch gezien nodig is voor een beroep op de uitzonderingsmogelijkheid. De handreikingen worden aan de hand van praktijkervaringen (onder andere door de waterbeheerders aangedragen cases) getoetst op toepasbaarheid.

In het KRW-werkprogramma (zie hieronder onder «Op weg naar nieuwe stroomgebiedbeheerplannen») dat eind dit jaar ter inzage wordt gelegd, zal een koppeling met deze handreikingen worden gelegd.

Actielijn 7: voorkomen van en voorbereiden op rechtszaken in Nederland

Nederlandse overheden moeten aan de wettelijke verplichtingen voldoen met betrekking tot de KRW. Waar gemeend wordt dat dit niet het geval is, kunnen rechtsmiddelen worden aangewend, bijvoorbeeld door belangenorganisaties. Het KRW-impulsprogramma kan daarbij op onderdelen faciliterend optreden bij het voorkomen van rechtszaken, het voorbereiden op rechtszaken, en het omgaan met rechtszaken.

Het voorkomen van rechtszaken houdt in dat individuen of organisaties niet meer de noodzaak voelen om juridische actie te ondernemen. Dat vergt in de eerste plaats dat besluitvorming KRW-bestendig plaatsvindt, wat bijvoorbeeld betekent dat de juiste toetsingskaders op de juiste wijze worden toegepast bij vergunningverlening. Het KRW-impulsprogramma faciliteert hierin, bijvoorbeeld door toetsingskaders als het Handboek Immissietoets – dat borgt dat lozingen voldoen aan de KRW-normen – nogmaals helemaal door te lichten op mogelijke verbeterpunten. Ook wordt in opdracht van de STOWA en enkele waterschappen gewerkt aan een nieuw toetsingskader voor de beoordeling van ingrepen in regionale

²⁴ Deze uitzonderingsmogelijkheid is nog maar beperkt toepasbaar in 2027 en geldt alleen in gevallen waarin alle nodige maatregelen al zijn uitgevoerd die op langere termijn wel tot doelbereik zullen leiden.

²⁵ Dit is alleen mogelijk als het oorspronkelijke doel onhaalbaar of onevenredig kostbaar is, vanwege de natuurlijke gesteldheid van het waterlichaam, of door een aantasting van het waterlichaam door menselijke activiteiten die voorzien in ecologische en/of sociaaleconomische behoeften, en waarvoor geen alternatieven bestaan.

²⁶ Bijvoorbeeld bij plotselinge hevige droogte of overstroming.

²⁷ Dat geldt alleen voor activiteiten van hoger openbaar belang (bijvoorbeeld in het kader van de energietransitie of de hoogwaterveiligheid) en alleen als het gaat om nieuwe wijzigingen van de fysieke kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam (zoals het bouwen van een nieuwe stuw, of een dijkverhoging) of wijzigingen in de stand van grondwaterlichamen (bijvoorbeeld een peilverhoging om meer water vast te houden in het kader van de droogtebestrijding). Bovendien is vereist dat voor die activiteiten geen alternatieven bestaan en dat de negatieve effecten zo klein mogelijk zijn.

wateren in het licht van de ecologische KRW-doelen. Dat moet de waterschappen helpen om hun vergunningverlening KRW-bestendig te maken.

Het voorbereiden op rechtszaken houdt in dat elk overheidsorgaan zich bewust is of en hoe het kan worden aangesproken op basis van de KRW en wat daarvan de mogelijke gevolgen zijn. Hiertoe brengt het impulsprogramma in kaart in welke

gevallen men zich tot de rechter zou kunnen wenden en wordt kennis vanuit de verschillende partijen samengebracht voor een efficiënte omgang met eventuele procedures.

Wat betreft het omgaan met rechtszaken is dat in de eerste plaats aan de betreffende overheden zelf; het impulsprogramma zorgt waar mogelijk voor een overzicht van lopende procedures en draagt bij aan een afstemming tussen partijen waar soortgelijke procedures spelen.

Op weg naar nieuwe stroomgebiedbeheerplannen

Eind 2027 moeten op grond van de KRW de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen worden vastgesteld voor de volgende planperiode (2028–2033). Hierin wordt verantwoording afgelegd over het halen van de KRW-doelen per 2027. Voor de doelen die niet per 2027 worden gehaald, moet hierin worden aangegeven welke legitieme uitzonderingsmogelijkheid wordt toegepast. Ook wordt hierin het KRW-beleid voor de periode 2028–2033 vastgelegd. Het gaat dan om de nieuwe ambities, doelen en maatregelen voor de volgende planperiode. Ook ná 2027 zal het bereiken en behouden van een goede waterkwaliteit en voldoende (grond)waterbeschikbaarheid blijvende inzet vragen. Naast de huidige opgave zien we ook nieuwe uitdagingen op ons afkomen. Zo zijn normen voor bepaalde stoffen pas later aan de KRW toegevoegd, waardoor ze een latere deadline hebben dan 2027. Naar verwachting zullen in de nabije toekomst ook voor nog nieuwere stoffen weer aanvullende KRW-doelen worden vastgesteld, waaraan we in de toekomst zullen moeten voldoen. Ook ervaren we in toenemende mate de gevolgen van klimaatverandering, zoals verdere opwarming en langere periodes van droogte, met nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. Hierop moet nu al geanticipeerd worden, zodat er voldoende tijd is om ons hier goed op voor te bereiden.

Dit jaar zijn we gestart met de voorbereiding op de totstandkoming van deze nieuwe stroomgebiedbeheerplannen. Dat gebeurt aan de hand van een gezamenlijk werkprogramma dat Rijk, provincies en waterschappen zullen vaststellen in het BO Water eind 2024. Het werkprogramma beschrijft het proces voor de totstandkoming van de nieuwe plannen, en de rollen en betrokkenheid van alle partijen daarbij. Ook wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste resterende en nieuwe opgaven die met het beleid en de maatregelen in deze planperiode geadresseerd moeten gaan worden (de «waterbeheerkwesties»). De uitkomsten van de KRW-tussenevaluatie zullen hiervoor de basis vormen. Het werkprogramma en het overzicht van belangrijke waterbeheerkwesties zullen beide ter inzage wordt gelegd, waarbij iedereen gelegenheid heeft om hierop zienswijzen in te dienen en aandachtspunten voor het traject richting de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen mee te geven.

Mestbeleid terugdringen nutriëntenbelasting water

Nutriënten komen vanuit verschillende bronnen in het oppervlaktewater terecht. Landbouw heeft hierbij een belangrijke rol. Het mestbeleid,

waarvoor de Minister van LNV het voortouw neemt, heeft mede tot doel het terugdringen van deze nutriëntenbelasting. Op dit moment zijn het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn, het bijbehorend addendum en de derogatiebeschikking van toepassing.

Voor de derogatiebeschikking moeten voor 2025 nog enkele maatregelen worden ingevoerd. Per 2025 moeten in de met nutriënten verontreinigde gebieden (NV-gebieden) de totale stikstofgebruiksnorm nog verder worden verlaagd met 20%. Medio 2024 wordt besloten over aanvullende (gebiedsgerichte) maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden en ten slotte wordt bezien of specifieke maatregelen getroffen kunnen worden in NV-gebieden die alleen zijn aangewezen vanuit een fosforverontreiniging voor oppervlaktewater als alternatief voor de verlaging van de stikstofgebruiksnorm met 20%. De Minister van LNV heeft de Tweede Kamer hierover in december 2023 geïnformeerd.²⁸

Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van het 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn. Als voorbereiding hierop zijn onderzoeken uitgezet voor de Evaluatie van de Meststoffenwet.²⁹ Onder andere is gestart met een traject om voor heel Nederland een actualisatie van de bronnenanalyse uit te voeren, waarmee ook de landbouwbijdrage voor de nutriëntenverontreiniging wordt geactualiseerd zodat een geactualiseerde bronnenanalyse kan worden benut in het 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn.³⁰ Ook is een eerste afstemmingsronde langs een brede groep stakeholders georganiseerd, om input te verzamelen voor het 8^e actieprogramma. Het 8^e actieprogramma zal per 1 januari 2026 in moeten gaan.

Bestrijdingsmiddelen

De KRW-opgave ten aanzien van bestrijdingsmiddelen (gewasbeschermingsmiddelen en biociden) is groot. Van de 42 normoverschrijdende stoffen die met het KRW-impulsprogramma worden aangepakt, zijn er twaalf die voorkomen als werkzame stof in toegelaten gewasbeschermingsmiddelen en vier in biociden. De Bestrijdingsmiddelen Atlas³¹ laat over 2022 zien dat op meer dan de helft van de 631 meetlocaties in de KRW-waterlichamen sprake is van overschrijdingen van de KRW-norm voor één of meer werkzame stoffen die in Nederland een toelating als gewasbeschermingsmiddel hebben.³² De normen die het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) hanteert voor toelating, worden op 30% van de meetlocaties voor een of meerdere stoffen overschreden.³³ Deze toelatingsnormen zijn veelal, maar niet altijd, soepeler dan de KRW-normen. Na een jarenlange teruggang in het aantal normoverschrijdingen, is die daling sinds 2018 gestagneerd. De meeste normoverschrijdingen komen voort uit de bollenteelt, de glastuinbouw, de akkerbouw en de boomkwekerijen.³⁴

Verder is er een aantal zogeheten niet-toetsbare stoffen. Dit zijn stoffen waarvan de KRW-norm lager is dan de standaard detectiemethode. Deze

²⁸ Kamerstuk 33 037, nr. 521.

²⁹ Kamerstuk 33 037, nr. 520.

³⁰ Kamerstuk 33 037, nr. 526.

³¹ www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl.

³² Dit gaat dus over alle gemeten middelen die in de Bestrijdingsmiddelen Atlas worden meegenomen.

³³ Het Ctgb werkt momenteel aan een aanscherping van de wijze waarop monitoringsgegevens over normoverschrijdingen van het toelatingscriterium in oppervlaktewater betrokken worden bij de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en wanneer deze gegevens aanleiding geven tot het intrekken of aanpassen van een bestaande toelating. Het Ctgb stelt dit kader binnenkort open voor een publieke consultatie.

³⁴ Cijfers over 2022.

stoffen zijn namelijk zeer giftig en daarmee is heel moeilijk te meten of deze stoffen normoverschrijdend voorkomen. Tegelijk zijn deze stoffen zeer relevant voor de biologische waterkwaliteit en voor KRW-doelbereik, omdat ze 90% van de totale berekende milieubelasting van het oppervlaktewater door gewasbeschermingsmiddelen omvatten.³⁵ In januari 2023 is de Kamer door de Minister van LNV geïnformeerd³⁶ over oplossingsrichtingen, waaronder een onderzoek dat in opdracht van lenW door Deltares is uitgevoerd.³⁷ Op basis hiervan hebben enkele waterkwaliteitslaboratoria hun analysemethoden aangepast, waardoor er meer normoverschrijdingen kunnen worden vastgesteld. De meetresultaten over 2023 zullen laten zien welk beeld dit oplevert.

Het generieke beleid is erop gericht de normoverschrijdingen terug te dringen en daarmee aan de KRW te voldoen. Dit beleid kent – aanvullend op het gebiedsgerichte beleid – drie sporen: toelating, gebruik, en toezicht en handhaving. Het is belangrijk om op alle drie sporen voortgang te boeken en acties in gang te zetten; voor de korte termijn (voor 2027) is het meeste effect te verwachten op de sporen «gebruik» en «toezicht/handhaving». Hieronder is naast deze drie sporen specifieke aandacht voor de glastuinbouw.

Toelating

Een gewasbeschermingsmiddel mag pas gebruikt worden als het als zodanig door het Ctgb is toegelaten tot de markt. Het toelatingscriterium voor oppervlaktewater, zoals het Ctgb dat op basis van de huidige regelgeving gebruikt voor het beoordelen van toelatingsaanvragen van gewasbeschermingsmiddelen, verschilt van de KRW-normen voor waterlichamen. De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) adviseert de regering dan ook de KRW-doelen te laten doorwerken in de wetgeving voor gewasbeschermingsmiddelen.³⁸ De Kamer heeft inmiddels een motie aangenomen met dezelfde strekking als het Rli-advies.³⁹

In reactie op het Rli-advies is aangegeven te verkennen hoe de toelating van gewasbeschermingsmiddelen in overeenstemming gebracht kan worden met de normen voor de KRW.⁴⁰ De uitkomsten van dat onderzoek zijn inmiddels bekend en de Minister van LNV heeft – mede namens de Minister van lenW – de Kamer hierover op 25 juni jl. geïnformeerd.⁴¹ Hierbij is aangegeven dat het voornemen is om een wijziging van de Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden voor te bereiden, zodat het Ctgb een nationaalrechtelijke juridische grondslag krijgt voor het vooraf toetsen aan de KRW-normen bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en voor het herzien van bestaande toelatingen met het oog op het voldoen aan de KRW-normen.

Als vervolg op dit onderzoek zal ook bekeken worden hoe de toelating van biociden tot de markt in overeenstemming gebracht kan worden met de KRW-normen.

³⁵ Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd: Tussenevaluatie van de nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst.

³⁶ Kamerstuk 27 858, nrs. 604 en 644.

³⁷ <https://open.rijkswaterstaat.nl/open-overheid/onderzoeksrapporten/@155193/toetsbare-gewasbeschermingsmiddelen>.

³⁸ <https://www.rli.nl/publicaties/2023/advies/goed-water-goed-geregeld>.

³⁹ Motie Grinwis c.s. van 23 mei 2024, Kamerstuk 27 858, nr. 663.

⁴⁰ Kamerstuk 27 625, nr. 635.

⁴¹ Kamerstuk 27 858, nr. 671.

Gebruik

Naast een aanpassing in het toelatingsbeleid, adviseert de Rli ook de algemene regels voor gewasbeschermingsmiddelen onder de Omgevingswet aan te scherpen, zodat overal wordt voldaan aan de KRW-normen. Het gebruik van toegelaten gewasbeschermingsmiddelen is per middel geregeld in het wettelijk gebruiksvoorschrift dat bij de toelating wordt gesteld, en daarnaast in het algemeen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Momenteel is een aanpassing van dit besluit in voorbereiding voor onder andere gesloten vulsystemen. Overige benodigde aanpassingen om aan de KRW te kunnen voldoen, worden onderzocht.

Op 26 april hebben de Ministers van LNV en IenW gesproken met de LTO en het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) over een sectorplan om normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater tot aan 2027 terug te dringen. De komende maanden wordt dit plan verder geconcretiseerd en de Kamer zal in het najaar hierover worden geïnformeerd.

Toezicht en handhaving

Het gebruik van toegelaten middelen leidt nog steeds tot normoverschrijdingen. Hierbij is van belang dat dit gebruik moet plaatsvinden conform de daarvoor geldende regels. Hierop moet toegezien worden en zo nodig moet handhaving plaatsvinden. Ter uitvoering van de motie Grinwis⁴² is overleg gaande met de waterbeheerders en de georganiseerde land- en tuinbouw om de snelheid en frequentie van het delen van monitoringsresultaten van oppervlaktewater te verhogen. Overschrijdingen worden hiermee snel teruggekoppeld naar de sector en telers zodat het bevoegd gezag de sector en de telers direct kan aanspreken, de oorzaak achterhaald kan worden en waar nodig aanpassingen in de bedrijfsvoering opgepakt worden.

IenW is samen met LNV in gesprek met de NVWA, UvW en VNG over de samenwerking van de toezichthouders om het huidige risico-gebaseerde toezicht te versterken. De Kamer zal in het najaar van 2024 nader worden geïnformeerd over concrete afspraken.

Glastuinbouw

Voor het lozen van afvalwater met gewasbeschermingsmiddelen vanuit de glastuinbouw geldt een zuiveringsplicht. Gewasbeschermingsmiddelen moeten voor het lozen op oppervlaktewater en/of riolering met minimaal 95%⁴³ worden verwijderd. Nieuwe typen zuiveringsinstallaties worden hierop getest, waarbij een selectie van elf, representatieve werkzame stoffen wordt gebruikt. Onlangs is de selectie van deze stoffen aangepast en bleek één van de nieuwe stoffen slecht afbreekbaar. Er is daarom verkennend onderzoek uitgevoerd of er meer werkzame stoffen in de glastuinbouw worden gebruikt die ook slecht afbreken.⁴⁴ De bevinding was dat het overgrote deel van de stoffen voldoende wordt gezuiverd. Van de stoffen met een slechter zuiveringspercentage worden weinig normoverschrijdingen in het oppervlaktewater geconstateerd. Naar aanleiding van het verkennende onderzoek zijn verschillende oplossings-

⁴² Kamerstukken 32 627 en 21 501-32, nr. 57 (herdruk).

⁴³ Per werkzame stof.

⁴⁴ Wageningen Universiteit, rapport WPR-1324 (beschikbaar via <https://doi.org/10.18174/659782>) en Wageningen Universiteit, rapport WPR-1325 (beschikbaar via <https://doi.org/10.18174/659783>).

richtingen beoordeeld. De conclusie hiervan is dat de huidige werkwijze om zuiveringsinstallaties te testen nog steeds voldoet, maar dat hiernaast maatwerk nodig is voor de stoffen die lastiger te zuiveren zijn. Er is hierbij allereerst aandacht voor het voorkomen van gebruik en lozing van de stoffen die slechter afbreken, voor nader onderzoek naar zuiveringsrendement voor dergelijke stoffen in de praktijk en voor verbetering van de werking van zuiveringsinstallaties. Waar nodig zal ook worden gekeken naar mogelijkheden om het specifieke zuiveringspercentage mee te wegen in de toelatingsprocedure van nieuwe stoffen. Overigens is geconstateerd dat normoverschrijdingen in glastuinbouwgebieden maar in beperkte mate te relateren zijn aan minder volledige afbraak in de zuiveringsinstallaties en dat er onverminderd aandacht nodig is voor andere emissieroutes, zoals directe lozingen en lekstromen. Er worden daarom maatregelen getroffen in verschillende schakels van de keten, zoals verbetering van de dataverzameling over lozingen, snellere terugkoppeling van monitoringsgegevens, aanscherping van wetgeving (o.a. strengere stikstofnormen gericht op minder lozing) en vergroting van de glastuinbouwexpertise van toezichthouders.

Lozingen vanuit bedrijven en rioolwaterzuiveringsinstallaties

Effectiviteit regulering afvalwaterketen

Het is van groot belang dat de overheid voortdurend streeft naar een effectief en sterk stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) om een gezonde, schone en veilige leefomgeving te waarborgen. Onderdeel hiervan is de regulering van afvalwaterlozingen via de afvalwaterketen. In verband hiermee is tijdens het wetgevingsoverleg water op 29 januari jl. aan het lid Kostic toegezegd nader onderzoek te doen naar de effectiviteit van het VTH-stelsel binnen de afvalwaterketen.⁴⁵

Dit onderzoek is gericht op de volgende onderdelen:

1. Impact afvalwaterketen
Er is onvoldoende zicht op de impact die de afvalwaterketen heeft op het behalen van de KRW-doelen en waterkwaliteitsdoelstellingen voor de overige stoffen. Daarom zal in samenwerking met de waterbeheerders een traject worden opgezet waarbij voor alle RWZI's wordt bezien of en zo ja welke opgave hier ligt, door het uitvoeren van immissietoetsen op het effluent.
2. Verantwoordelijkheidsverdeling afvalwaterketen
Bij de afvalwaterketen is de bevoegdheidsverdeling over verschillende bestuurslagen verdeeld. Het Ministerie van IenW zal samen met de waterschappen, provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat de effectiviteit van het huidige VTH-stelsel voor indirecte lozingen beschouwen en tevens kijken waar de verbetermogelijkheden liggen.
3. Vervolg pilot indirecte lozingen
Recent is de pilot indirecte lozingen afgerond⁴⁶. Het betreft een proefproject met de focus op toezicht en handhaving bij lozingen van bedrijfsafvalwater binnen de afvalwaterketen. Deze pilot is een van de *try-outs* onder het Interbestuurlijk Programma Vergunningverlening Toezicht en Handhaving. Samen met de betrokken partijen wordt bekeken hoe een vervolg kan worden gegeven aan de pilot.

In aanloop naar het wetgevingsoverleg Water dit najaar zal de Kamer geïnformeerd worden over de aanpak van bovenstaande punten.

⁴⁵ TZ202402-062.

⁴⁶ <https://www.hhnk.nl/pilot-indirecte-lozingen>.

Veel lozingsvergunningen zijn jaren geleden verleend. Het is van belang om daarvan regelmatig vast te stellen of ze nog actueel zijn in het licht van de vereiste bescherming van de waterkwaliteit, ook met het oog op het tijdig bereiken van de KRW-doelen. De waterbeheerders zetten zich in voor het actualiseren van deze vergunningen. Daarnaast wordt onder actielijn 3 ook door het bedrijfsleven zelf gewerkt aan vergunningen die KRW-proof zijn, als onderdeel van het actieprogramma KRW bedrijfsleven.⁴⁷

Stand van zaken rijkswateren

Rijkswaterstaat is het bevoegde gezag voor in totaal circa 727 vergunningen voor lozingen die plaatsvinden op de rijkswateren.⁴⁸ Rijkswaterstaat beziet al deze vergunningen om te kunnen beoordelen of ze nog voldoen aan de eisen. Is dat niet het geval, dan moeten vergunningen worden herzien en in het uiterste geval worden ingetrokken.

Veel aandacht gaat uit naar lozingen van de zogenoemde «IPPC-bedrijven»: dit zijn de bedrijven die vallen onder de Europese Richtlijn Industriële Emissies en het betreft veelal de grote, industriële lozingen. Er zijn in totaal 211 lozingsvergunningen door Rijkswaterstaat verleend voor IPPC-bedrijven, waarvan er op dit moment 172 zijn gezien (meer dan 80%). Van die 172 zijn er tot nu toe 60 actueel bevonden of is het herzieningsproces afgerond. Voor de overige 516 vergunningen zijn er in totaal 94 gezien. Van die 94 vergunningen zijn er tot nu toe 61 actueel bevonden of inmiddels herzien.

Rijkswaterstaat kampt – net zoals veel andere overheden en de marktpartijen – nog steeds met een capaciteitsgebrek voor het gezien en herzien van lozingsvergunningen. Dit is een arbeidsintensief en langlopend traject, waarvoor specialistische kennis en kunde benodigd is, en die is schaars. Het gaat in de regel om omvangrijke vergunningen (tientallen tot honderden pagina's), die technisch en juridisch complex zijn. Daarom wordt extra ingezet op werving en behoud van medewerkers. Er wordt dit jaar gestart met een nieuw opleidingsprogramma en met een specifieke wervingscampagne voor vergunningverleners op het gebied van waterkwaliteit.

Gezien de beperkte capaciteit is prioritering noodzakelijk. Hierbij geeft Rijkswaterstaat prioriteit aan de lozingsvergunningen die naar verwachting het meest relevant zijn voor het behalen van de KRW-doelen in 2027. De vergunningen die aan tijdig doelbereik in de weg kunnen staan, worden vóór eind 2027 gezien en indien nodig herzien. Voor de overige vergunningen geldt dat deze eind 2029 gezien zullen zijn en – waar nodig – in 2033 herzien zullen zijn.

De identificatie van vergunningen die relevant zijn voor het behalen van de KRW-doelen vindt plaats op basis van expertsessies met vergunningverleners en toezichthouders. Dit zijn de lozingsvergunningen van IPPC-bedrijven en de vergunningen van kleinere afvalverwerkers. Tevens

⁴⁷ De Kamer is hierover geïnformeerd in de vorige KRW-voortgangsbrief. Kamerstuk 27 625, nr. 661.

⁴⁸ Het eerder aan de Kamer gemelde aantal van 800 lozingsvergunningen is hiermee bijgesteld. Bij het gezien van de vergunningen wordt soms geconstateerd dat sommige vergunde lozers niet langer actief zijn, of dat activiteiten niet meer vergunningplichtig zijn (en onder algemene regels vallen). De overzichten met aantallen lozingsvergunningen voor rijkswateren kennen daarmee altijd een zekere dynamiek.

vindt onderzoek plaats naar KRW-probleemstoffen in KRW-oppervlakte-waterlichamen. Daaruit kunnen later dit jaar mogelijk nog vergunningen in beeld komen die ook relevant zijn voor het behalen van de KRW-doelen in 2027. Deze vergunningen krijgen dan – naast de vergunningen van IPPC-bedrijven en kleinere afvalverwerkers – ook prioriteit bij het bezien en – indien nodig – herzien.

Stand van zaken regionale wateren en indirecte lozingen

Ook de waterschappen (voor lozingen op de regionale wateren) en omgevingsdiensten (voor indirecte lozingen, namens provincies en gemeenten) hebben een forse opgave voor het actualiseren van in het verleden verleende lozingsvergunningen.

De waterschappen hebben in beeld gebracht welke opgave er ligt en hoever ze daarmee staan. De doelstelling is ook hier om vóór eind 2027 de meest kritische vergunningen te hebben geactualiseerd. Verschillende waterschappen hebben de ambitie uitgesproken om de vergunningen voor de meest kritische lozingen in 2025 geactualiseerd te hebben. Dit is echter niet voor alle waterschappen mogelijk, onder andere door onvoldoende beschikbare capaciteit en expertise. De provincies benutten 2024 voor het completeren van het overzicht van te actualiseren vergunningen en bepalen daaromtrent de prioritering, mede met het oog op tijdig KRW-doelbereik. In een enkele provincie wordt de actualiserings-opgave al opgepakt. Het Ministerie van IenW is in gesprek met zowel de waterschappen als provincies om ze bij hun opgave te ondersteunen.

Tijdelijke lozingsvergunningen

Bij het actualiseren van verleende vergunningen ligt de verantwoordelijkheid steeds bij het bevoegd gezag. Gezien de bestaande achterstanden bij bevoegde gezagen heeft de Rli geadviseerd om alleen nog vergunningen voor bepaalde tijd te verlenen en bestaande vergunningen die voor onbepaalde tijd zijn verleend, uit te faseren. Dit zou de bewijslast van actualisatie bij de lozer zelf leggen in plaats van bij het bevoegd gezag en kan in de toekomst bijdragen aan het voorkomen van niet-actuele vergunningen.

Binnen het huidige wettelijke stelsel kan het bevoegd gezag lozingsvergunningen al tijdelijk maken. De vraag is of het nodig en mogelijk is bevoegde gezagen hiertoe ook nader te instrueren. Deze vraag wordt opgepakt binnen het hierboven genoemde onderzoek naar de effectiviteit van de regulering van de afvalwaterketen. Daarbij worden de ervaringen betrokken die Rijkswaterstaat heeft opgedaan met betrekking tot het ambtshalve actualiseren van vergunningen, om zo te bezien op welke wijze vergunningen het beste actueel gehouden kunnen worden. De consequenties voor de benodigde inzet, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid worden ook in beeld gebracht.

Overzicht lozingen op de Waddenzee

Tijdens het tweeminutendebat Wadden van 26 maart 2024 kwam de lijst met vergunningen voor lozingen op de Waddenzee aan de orde die op 8 mei 2023 aan de Kamer is gestuurd⁴⁹ naar aanleiding van de motie van het lid Beckerman⁵⁰. Aan het lid Kostić werd toegezegd dat zou worden bekeken hoe inzage kan worden gegeven in de vergunningen die op de lijst zijn genoemd en in de bijhorende inspectierapporten.

⁴⁹ Kamerstuk 29 684, nr. 246.

⁵⁰ Kamerstuk 33 576, nr. 334.

Aan deze toezegging wordt uitvoering gegeven door erop te wijzen dat op 12 maart 2024 door Rijkswaterstaat is beslist op een verzoek op grond van de Wet open overheid waarbij de vergunningen openbaar werden gemaakt.⁵¹ Over openbaarheid van de overige vergunningen van de lijst en van alle inspectierapporten is inmiddels ook beslist.⁵² Ten aanzien van één bedrijf is daarbij, vanwege een ingediende zienswijze, een uitgestelde bekendmaking toegepast zodat tegen de voorgenomen openbaarmaking nog een voorlopige voorziening bij de rechter kan worden gevraagd. De toegezegde informatie is te vinden via de links in de voetnoten onderaan deze pagina.

Europese ontwikkelingen

Momenteel ligt een wetsvoorstel van de Europese Commissie voor tot wijziging van de Richtlijn Prioritaire Stoffen, de Grondwaterrichtlijn en de KRW. Op 22 februari 2024 is de Kamer geïnformeerd over twee non-papers die Nederland, met steun van diverse lidstaten, heeft ingediend ten behoeve van de behandeling van dit wetsvoorstel.⁵³ Hiermee zet Nederland in op een alternatieve rapportagemethode, naast het «one out, all out»-principe, om zo de verbetering van de waterkwaliteit beter inzichtelijk te maken, en op enkele specifieke uitzonderingen op het achteruitgangsverbod van de KRW.⁵⁴

Inmiddels hebben de lidstaten, na onderhandelingen in de Raadswerkgroepen, op 12 juni jl. een akkoord bereikt over een onderhandelingsmandaat voor de trilogie met het Europees Parlement.⁵⁵ Hierin zijn de door Nederland gewenste uitzonderingen op het achteruitgangsverbod van de KRW opgenomen, en is aangegeven dat de Commissie nadere wetgeving zal maken met betrekking tot een alternatieve rapportagemethode naast het «one out, all out»-principe. Mede op aandringen van Nederland zijn er daarnaast realistischer termijnen verbonden aan de voorgestelde nieuwe normen, met de mogelijkheid tot toepassing van uitzonderingsmogelijkheden, en wordt het mogelijk om nieuwe meetmethoden toe te passen waardoor de reguliere monitoringsinspanning kan verminderen.

Hiermee hebben de non-papers hun effect gehad en is ook de overige actieve inzet van Nederland in het onderhandelingstraject tot dusver zeer succesvol geweest. Met het voorgaande is voldaan aan de motie Krul c.s.⁵⁶, de motie Minhas en Stoffer⁵⁷, de motie Minhas c.s.⁵⁸, en het verzoek van de Kamer om een voorafgaand aan het commissiedebat Water van 25 juni geïnformeerd te worden over de reactie van de Europese Commissie op de non-papers en over de stand van zaken van de Europese onderhandelingen.⁵⁹

⁵¹ zie <https://open.rijkswaterstaat.nl/open-overheid/woo-verzoeken/woo-besluit-lozingsvergunningen-1e/>

⁵² Raadpleegbaar via <https://open.rijkswaterstaat.nl/open-overheid/woo-verzoeken/woo-besluit-lozingsvergunningen-2e/>

⁵³ Kamerstuk 27 625, nr. 664.

⁵⁴ Het gaat om het tijdelijke effecten zonder langetermijngevolgen en om projecten die enkel bestaande verontreinigingen verplaatsen en geen nieuwe verontreiniging toevoegen.

⁵⁵ Het akkoord is (in het Engels) beschikbaar via <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11383-2024-INIT/en/pdf/>.

⁵⁶ Kamerstuk 27 625, nr. 611.

⁵⁷ Kamerstuk 27 625, nr. 580.

⁵⁸ Kamerstuk 27 625, nr. 603.

⁵⁹ 2024Z03255.

Tot slot

Alle betrokken partijen streven naar schoon en gezond water in het hele land. De kwaliteit van ons oppervlaktewater is de afgelopen jaren verbeterd, maar er moet nog meer gebeuren. Niet alleen om in 2027 te voldoen aan de eisen van de KRW, maar vooral ook voor water dat geschikt is voor drinkwater, landbouw, industrie, planten en dieren, en zodat wij allemaal veilig kunnen vertoeven in en op het mooie water dat ons land zo kenmerkt.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
M.G.J. Harbers

Vergaderjaar 2024–2025

27 625

Waterbeleid

Nr. 715

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 mei 2025

In het Commissiedebat Water van 26 maart jl. is aan het lid Soepboer toegezegd¹ schriftelijk in te gaan op de zorgen en voorstellen van de Vereniging van Waterbouwers (VvW) in relatie tot waterveiligheidsprojecten in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Hieronder volgt een reactie op de verschillende punten.

Zorgen VvW over KRW-vergunningen

De VvW heeft allereerst haar zorgen geuit dat vergunningverlening voor HWBP-projecten na 2027 problematisch gaat worden door regelgeving rond de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Het risico dat waterveiligheidsprojecten in het geding zijn, doordat geen vergunningen verleend kunnen worden vanwege de KRW-regelgeving, is niet groot. Een project komt pas in het geding als het project in het betreffende waterlichaam ervoor zorgt dat KRW-doelen niet gehaald worden. Dat lijkt onwaarschijnlijk. Dijkversterkingsprojecten vallen bovendien vaak onder een uitzonderingsmogelijkheid van de KRW, namelijk dat sprake is van een hoger openbaar belang. Daardoor kunnen ze meestal doorgaan, ook al zouden ze in strijd zijn met de KRW-doelen.

Voor de aspecten waar het toch knelt, maakt het ministerie zich in Europa sterk voor verdere versoepeling van de KRW-regelgeving. Dat geldt met name als in het water grond verplaatst wordt met daarin PFAS of andere schadelijke stoffen. Specifiek op dat punt pleit Nederland voor een aanvullende uitzondering in Europees verband. Daar zijn de andere lidstaten het al mee eens. De onderhandelingen met het Europees Parlement en de Commissie lopen nog.

¹ TZ202504-058

In de brief over de stand van zaken rond de KRW die de Kamer voorafgaand aan het Commissiedebat Water van 17 juni a.s. zal ontvangen, wordt daar verder op ingegaan.

Uitvoeringsversnellers VvW

De VvW heeft onlangs een brochure met ideeën aangeboden om de uitvoering van HWBP-projecten te versnellen. Enkele daarvan zijn ook in het afgelopen Commissiedebat Water aan de orde gekomen. Hieronder per voorstel een reactie.

1. Organiseer centrale regie, voer regionaal uit

Meer centrale regie is onderwerp van gesprek met de waterschappen bij de herijking van het HWBP. Hierbij is het doel: efficiëntie en doelmatige uitvoering. Tegelijkertijd moet ook rekening gehouden worden met de zelfstandige bestuurlijke rol van de waterschappen als alliantiepartners en financiers in het HWBP. Aanbevelingen van de Vereniging van Waterbouwers, aanbevelingen uit de externe evaluaties van de Waterwet en subsidieregeling en van de Taskforce Deltatechnologie worden meegenomen in de afwegingen hoe te komen tot meer centrale regie.

2. Voeg projecten samen in (regionale) portfoliocontracten

Portfoliocontracten kunnen van belang zijn om uitvoering van het HWBP te versnellen en te vereenvoudigen. In dergelijke contracten worden meerdere (vergelijkbare) deelprojecten gefaseerd in de tijd aangepakt zodat er in elk vervolgproject kan worden geleerd van de ervaring uit het voorgaande project. Tegelijkertijd speelt beheersbaarheid en de omvang van contracten ook een rol. Bij enkele projecten wordt deze contractvorm in de voorbereiding nu reeds meegewogen. Binnen de herijking van het HWBP bekijken we de mogelijkheden van de portfoliocontracten, gericht op een doelmatige uitvoering van de opgave. Voor de uitvoering van projecten door Rijkswaterstaat (RWS) geldt dat, waar dat passend is, gebruik zal worden gemaakt van de bundeling van projecten in portfolio's, uiteraard onder voorwaarde van beheersbaarheid.

3. Voeg programma's samen (HWBP, KRW, RvR 2.0, PAGW).

Verschillen in (gebiedsgerichte) doelen, regelgeving en financiering van deze Rijksprogramma's zijn de aanleiding geweest om de programma's naast elkaar in te richten. Ook de KRW heeft een ander tijdspad en zal omwille van het tempo niet altijd gekoppeld kunnen worden aan de andere opgaven. Dit neemt niet weg dat ik de noodzaak zie om meer synergie tussen bovengenoemde programma's te realiseren. Daarom wordt binnen Ruimte voor de Rivier 2.0 onderzocht hoe we Rijksprogramma's beter op elkaar kunnen laten aansluiten. Ook worden nu al maatregelen genomen om bijvoorbeeld de programmering van PAGW (Programmatiesche Aanpak Grote Wateren) en HWBP op elkaar af te stemmen zodat vroegtijdig duidelijk wordt waar synergiekansen zitten, of waar juist niet. Daarnaast wordt in de uitvoering bij RWS vanuit efficiency- en omgevingsoogpunt gebiedsgericht gewerkt. Daarmee zal in de praktijk de uitvoering vaak nu al worden samengevoegd waar dat logisch en werkbaar is.

4. Maak van tweefasen-aanpak de standaard

Bij het HWBP wordt al veel gebruik gemaakt van een tweefasen-aanpak (waarbij expertise van aannemers al in de planfase wordt benut), maar er moet nog meer ervaring met de doelmatigheid worden opgedaan. In de

externe evaluatie van de subsidieregeling HWBP is geadviseerd een kwantitatieve benchmark groep binnen het HWBP in te richten om op die manier de effectiviteit van de tweefasen-aanpak te kunnen toetsen. Deze aanbeveling zal meegenomen worden in de uitwerking van de herijking van het HWBP.

Voor de instandhoudingsopgave van RWS wordt een standaardwerkwijze het bundelen van opdrachten in portfolio's met soortgelijke objecten of projecten. Een tweefasen-aanpak is met name geschikt voor projecten en portfolio's die veel onzekerheden kennen waardoor de risico's vooraf moeilijk zijn in te schatten. De fasering wordt benut om hierover meer duidelijkheid te verkrijgen voordat een definitieve prijs wordt overeengekomen.

5. Verruim voorwaarden voor fastlane aanpak HWBP-projecten

Ik deel de ambitie om processen te versimpelen en bureaucratie terug te dringen.

Een fastlane-aanpak, waarbij verkenning-, plan- en realisatiefase van een project kunnen worden gecombineerd, is daar een voorbeeld van. In de herijking worden afspraken beschouwd die het kiezen voor een fastlane-aanpak binnen het HWBP aantrekkelijker maken. Daarnaast wordt bij de herijking van het HWBP ook gestreefd naar versimpeling van het reguliere proces. De aanbeveling om naar de fastlane-aanpak te kijken komt ook uit de externe evaluatie van de subsidieregeling van het HWBP.

Zoals hierboven aangegeven sluiten de denkrichtingen van de VvW aan bij de gesprekken die we momenteel hebben met de waterschappen in het kader van de herijking van het HWBP. Van belang is om deze denkrichtingen te vertalen naar wat het beste is voor het programma als geheel. Daarbij is de toepassing daarvan afhankelijk van de nog lopende gesprekken, waarbij we moeten zoeken naar de goede balans tussen de eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid die waterschappen hebben, de regionale verschillen en het optimaal inzetten van de gezamenlijke kennis als HWBP-alliantie.

Eind 2025 worden de afspraken rond de herijking van het HWBP met de Kamer gedeeld.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
B. Madlener

Vergaderjaar 2024–2025

35 334

Problematiek rondom stikstof en PFAS

Nr. 407

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN INFRA-STRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 juli 2025

Met deze brief ontvangt u, mede namens de demissionair Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport, een overzicht van ontwikkelingen rondom PFAS, en komen wij tegemoet aan enkele toezeggingen en moties.

Inleiding

PFAS-verbindingen vormen een groep van chemische stoffen die bij langdurige blootstelling schadelijk kunnen zijn voor zowel de gezondheid als het milieu. Ze zijn wijdverspreid in het milieu aanwezig, in het water, de bodem en de lucht. Mensen komen op verschillende manieren in contact met PFAS bijvoorbeeld via voedsel, drinkwater, bodem en consumentenproducten.

Er bestaan al langere tijd zorgen over PFAS. De uitkomsten van het onderzoek naar bloedwaarden, die in deze brief worden toegelicht, bevestigen die zorgen en onderstrepen voor ons het belang van blijvende inzet om de blootstelling aan PFAS terug te dringen. Tegelijkertijd worden er concrete stappen gezet en resultaten geboekt, waarvan er in deze brief een aantal worden beschreven.

De aanpak van PFAS door de Rijksoverheid kent drie hoofdlijnen. Allereerst wordt ingezet op een zo breed mogelijk Europees PFAS-verbod. Nederland is een van de initiatiefnemers van het Europese restrictievoorstel.¹ Gelijktijdig met deze brief wordt de Kamer ook geïnformeerd over de verkenning van een nationaal PFAS-productverbod en een lozingsverbod.

Ten tweede richt de aanpak zich op het beperken van de verspreiding van PFAS in het milieu, onder meer door het terugdringen van emissies en lozingen en door het ondersteunen van saneringsplannen van decentrale overheden. En ten derde wordt ingezet op het verminderen van bloot-

¹ Kamerstuk 28 089, nr. 274

stelling aan PFAS, bijvoorbeeld via onderzoek en met gerichte maatregelen om de volksgezondheid te beschermen.

Leeswijzer

Deze brief bevat vijf onderwerpen. Onderdeel 1 en 2 hebben betrekking op het *beperken van de verspreiding* en onderdeel 2 t/m 5 op *het vermindere van de blootstelling*:

1. Werkplan Rijksinzet PFAS regio Dordrecht
2. Saneringsplan Chemours
3. Eerste resultaten biomonitoring RIVM
4. Gezondheidsonderzoek regio Chemours en Westerschelde
5. PFAS in drinkwater

1. Werkplan Rijksinzet PFAS regio Dordrecht

Op 14 november 2024 is een Rijkscoördinator aangesteld als interdepartementaal aanspreekpunt voor vragen over PFAS in de regio rondom Chemours.²

Hierbij bieden we de Kamer het werkplan van de Rijksinzet aan, deze is als bijlage toegevoegd. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de toezegging³ die aan het lid Gabriëls is gedaan tijdens het Commissiedebat Externe Veiligheid op 4 maart jl. Het werkplan geeft de acties van het Rijk gerelateerd aan de aanpak van de PFAS-vervuiling in de regio Dordrecht op hoofdlijnen weer.

2. Saneringsplan Chemours

In het Commissiedebat Externe Veiligheid van 4 maart jl. is ook de toezegging gedaan u het saneringsplan voor de omgeving van Chemours toe te sturen.⁴ Van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Dordrecht begrijpen we dat er gewerkt wordt aan een herstelplan. Dat past ook bij hun rol als bevoegd gezag in het gedecentraliseerde bodembeleid en het is primair aan hen om hierover te communiceren. De laatste informatie hierover sturen we u hierbij toe. Op die manier wordt invulling gegeven aan deze toezegging.

De decentralisatie van het bodembeleid houdt in dat de rol van bevoegd gezag voor bodemsanering belegd is bij lokale overheden. Wat betreft de aanpak van de verontreiniging met PFAS rondom Chemours is de provincie Zuid-Holland bevoegd gezag volgens de Wet Bodembescherming (Wbb)⁵ binnen de gemeenten Molenlanden, Papendrecht en Sliedrecht en is de gemeente Dordrecht bevoegd gezag binnen de gemeente Dordrecht zelf. De omgevingsdiensten Zuid-Holland-Zuid en DCMR (regio Rijnmond) voeren taken uit in de regio namens de bevoegde overheden.

Het Ministerie van IenW ondersteunt bevoegde overheden met de aanpak van PFAS via de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem. Vorig jaar heeft de gemeente Dordrecht bijvoorbeeld € 2,6 mln. ontvangen om samen met de provincie invulling te geven aan de aanpak van bodemverontreiniging met PFAS vanuit de rol van bevoegd gezag voor bodemsanering. Uitgangspunt is en blijft dat de aanpak door de vervuiler betaald wordt. Voor een doeltreffende aanpak is het echter wel nodig dat de bevoegde overheden onderzoeken uitvoeren, risico's in beeld brengen,

² Kamerstuk 35 334, nr. 321

³ TZ202503-049

⁴ TZ202503-055

⁵ Via het overgangsrecht uit de Aanvullingswet bodem Omgevingswet

hierover communiceren om blootstelling of verspreiding te verhinderen, en aansprakelijke partijen aanspreken. Naast de financiële ondersteuning denkt het Rijk mee met het bevoegd gezag waar gewenst en vindt er veelvuldig overleg plaats met de regio.

De gemeente en provincie zijn als bevoegd gezag betrokken bij het herstelplan⁶ dat door Chemours is opgesteld. Over de invulling van de rol van bevoegd gezag in deze specifieke kwestie leggen de gemeente en provincie verantwoording af aan respectievelijk de gemeenteraad en de provinciale staten. Voor meer informatie over het herstelplan verwijzen we u naar de brieven van de gedeputeerde staten Zuid-Holland⁷ en van de gemeente Dordrecht.⁸

3. Eerste resultaten biomonitoring RIVM

Mensen in Nederland worden onder andere via voedsel en drinkwater te veel blootgesteld aan PFAS, wat schadelijk kan zijn voor de gezondheid. Het RIVM werkt daarom in opdracht van de Ministeries van IenW, VWS en LNV aan het meerjarig onderzoeksprogramma PFAS waar in beeld wordt gebracht hoe we de blootstelling van de Nederlandse bevolking aan PFAS kunnen verminderen. U wordt jaarlijks over de voortgang van dit programma geïnformeerd.⁹ Daarnaast worden tussentijdse resultaten uit het programma gedeeld als deze van belang zijn. De eerste uitkomsten van de biomonitoring zijn nu beschikbaar¹⁰ en worden hierbij met de Kamer gedeeld.

Wat is biomonitoring?

In het onderzoeksprogramma is ook het onderdeel humane biomonitoring opgenomen. Dit is het meten van PFAS in lichaamsmaterialen. Het onderzoeksprogramma bevat drie biomonitoringsonderzoeken. Hierbij wordt PFAS in bloed en moedermelk gemeten. Dit geeft een beeld van de totale blootstelling van mensen in Nederland aan PFAS vanuit verschillende bronnen tegelijk. Zo kunnen we de komende jaren volgen of de hoeveelheid PFAS die Nederlanders in hun lichaam hebben toeneemt, gelijk blijft of afneemt. Op deze manier kan ook worden nagegaan of maatregelen om de blootstelling aan PFAS te verminderen effect hebben.

PIENTER-onderzoek

Voor het eerste onderzoek heeft het RIVM een grote hoeveelheid bloedmonsters uit 2016/2017 geanalyseerd op PFAS-concentraties. Het doel was om een landelijk beeld op te leveren van de hoeveelheid PFAS in ons bloed. Deze bloedmonsters zijn afkomstig uit het PIENTER-

⁶ Nota bene: er wordt door het lokaal bevoegd gezag gesproken van een herstelplan en niet van een saneringsplan.

⁷ Brief gedeputeerde staten m.b.t. Intentieverklaring gemeenten en Chemours over aanpak moestuinen en stand van zaken TFA-emissie, kenmerk DOS-2020-0007548 PZH-2024-857135276, d.d. 5 juli 2024;
Brief gedeputeerde staten m.b.t. Instemmen pilots herstel gebruiksfunctie moestuinen, kenmerk DOS-2024-0005329 PZH-2024-865057150, d.d. 3 december 2024;
Brief gedeputeerde staten m.b.t. Instemming met aanpak herstel gebruiksfunctie moestuinen in gemeente Sliedrecht, Papendrecht en Molenlanden, kenmerk DOS-2024-0005329 PZH-2025-867515447, d.d. 28 februari 2025.

⁸ Brief gemeenteraad m.b.t. Actuele stand van zaken dossier Chemours, kenmerk 2025-0012861, d.d. 11 februari 2025; Brief gemeenteraad m.b.t. Aangepast plan van aanpak herstel moestuinen in Dordrecht, Molenlanden, Papendrecht en Sliedrecht, kenmerk 2025-0018424, d.d. 4 maart 2025;

Brief gemeenteraad m.b.t. Stichting-Moestuinherstel, kenmerk 2025-0018424, d.d. 6 mei 2025.

⁹ Kamerstuk 35 334, nr. 303

¹⁰ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2025-0094.pdf>

programma uit 2016/2017.¹¹ Dit is een landelijk onderzoeksprogramma waarbij het RIVM met tussenpozen van ongeveer 10 jaar biomonitoring toepast onder een representatieve steekproef van de bevolking, om te kunnen nagaan hoe het met de afweer van de Nederlandse bevolking tegen infectieziekten is gesteld.

In enkele regio's in Nederland bestaan er zorgen over mogelijk verhoogde blootstelling aan PFAS ten opzichte van de algemene bevolking. Er zijn daarom extra monsters uit de regio's rondom Chemours en de Westerschelde opgenomen om te onderzoeken of de concentraties PFAS in het bloed in deze regio's afwijken van het landelijk gemiddelde.

Resultaten

Bij vrijwel de gehele Nederlandse bevolking overschrijdt de hoeveelheid PFAS in het bloed de gezondheidskundige grenswaarde¹². Dit bevestigt de resultaten van eerder onderzoek van het RIVM dat mensen te veel PFAS binnenkrijgen vanuit onder andere voedsel en drinkwater¹³.

De bloedmonsters zijn op 29 soorten PFAS onderzocht. Daarvan zijn de hoeveelheden PFOS het hoogst, gevolgd door PFOA. Bij kinderen en vrouwen in de vruchtbare leeftijd zijn de hoeveelheden iets lager dan bij de rest van de bevolking. Bij inwoners van de regio's Dordrecht en Westerschelde zijn de hoeveelheden van enkele PFAS hoger dan in de rest van Nederland. Het RIVM keek met extra aandacht naar deze twee regio's, omdat ze in de buurt liggen van fabrieken waaruit PFAS in de omgeving is terechtgekomen. Het RIVM-rapport met daarin de volledige resultaten en toebehorende informatie is als bijlage bij deze brief toegevoegd.

Wat betekenen deze resultaten?

De gezondheidskundige grenswaarde voor PFAS geeft aan tot welke hoeveelheid de blootstelling geen invloed heeft op de werking van het immuunsysteem¹⁴. Dat betekent niet automatisch dat mensen boven de grenswaarde gezondheidsklachten krijgen of ziek worden, maar daarboven zijn effecten op het immuunsysteem niet uit te sluiten. Het is niet goed te zeggen wat de gevonden hoeveelheden in het bloed precies betekenen voor de gezondheid van de Nederlandse bevolking. Wel is vast te stellen dat de gemeten PFAS-waarden de gezondheidskundige grenswaarde overschrijden en daarmee op termijn potentieel schadelijk zijn voor onze gezondheid. Bijvoorbeeld effecten op de ontwikkeling van het ongeboren kind, de lever en op cholesterol in bloed. Het is niet precies bekend bij welke hoeveelheden en in welke mate deze effecten optreden. Voor de duiding van deze PFAS-waarden in het bloed is ander onderzoek nodig, dat op korte termijn zal starten (zie punt 4b in deze brief).

Op dit moment is niet bekend of en welke specifieke maatregelen de overheid of mensen zelf kunnen nemen om de hoeveelheid PFAS in het bloed te verminderen. De PFAS die in het lichaam zijn opgenomen worden geleidelijk afgebroken, maar dat gaat heel langzaam. Wel geldt een algemeen advies om gevarieerd te eten en soms om bepaalde voedingsproducten niet of weinig te eten, zoals zelfgevangen vis, producten uit moestuinen in Dordrecht en Helmond en eieren van hobbykippen. Zie voor meer informatie www.voedingscentrum.nl.

¹¹ <https://www.rivm.nl/pienter-onderzoek>

¹² <https://www.rivm.nl/documenten/notitie-implementatie-van-efsa-som-twi-pfas>

¹³ <https://www.rivm.nl/publicaties/risk-assessment-of-exposure-to-pfas-through-food-and-drinking-water-in-netherlands>

¹⁴ <https://www.rivm.nl/documenten/notitie-implementatie-van-efsa-som-twi-pfas>

Het RIVM vult de resultaten uit het PIENTER-onderzoek 2016/2017 aan met twee andere onderzoeken met 1) meer recente bloedmonsters en 2) moedermelkmonsters. Hiermee ontstaat een actueel beeld van de concentraties PFAS in ons lichaam. Voor het moedermelkonderzoek wordt gebruikt gemaakt van monsters van de moedermelkbank van het Amsterdam Universitair Medisch Centrum. Voor het bloedonderzoek ondersteunt de organisatie Sanquin door een representatieve groep donoren uit heel Nederland uit te nodigen om deel te nemen. Voor de regio's rondom Chemours en Westerschelde worden hier ook extra's monsters in opgenomen. De resultaten worden in het tweede kwartaal van 2026 verwacht.

4. Opdrachtverlening gezondheidsonderzoek regio Chemours en Westerschelde

Op 14 november 2024 bent u geïnformeerd over de resultaten van de verkenning voor gezondheidsonderzoek in de regio's rondom Chemours en de Westerschelde.¹⁵ Aan de Kamer was toegezegd om daar voor de zomer van 2025, samen met het Ministerie van VWS, opvolging aan te geven.

Samen met de Staatssecretaris Jeugd, Sport en Preventie wordt nu een belangrijke volgende stap gezet. Wij hebben het RIVM de opdracht verleend om met een meerjarig gezondheidsonderzoek te starten voor de regio rondom Chemours en de Westerschelde. Het RIVM start hier in september 2025 mee. Hierbij wordt de Kamer geïnformeerd hoe dat onderzoek er uit zal komen te zien.

Het doel van het onderzoek is om duidelijk te krijgen of er in de regio's rondom Chemours en de Westerschelde sprake is van een afwijkende gezondheidssituatie die kan samenhangen met verhoogde PFAS-concentraties. De mensen die in deze gebieden wonen willen hier graag antwoord op krijgen, en de overheid wil dit ook. Om dit te kunnen onderzoeken, zijn de volgende doelen vastgesteld:

a. Overzicht bieden van de huidige kennis:

Het RIVM maakt via een literatuurstudie een overzicht van de actuele wetenschappelijke kennis over de mogelijke gezondheidseffecten van PFAS. Daarnaast wordt geïnventariseerd welke kennis er nog ontbreekt. De resultaten worden duidelijk en toegankelijk gecommuniceerd met onder andere de omwonenden en GGD's.

b. Gezondheidskundige interpretatie van de biomonitoringsresultaten:

Uit de resultaten van de biomonitoring die het RIVM heeft uitgevoerd, is gebleken dat vrijwel iedereen in Nederland meer PFAS in zijn bloed heeft dan gezond wordt geacht. In dat onderzoek is ook een beeld verkregen van de gemiddelde hoeveelheid PFAS in het bloed in de regio's rondom Chemours en de Westerschelde. Het RIVM gaat onderzoeken of deze resultaten, met behulp van de literatuurstudie (zie punt a), kunnen worden vertaald naar concrete invloed op de gezondheid.

¹⁵ Kamerstuk 35 334, nr. 321

c. In beeld brengen gezondheidssituatie regio Chemours/Westerschelde:

Er wordt onderzocht hoe vaak mogelijk aan PFAS gerelateerde gezondheidseffecten voorkomen in de regio's rondom Chemours en de Westerschelde (ten opzichte van een referentiegroep). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van bestaande gegevens over de gezondheid van bewoners, die verzameld worden door organisaties zoals het Nivel, Perined en het CBS.

d. Samenbrengen resultaten en vervolgacties:

Het RIVM bekijkt de resultaten die zijn verkregen uit de literatuurstudie (1), humane biomonitoringsstudie (2) en gezondheidsdata (3) in samenhang. Op die manier ontstaat een beeld van de mogelijke invloed van PFAS op de gezondheid van mensen die wonen rond Chemours en de Westerschelde. Ook geeft het RIVM advies over mogelijke vervolgstappen.

Planning en betrokkenheid van regionale partijen

Het RIVM gaat in september 2025 van start met het onderzoek, dat naar verwachting tot eind 2027 duurt. In de eerste maanden wordt het onderzoeksplan verder uitgewerkt, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de betrokkenheid van regionale partijen zoals de lokale overheden en de GGD. Samen met hen wordt bekeken hoe de begeleiding van het onderzoek het beste kan worden ingericht.

Tot slot hechten we er waarde aan om de Kamer en de regio regelmatig te informeren over de voortgang. We zeggen u dan ook toe jaarlijks een update te geven over het onderzoek. Mochten er tussentijds belangrijke ontwikkelingen zijn, dan wordt u daarvan op de hoogte gebracht.

Wetenschappelijke Expertcommissie

Het RIVM richt een Wetenschappelijke Expertcommissie (WEC) op, in het kader van het meerjarig PFAS-onderzoeksprogramma, die ook kan worden geraadpleegd voor ander PFAS-onderzoek door het RIVM. Dit is een onafhankelijke groep van experts met verschillende expertises binnen het PFAS-werkveld, die het RIVM zullen adviseren op wetenschappelijke betrouwbaarheid en maatschappelijke relevantie. Het Ministerie van IenW is voornemens om deze Wetenschappelijke Expertcommissie ook te betrekken bij de gezondheidsonderzoeken voor de regio Chemours en Westerschelde. Op deze wijze wordt er invulling gegeven aan de motie Eerdmans¹⁶ die oproept tot instellen van een expertgroep Chemours.

5. PFAS in drinkwater

Op 13 mei 2025 heeft de Kamer middels de motie Kostić en Bamenga (Kamerstuk 27 625, nr. 704) verzocht om geïnformeerd te worden over de opvolging van het RIVM-advies ten aanzien van de norm voor PFAS in drinkwater.¹⁷ Met deze brief wordt invulling gegeven aan deze motie.

Met de aanbieding van het RIVM-advies in oktober 2022 is de geadviseerde richtwaarde van het RIVM overgenomen. Deze richtwaarde wordt gebruikt bij het beoordelen van lozingen, om zo de innamepunten van de drinkwaterwinningen te beschermen. Er werd daarbij gesignaleerd dat, hoewel het Nederlandse drinkwater voldoet aan de norm zoals opgenomen in de Europese Drinkwaterrichtlijn, deze norm op basis van

¹⁶ Kamerstuk 28 089, nr. 297

¹⁷ Kamerstuk 35 334, nr. 209

de huidige inzichten niet meer beschermend genoeg is.¹⁸ Daarom heeft de toenmalige Minister van IenW ook aangegeven dat het wenselijk is om een richtwaarde die beschermend genoeg is op te nemen in het Drinkwaterbesluit.

De ILT constateerde in een signaalrapportage: «Bronaanpak alleen is daarom op de korte en middellange termijn voor PFAS niet meer voldoende om de risico's voor drinkwater te verkleinen.»¹⁹ Daarom is de afgelopen periode in samenwerking met de drinkwatersector een onderzoek uitgevoerd met als onderzoeksvraag: «Wat zijn de voor- en nadelen bij het implementeren van de RIVM-drinkwaterrichtwaarde van 4,4 ng PEQ/l als norm in het Drinkwaterbesluit,» en «hoe kan dit inzicht door het doorlopen van het Beleidskompas leiden tot een advies voor omgang met deze voorgestelde norm?»

Als bijlage bij deze brief treft u het onderzoeksrapport aan. Daarin concluderen de onderzoekers: «De invoering van een PFAS-norm van 4,4 ng PEQ/l is volgens het RIVM noodzakelijk voor de volksgezondheid. Tegelijkertijd brengt deze norm aanzienlijke technische, financiële en maatschappelijke uitdagingen met zich mee.»

De onderzoekers concluderen onder meer dat drinkwaterbedrijven niet op korte termijn aan deze norm kunnen voldoen. De ILT kan ontheffing verlenen voor een periode, maar de wettelijke maximale ontheffings-termijn is naar verwachting van de onderzoekers te kort om voldoende ruimte te geven aan de noodzakelijke aanpassingen van drinkwaterproductielocaties. Daarnaast brengt invoering van de norm ook uitdagingen met zich mee op het gebied van duurzaamheid, zoals hogere energiebehoefte, meer CO₂-uitstoot, verhoogde zoetwaterinname en de verwerking van reststromen. Dit vereist aanvullende oplossingen om de impact op het milieu te beperken.

In dit kader is het ook relevant om te melden dat op dit moment de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) op verzoek van de Europese Commissie werkt aan een advies over de blootstelling aan PFAS. Dit advies wordt komend jaar verwacht. Hoewel de inhoud nog onbekend is, is de verwachting dat dit advies in lijn zal zijn met de eerdere conclusies van het RIVM. Het WHO-advies zal aanleiding geven om met de andere lidstaten te gaan heronderhandelen over de normering van PFAS in de Drinkwaterrichtlijn. Daarover zal de Kamer t.z.t. geïnformeerd worden.

We vinden het daarom op dit moment niet opportuun om, in het licht van die komende onderhandelingen en de technische en financiële uitdagingen, nu al te besluiten over aanpassingen van het Drinkwaterbesluit. Tegelijkertijd is wel duidelijk dat de huidige normering niet beschermend genoeg is en dat drinkwaterbedrijven maatregelen zullen moeten treffen om de hoeveelheid PFAS in drinkwater te verminderen. De drinkwaterbedrijven zijn hier nu al mee bezig en zullen deze inspanningen voortzetten. Ten behoeve van de toekomstige (Europese) besluitvorming voor een nieuwe PFAS-norm vragen we de drinkwaterbedrijven de operationele en financiële consequenties hiervan in beeld te brengen. Het ligt voor de hand daarbij de verschillende scenario's uit de bijgevoegde studie als beginpunt te nemen. Dit vraagt om aandacht bij drinkwaterwinningen waar PFAS in hoge concentraties worden aangetroffen, evenals bij winningen die in de toekomst risico lopen op PFAS-verontreiniging.

¹⁸ Kamerstuk 28 089, nr. 190

¹⁹ Kamerstuk 27 625, nr. 670

Tot slot

Door het uitvoeren van onderzoek wordt er steeds meer bekend over de wijze waarop PFAS zich in onze leefomgeving hebben verspreid en de effecten die deze stoffen op onze gezondheid hebben.

Het is duidelijk dat we in heel Nederland op verschillende wijze aan PFAS worden blootgesteld. De routes waarmee we worden blootgesteld zijn divers en diffuus. Het vraagt dan ook een blijvende en grote inzet om naast de bronaanpak de blootstelling aan PFAS zo ver mogelijk omlaag te brengen.

Samen met alle betrokken partijen blijven we ons onverminderd inzetten om deze stoffen uit te bannen en onze blootstelling te verminderen. We hebben daar al grote stappen in gezet en hebben er vertrouwen in dat deze inzet ook op de lange termijn vruchten zal afwerpen. Het is onze verantwoordelijkheid om te zorgen voor een schone en gezonde leefomgeving, zowel voor vandaag als voor de toekomst.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
R. Tieman

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
A.A. Aartsen

Vergaderjaar 2023–2024

32 698

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Nr. 87

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 mei 2024

Op 12 oktober 2023 heeft de Algemene Rekenkamer (AR) het rapport «*Voorbij de dijk. Keuzes in het waterveiligheidsbeleid*» gepubliceerd (Kamerstuk 32 698, nr. 83). In de brief aan de Kamer over het Landelijk Veiligheidsbeeld Primaire Waterkeringen van 8 november 2023 (Kamerstuk 31 710, nr. 82) is aangekondigd dat in het voorjaar 2024 een inhoudelijke reactie zou volgen. Deze reactie treft u hierbij aan.

Voor Nederland is de bescherming tegen overstromingen en de wijze waarop we dat (kosteneffectief) realiseren van cruciaal belang om hier, nu en in de toekomst, veilig te kunnen blijven wonen en werken. Daarom is dit ook speerpunt van het waterveiligheidsbeleid, waarbij de ambitie is om te zorgen dat Nederland de best beveiligde delta ter wereld blijft¹. Dat is een grote opgave, zoals ook duidelijk werd in het landelijk veiligheidsbeeld primaire waterkeringen. Bij de aanpak werkt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) vanuit een brede basis van kennis en ervaring aan waterveiligheid. Het Rijk doet dit in nauwe samenwerking met waterschappen, provincies en gemeenten, zoals in het Deltaprogramma.

Meerlaagsveiligheid is in 2009 in het eerste Nationaal Waterplan geïntroduceerd. Sindsdien is dit principe steeds verder ontwikkeld. Het Nationaal Waterprogramma 2022–2027 werkt meerlaagsveiligheid breder uit dan alleen voor waterveiligheid, het is namelijk ook zeer relevant voor bijvoorbeeld wateroverlast of overstromingen door extreme buien, zoals in Limburg in 2021. Om de gevolgen van klimaatverandering te kunnen verminderen is het van belang de ruimtelijke inrichting in ons land en het beheer zoveel mogelijk klimaatbestendig te maken. Klimaatadaptatie raakt aan veel beleidsdomeinen, de Minister van IenW is coördinerend bewindspersoon voor klimaatadaptatie.

¹ Nationaal Waterprogramma 2022–2027 (Kamerstukken 35 325, nr. 5).

Rijk, gemeenten, waterschappen en provincies zijn allen wel zelf verantwoordelijk voor het integreren van de klimaatadaptatieopgave in het eigen beleid, het klimaatbestendig maken van hun eigen assets, netwerken en (stedelijke en regionale) watersystemen en het bekostigen hiervan. Het Ministerie van IenW stimuleert via diverse sporen klimaatadaptatieve maatregelen bij andere overheden. De inzichten van de AR worden als een ondersteuning gezien van het beleid op het gebied van klimaatadaptatie, wateroverlast en waterbewustzijn.

Er is ook veel onderzoek² gedaan naar meerlaagsveiligheid in relatie tot waterveiligheid. Hieruit blijkt dat voor het beheersen van het risico van overstromingen vanuit het hoofdwatersysteem, preventie via primaire waterkeringen (laag 1) vrijwel altijd aanzienlijk (kosten)effectiever is dan ruimtelijke maatregelen (laag 2) en crisisbeheersing (laag 3). Maatregelen uit laag 2 en 3 kunnen wel helpen de gevolgen van overstromingen te beperken, afhankelijk van de specifieke gebiedssituatie.

Waterveiligheid gaat om het beheersen van de risico's van catastrofale overstromingen, zoals in 1953, waar sprake is van meters water in een groot gebied, veel slachtoffers en schade in de orde van grootte van miljarden euro's. Nederland heeft, in vergelijking met het buitenland, veel laaggelegen en dichtbevolkt gebied met een hoge economische waarde en een historisch gegroeid en bewust gekozen hoog beschermingsniveau dat wettelijk is vastgelegd. Versterking via waterkeringen is daarmee al snel kosteneffectief ten opzichte van andere maatregelen achter de dijken. Daarom wordt hier ook stevig op ingezet in het nationale waterveiligheidsbeleid. Op plekken elders in de wereld met een veel lager beschermingsniveau, zoals in de Verenigde Staten en Engeland, wordt daarom veel uitgebreider ingezet op ruimtelijke maatregelen en organisatorische noodmaatregelen, zoals evacuatie routes.

In lijn met de AR kan worden geconstateerd dat het steeds belangrijker wordt om in de ruimtelijke ordening en inrichting van ons land meer rekening te houden met water(veiligheids)belangen. Niet «in plaats van», maar aanvullend op het bieden van bescherming door waterkeringen.

Klimaatverandering vraagt om scherpere keuzes over hoe we de schaarse ruimte gebruiken en inrichten om daarbij voldoende klimaatrobust en toekomstbestendig te zijn. In de kabinetsbrief «Water en bodem sturend» (Kamerstukken 27 625, nr. 592) zijn hiervoor structurerende keuzes opgenomen. Dit gaat bijvoorbeeld ook over bewuste keuzes waar gebouwd kan worden, waar de AR terecht aandacht voor vraagt. Een voorbeeld van zo'n keuze is dat we in de uiterwaarden (die vallen onder de Beleidslijn grote rivieren) geen nieuwe bebouwing meer toe staan. Daarmee maken we onze rivieren klimaatrobuster en voorkomen we toenemende schade. Daarmee wordt mede uitwerking gegeven aan laag 2 van meerlaagsveiligheid, zoals in het Nationaal Waterprogramma 2022–2027 is beschreven.

Recent is ook het ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving gepubliceerd³. Dit kader geeft meer duidelijkheid over waar er gebouwd kan worden door per locatie de risico's te tonen op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en drinkwater. Zo kan het ruimtelijk afwegingskader gemeenten, waterschappen en provincies helpen bij locatiekeuzes voor nieuwe ontwikkelingen. Naast de vraag *waar* specifieke functies worden ontwikkeld, geeft de maatlat klimaatadaptieve

² ENW-advies «meerlaagsveiligheid nuchter bekeken», «Proeve plangebied Deltaprogramma rivieren (waterrobust bouwen)»

³ Kamerstukken 27 625, nr. 666.

groene gebouwde omgeving voor stedelijk gebied ook invulling aan de vraag *hoe* in eventueel kwetsbare gebieden klimaatbestendig gebouwd moet worden (Kamerstukken 32 813, nr. 1195). Hiermee ondersteunt het Rijk andere overheden en marktpartijen om rekening te houden met water en klimaatverandering.

De Beleidstafel wateroverlast en hoogwater heeft op basis van de gebeurtenissen in Limburg in 2021 diverse aanbevelingen gedaan⁴ die in het licht van de inzichten van AR relevant zijn. Aanbevolen is meerlaagsveiligheid toe te passen in het regionale en lokale watersysteem waar ruimtelijke maatregelen, zoals de AR benoemt, juist effectief kunnen zijn. Ook moet er worden gewerkt aan de verbetering van de crisisbeheersing en de samenwerking met de veiligheidsregio's. Daarnaast moet extra worden ingezet op vergroten van het waterbewustzijn zodat bewoners beter voorbereid zijn, waar de AR terecht aandacht voor vraagt. De aanbevelingen van de Beleidstafel worden nu door verschillende waterpartners uitgewerkt. Een belangrijke aanbeveling uit de Beleidstafel is om beter voorbereid te zijn op extreme wateroverlast om zo maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. Hiervoor worden bovenregionale stresstesten voor wateroverlast uitgevoerd. Daarin wordt gekeken naar knelpunten die kunnen ontstaan bij extreme neerslaggebeurtenissen, en waar mogelijk ook cascade-effecten kunnen optreden, door uitval van functies inclusief falen van waterveiligheidsmaatregelen. Door op een uniforme werkwijze stresstesten uit te voeren om overlast en ontwrichting in regio's in beeld te brengen, waarin ruimte is voor gebied specifiek maatwerk, wordt het mogelijk om een landelijk beeld op te stellen.

De AR roept op, in het kader toekomstbestendigheid, om verder te kijken dan 2050 wanneer de dijken aan de normen moeten voldoen. Dat doet het Ministerie van IenW al langere tijd. Waterveiligheid is voor Nederland een continue opgave nu en in de (verre) toekomst. Voor de bescherming tegen overstromingen vanuit de zee, grote rivieren en meren is het op orde brengen en houden van de primaire waterkeringen voor de lange termijn de basis. Het waterveiligheidsbeleid is adaptief en cyclisch ingericht. Er wordt continue kennis ontwikkeld en benut en er wordt goed gekeken naar wat er op de lange termijn op ons afkomt. In het Kennisprogramma Zeespiegelstijging wordt onderzocht wat de mogelijke gevolgen van de zeespiegelstijging zijn voor ons land, ook voor de huidige waterveiligheidsstrategie. Ook zijn verschillende denkrichtingen voor de lange termijn nader bekeken (tot en met 5 meter zeespiegelstijging), en gepubliceerd op 4 maart jl. (Kamerstukken 36 410 J, nr. 9). Op dit moment wordt verkend wat de gevolgen van de verschillende denkrichtingen zijn op het watersysteem en voor functies, zoals scheepvaart en natuur, en in termen van ruimtebeslag. Op basis van de kennis die wordt opgedaan kunnen we ons voorbereiden op de toekomst, met inzet van alle lagen binnen het water- en ruimtelijk beleid.

Tot slot

De opgaven op het terrein van water worden in de toekomst alleen maar omvangrijker. Het Rijk blijft zich met de andere overheden en partners inzetten om ons tijdig en slim aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Meerlaagsveiligheid biedt verschillende mogelijkheden om de wateropgaven aan te pakken. Deze moeten situationeel worden bekeken. Voor de waterveiligheidssituatie in Nederland geldt dat waterkeringen het meest kosteneffectief zijn om ons te beschermen tegen grootschalige overstromingen. Bij meerlaagsveiligheid gaat het om

⁴ Rapport: «Voorkomen kan niet, voorbereiden wel. Allemaal aan de slag», bijlage bij Kamerstukken 32 698, nr. 74.

«en-en-en», omdat alle drie de lagen hun eigen specifieke doelen en effecten hebben, en die per gebied ook anders kunnen uitwerken.

Om de gevolgen van klimaatverandering te kunnen verminderen is het van belang de ruimtelijke ordening en inrichting in ons land klimaatbestendig te maken. Als coördinerend bewindspersoon voor klimaatadaptatie heb ik de afgelopen jaren al stappen gezet om laag 2 van meerlaagsveiligheid concrete en doelgerichte uitwerking te geven, zoals met de structurerende keuzes voor «Water en bodem sturend», het ruimtelijk afwegingskader, de maatlat klimaatadaptief bouwen en de verdere uitwerking van de aanbevelingen van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater. Dit zal bijdragen aan één van de hoofdambities van het waterbeleid: een veilige en klimaatbestendig delta.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
M.G.J. Harbers

Vergaderjaar 2024–2025

32 698

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Nr. 90

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 januari 2025

Met deze brief wordt de Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de evaluaties van de wettelijke normering van primaire waterkeringen, van de wijzigingen van een aantal wettelijke waterveiligheidsartikelen en van de subsidiëring van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zoals uitgewerkt in de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014.

Daarnaast wordt in deze brief ingegaan op de tussenresultaten van de herijking van het HWBP, die in het Regeerprogramma (bijlage bij Kamerstuk 36 471, nr. 96) is aangekondigd.

Het waterveiligheidsbeleid

Door de lage ligging is Nederland kwetsbaar voor overstromingen. Een groot deel van ons land (ca 55%) zou regelmatig onder water staan zonder waterkeringen. Naast de laaggelegen delen in het westen gaat dit over gebieden langs de grote rivieren en langs de grote wateren.

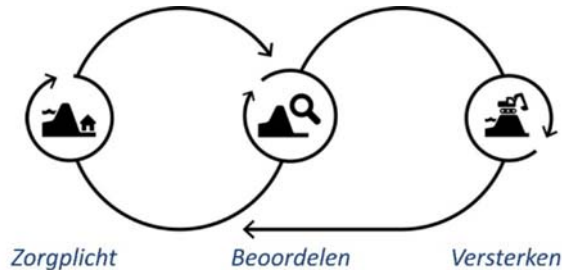
Het waterveiligheidsbeleid richt zich op het beheersen van de risico's van overstromingen, om catastrofes zoals de watersnoodramp in 1953, met veel slachtoffers en miljarden euro's aan schade te voorkomen. Vanuit deze gedachte zijn primaire keringen (dijken, dammen, duinen) aangewezen, waarvoor specifiek nationaal beleid geldt. Regionale keringen (kanaaldijken, boezemkades) vallen (met name) onder de verantwoordelijkheid van de provincies.

Het beleid voor de primaire keringen is gericht op dagelijks beheer en onderhoud (zorgplicht), periodieke beoordelingen en versterking. Versterkingen van primaire keringen in beheer van de waterschappen vinden plaats via het HWBP, waarvoor het Rijk en de waterschappen een alliantie vormen. Beide partijen betalen 50% aan de financiering van het HWBP (via de gezamenlijke dijkrekening). De samenwerking heeft tot doel te zorgen dat alle primaire keringen in Nederland in 2050 aan de normen

voldoen. Primaire keringen in beheer van het Rijk worden, voor rekening van het Rijk, versterkt in het programma Rijkskeringen.

Voor het gehele systeem zijn continu inzicht in de overstromingskans en in de doelmatige versterkingen de uitgangspunten. Dit gebeurt op basis van de meest actuele kennis over de sterkte van en de belasting op keringen.

Samenhang zorgplicht (beheer), beoordelen en versterken om dijken op orde te houden

Het gaat om het bereiken van de doelen van het waterveiligheidsbeleid door te voldoen aan de normen: iedereen achter een primaire kering heeft uiterlijk in 2050 ten minste het basisbeschermingsniveau (een maximale kans op overlijden door een overstroming van 1:100.000 per jaar).

Daar waar grote groepen slachtoffers kunnen vallen en/of substantiële economische schade kan optreden is de norm strenger. Bij het bepalen van de normen per dijktraject zijn de verwachte sociaaleconomische ontwikkelingen (o.a. toename van het aantal inwoners en groei van de economie) tot 2050 meegenomen. In 2050 moeten alle primaire keringen aan de norm voldoen. Ook na 2050 zullen de dijken moeten worden versterkt, onder andere vanwege zeespiegelstijging.¹

Kaders en evaluaties

Het beleid rond de primaire keringen is in het Nationaal Waterprogramma (NWP) 2022–2027 vastgelegd en deels juridisch verankerd in de Omgevingswet (Ow) en de Waterwet. Uit de Waterwet volgt dat vóór 1 januari 2025 de uitkomsten van evaluaties van de normering van primaire keringen en een aantal in 2014 en 2017 gewijzigde artikelen dienen te worden geëvalueerd. De eerstvolgende evaluatie van de waterstaatkundige toestand en veiligheid van de primaire waterkeringen wordt aan de Staten-Generaal gerapporteerd vóór 1 januari 2037 en daarna elke twaalf jaar.

Verder volgt uit de Algemene wet bestuursrecht de verplichting om subsidieregelingen elke vijf jaar te evalueren. Deze plicht geldt ook voor de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014 (subsidieregeling HWBP).

In het Regeerprogramma is opgenomen dat het HWBP wordt herijkt. In dat kader wordt gekeken naar een aanscherping van de (in 2023²) ingeschatte versterkings-opgave tot 2050 en de impact die dat heeft op het HWBP. En er wordt gekeken naar mogelijkheden voor betere beheersing en sturing op het HWBP.

¹ Kamerstuk 36 410-J, nr. 5

² Kamerstuk 31 710, nr. 82

Evaluatie normering Waterwet³

Wettelijk is afgesproken dat iedere twaalf jaar wordt gezien of aanpassing van de normering voor de primaire keringen nodig is. Aanpassing is nodig als wezenlijke veranderingen zijn opgetreden met betrekking tot de onderliggende aannames. De toetsing van de onderliggende aannames (o.a. sociaaleconomische groei, evacuatiefracties, overstromingsberekeningen) maakt deel uit van de evaluatie van de wijzigingen van de Waterwet.

Uitkomsten onderzoek

Tot de 237 dijktrajecten behoren 22 zogeheten «voorliggende keringen», zoals de Afsluitdijk, Maeslantkering en Oosterscheldekering. Deze keringen zijn apart onderzocht door Deltares (zie *bijlage 1*). Hieruit blijkt vooral dat de aan deze keringen gestelde eisen eenduidiger moeten worden vastgelegd ten behoeve van het beheer. Samen met de beheerder Rijkswaterstaat wordt hier verder naar gekeken.

Deltares heeft daarnaast een technisch-inhoudelijk onderzoek uitgevoerd naar veranderingen in de onderliggende aannames van de andere 215 dijktrajecten (zie *bijlage 2*). De onderzoekers constateren daarover het volgende:

- Voor het grootste deel van de 215 dijktrajecten is er geen aanleiding om de hoogte van de normen aan te passen.
- Op de Waddeneilanden volgt uit de technische analyse en actuele overstromingsberekeningen een minder strenge norm voor in ieder geval acht van de tien trajecten.
- Voor de Maasvallei volgt uit de technische analyse en actuele overstromings-berekeningen voor diverse dijktrajecten in de Maasvallei een minder strenge norm. Tegelijk is geconstateerd dat voor de heroverweging van de normen voor deze dijktrajecten nadere analyses nodig zijn om meer precieze uitspraken te kunnen doen.
- Buiten de Maasvallei en de Waddeneilanden is er op basis van de actuele informatie ook reden om een minder strenge norm te overwegen bij twee trajecten langs de Hollandse IJssel en twee trajecten langs de Waal (Betuwe).
- Bovenstaande is de uitkomst van de uitgevoerde inhoudelijke analyse.

Conclusies en vervolg

- Het Ministerie van IenW gaat met de betrokken partijen in gesprek over de uitkomsten van deze technische evaluatie van de normen, ook in het licht van eerdere bestuurlijke keuzes (voor de Maasvallei worden daarbij ook de nadere analyses betrokken die nog met de regio worden uitgevoerd). Voorzien is om in 2025 een besluit te nemen over het eventueel aanpassen van de normen van betreffende dijktrajecten.
- Vanuit het waterveiligheidsbeleid is toepassing van een landelijk consistente systematiek van groot belang bij het bepalen van de normering.
- De normen zijn de basis voor de uitwerking van het waterveiligheidsbeleid en de versterkingsopgave van het HWBP. Ze zijn daarmee ook bepalend voor de kosten daarvan. Onnodig strenge normen kunnen leiden tot een grotere opgave en daarmee extra (hoge) kosten voor het HWBP.

³ Met de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2024 zijn de waterveiligheidsnormen omgevingswaarden geworden. In deze brief wordt nog uitgegaan van de (oude) terminologie van de Waterwet.

- Mocht worden besloten tot normaanpassing, dan is het belangrijk om de uitvoering van lopende projecten niet te verstoren.

Los van deze wettelijke evaluatie is bij de uitvoering van HWBP-projecten (o.a. bij dijkverlegging) gebleken dat er soms onduidelijkheid is over de ligging, lengte of noodzaak van een primaire kering. De uitgangspunten en criteria die het Rijk daarvoor hanteert worden apart aan uw Kamer toegezonden in 2025 en ook verankerd in het Nationaal Waterprogramma.

Evaluaties overige wijzigingen Waterwet en subsidieregeling HWBP

In de Waterwet (zoals die gold tot 1 januari 2024) is vastgelegd dat de Minister van Infrastructuur en Waterstaat vóór 1 januari 2025 een verslag aan de Staten-Generaal zendt over de doeltreffendheid en de effecten van de in 2014 en 2017 gewijzigde artikelen 2.2, 2.3, 2.12, 3.9 en 7.23 tot en met 7.26.⁴

Het doel van de *wetswijziging 2014* was het structureel borgen van de bekostiging van het HWBP, het vergroten van de doelmatigheid en beheersbaarheid van het HWBP en het verbeteren van het proces van periodieke beoordeling en rapportage. Met de wijziging zijn prikkels geïntroduceerd om de doelmatigheid en beheersbaarheid van het HWBP te vergroten, is de beoordelingsperiode naar twaalf jaar verlengd en vindt het toezicht op de beoordeling nu feitelijk plaats door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Doel van de *wetswijziging 2017* (art. 2.2) was de wettelijke verankering van de nieuwe veiligheidsnormering voor primaire waterkeringen, gericht op meer doelmatigheid.

Bij deze wetsevaluatie is onderzoek gedaan naar de doeltreffendheid en de effecten van de wetswijzigingen in de praktijk. Het gaat daarbij om het doelmatig versterken van primaire keringen (d.w.z. dat de kosten van een kering gedurende de levensduur worden geminimaliseerd) en om beheerste processen van beoordelen en versterken.

De wetsevaluatie gaat alleen over primaire keringen (Rijksverantwoordelijkheid) en niet over regionale keringen (met name provinciale verantwoordelijkheid) en meerlaagsveiligheid. Het beleid voor meerlaagsveiligheid is uiteengezet in de Kamerbrief van 7 mei 2024 (Kamerstukken 32 698, nr. 87).

De *Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014* is specifiek gericht op uitvoering van benodigde dijkversterkingen op basis van de Waterwet (artikel 7.23–7.28). De regeling omvat regels met betrekking tot de kostenraming en de subsidiabele kosten bij dijkversterkingsprojecten in het HWBP. Na de eerste evaluatie van de subsidieregeling in 2019 dient de eerstvolgende evaluatie uiterlijk in 2024 opgeleverd te worden. In deze evaluatie is onderzocht in hoeverre de subsidieregeling HWBP bijdraagt aan een doeltreffende en beheersbare uitvoering van de HWBP-kaders en doelmatige en beheersbare besteding van financiële middelen.

⁴ Per 1 januari 2024 dienen uitsluitend de artikelen 7.23 t/m 7.26 (financiering en bekostiging maatregelen) die zijn achtergebleven in de Waterwet te worden geëvalueerd. Vanwege integraliteit en continuïteit zijn ook de artikelen 2.2, 2.3, 2.12, 3.9 (oud), die zijn omgezet in de Omgevingswet, geëvalueerd.

Het consortium Decisio/Twynstra Gudde/Sweco heeft de waterveiligheidsartikelen uit de Waterwet en de subsidieregeling HWBP geëvalueerd. Als *bijlagen 3 en 4* zijn de eindrapporten opgenomen.

Uit de constatering van de onderzoekers blijkt het volgende:

- De wetswijzigingen en de subsidieregeling HWBP dragen bij aan het vergroten van de doelmatigheid, de (project)beheersing en het proces van subsidieverlening van het HWBP, maar niet alle doelmatigheidsprikkels zijn effectief en sommige hebben ook ongewenste effecten.
- Het invoeren van subsidie op basis van voorcalculatie heeft bijgedragen aan beter projectmanagement en daarbij zijn de kansen op budgetoverschrijding geminimaliseerd. Doordat waterschappen zelf verantwoordelijk zijn voor uitvoeringsrisico's worden risico's zo veel mogelijk beperkt en dit leidt tot hogere kostenramingen en risicoreserveringen.
- Omdat gesubsidieerde kosten achteraf niet verrekend worden, dragen de waterschappen tot op heden minder bij dan de wettelijke projectgebonden eigen bijdrage (PGEB) van 10%.
- De wetswijzigingen dragen bij aan een beter proces van beoordeling en rapportage m.b.t. de kering door de ruimere periode en de rol van de ILT als nieuwe toezichthouder. Wel is er sprake van een leerproces om te komen tot betere inhoudelijke beoordelingen.
- De bekostiging van het HWBP is met de afgesproken verdeelsleutel structureel geborgd door Rijk en waterschappen (50–50%), maar nog niet geborgd is hoe om te gaan met hogere kosten dan in 2014 voorzien.
- Lastendruk en projectgebonden eigen bijdrage (PGEB):
 - Uit de Globale Kosteninschatting (GKI) in 2023 bleek dat de versterkingsopgave tot 2050 mogelijk fors zou stijgen. Dit riep de vraag op of een eigen bijdrage van 10% per project dan niet een te grote lastendruk zou opleveren voor waterschappen met veel versterkingsprojecten.
 - Daarom is separaat onderzocht (zie *bijlage 5*) hoe de lasten voor waterschappen veranderen als een eigen bijdrage van 5% per project wordt toegepast in plaats van 10%.
 - De resultaten laten zien dat er voor de waterschappen slechts sprake is van (hele) kleine verschuivingen in de lastendruk.
 - Deze uitkomsten geven daarom geen aanleiding om de hoogte van de 10% PGEB te heroverwegen. Daarbij komt ook dat de recente inschatting van de daadwerkelijke PGEB veel lager is (zie hieronder bij herijking HWBP).

Conclusies en vervolg evaluaties Waterwet en subsidieregeling HWBP

- De evaluatie geeft geen directe aanleiding om de wet te wijzigen, maar vraagt wel aandacht hoe de doelmatigheids- en beheersingsprijkkels een betere werking kunnen krijgen. In 2025 wordt dit nader bekeken. Dan wordt, als gevolg van de herijking van het HWBP, bepaald of in de wet de hierbij behorende kaders, de financiële bepalingen in de Waterwet of de subsidieregeling aangepast moeten worden.
- Het is van belang dat er vanuit de alliantie scherper wordt gestuurd op doelmatigheid en beheersing en dat de werkwijze hierop wordt aangepast, onder meer om in 2050 de primaire keringen tegen zo laag mogelijke (versterkings)kosten te kunnen laten voldoen aan de norm. Door Rijk en waterschappen wordt momenteel al intensief samengewerkt aan mogelijke opties hiervoor.
- Doelmatigheid: duidelijk is dat voorcalculatie op dit moment onvoldoende werkt als doelmatigheidsprikkel en dat waterschappen minder

bijdragen dan de wettelijke PGEB van 10% (in de praktijk is de PGEB inmiddels bijna 0%⁵). Dat is anders dan wat in de wet is beoogd en dit zal in de praktijk moeten worden nageleefd. Er worden meerdere stappen gezet om dit te corrigeren. Er is inmiddels een besluit genomen in de HWBP-alliantie over de periode 2023 en verder: over deze jaren bestemmen de waterschappen de niet-bestede PGEB (ten opzichte van de 10%) voor HWBP-projectfasen van de eigen organisaties. Over 2014–2022 hebben de waterschappen vervolgens een principebesluit genomen dat de niet-bestede PGEB eveneens bestemd blijft voor HWBP-projectfasen van de eigen organisaties. Samen met de waterschappen zal verder worden bezien op welke manier de doelmatigheid verbeterd kan worden door bijvoorbeeld meer gestandaardiseerde afspraken over risico-opslag en programmabrede risicoreserveringen, betere beheersing van voorbereidingskosten en het centraal beter toetsen van en sturen op doelmatige keuzes bij projecten.

- Uitvoering en projectbeheersing: in het kader van het vergroten van de doelmatigheid is ook van belang om de uitvoering verder te verbeteren. Samen met de waterschappen zal daarom worden gekeken naar mogelijkheden voor meer transparantie over maatwerk en meer uniformering van de projectaanpak om zo te komen tot effectievere en snellere aanbesteding en uitvoering.
- Langs bovenstaande lijnen zal met behulp van de aanbevelingen uit de evaluatierapporten in de herijking HWBP met de alliantiepartners worden gezocht naar de benodigde verbeteringen. Dit kan door (bestuurlijke) afspraken in de alliantie of indien nodig door aanpassing van de bijbehorende kaders en/of financiële bepalingen in wet- en regelgeving.

Herijking HWBP

Duidelijk is dat de kosten voor het HWBP stijgen en dat Rijk en waterschappen met elkaar in gesprek moeten over dekking hiervan. Het borgen van de bekostiging van maatregelen in het HWBP is van groot belang om de waterveiligheidsdoelstellingen te kunnen halen. Daarnaast blijft het tempo van de versterkingen achter, waardoor het halen van 2050 ook onder druk kan komen te staan. Daarom is in het Regeerprogramma afgesproken om het HWBP te herijken. Enerzijds door het scherper bepalen van de dijkversterkingsopgaven (waarbij eerdere bandbreedtes worden verkleind) en anderzijds door het verbeteren van de sturing en aanpak van het HWBP en vernieuwen van lopende financiële afspraken. Eind 2025 worden hierover bestuurlijke afspraken gemaakt. Hieronder staan enkele tussenresultaten.

Beter zicht op de versterkingsopgave

Met de brief van 8 november 2023⁶ zijn de Staten-Generaal geïnformeerd over de staat van de primaire waterkeringen na de eerste landelijke beoordelingsronde en over een globale kosteninschatting (GKI) van de versterkingsopgave tot 2050. Daarin is aangegeven dat de GKI een eerste inschatting was met veel onzekerheden en dat die eerst verder aanscherpt zou moeten worden.

In de Kamerbrief van 17 juni 2024⁷ is een analyse aangekondigd naar de concretisering van het aantal te versterken kilometers dijk. Deze is

⁵ In het evaluatierapport staat nog 1,1%, maar het meest actuele beeld is inmiddels ca. 0% (halfjaarrapportage 2024 HWBP)

⁶ Kamerstuk 31 710, nr.82

⁷ Kamerstuk 27 625, nr. 670

inmiddels uitgevoerd en uit de analyse volgt dat de verwachte resterende opgave tot 2050 lager uitvalt: ca. 1.400 km. Het Expertisenetwerk Waterveiligheid (ENW) beschouwt deze nieuwe inschatting als een verbeterde en op dit moment best mogelijke inschatting van het aantal kilometers (zie *bijlagen 6, 7, 8 en 9*).

Het verschil met de GKI-inschatting wordt, zoals verwacht, voor een belangrijk deel veroorzaakt doordat niet alle delen van een dijktraject versterkt hoeven te worden als dit traject niet voldoet aan de norm. Deze expertinschatting is nauwkeuriger, maar zal, indien er nieuwe inzichten ontstaan uit de tweede landelijke beoordelingsronde tot 2035 (LBO2), en naarmate projecten in het HWBP worden uitgewerkt, worden bijgesteld. Dit sluit aan bij een cyclisch systeem waarin nieuwe inzichten leiden tot een nauwkeuriger beeld van de opgaven.

Aanpassing van het aantal kilometers versterkingsopgave, een geactualiseerde kosteninschatting en een verbeterde rekenmethode voor omgaan met onzekerheden in de kosten leiden tot 2050 op basis van deze analyse tot een geschatte budgetbehoefte (prijspeil 2024) van ca. € 14 – € 23 miljard.

Ten opzichte van de beschikbare ca. € 12 miljard wordt hiermee een tekort verwacht tot 2050, waarover later nadere afspraken gemaakt dienen te worden.

Sturing op HWBP-projecten

De herijking van het HWBP richt zich verder op mogelijkheden om de voortgang en doelmatigheid van het HWBP te verbeteren. Daarom worden de volgende acties ondernomen:

- Op korte termijn wordt intensiever gestuurd op de planning van de lopende HWBP-projecten. Voor zestien projecten die op korte termijn in realisatie moeten gaan, worden de voortgang en de potentiële risico's voor tijdige realisatie nauwkeurig gemonitord om zo nodig bij te sturen.
- In de periode 2030–2036 ontstaat er een financieel knelpunt van ca. € 2,5 miljard. Het Rijk en de waterschappen kijken hoe het tempo van het HWBP op gang kan worden gehouden. De waterschappen hebben besloten € 1,25 miljard (50% van dit verwachte tekort) beschikbaar te stellen. Het Rijk staat voor zijn wettelijke verantwoordelijkheid om ook zijn bijdrage te leveren om de waterveiligheidsdoelen in 2050 te halen. De rijksbijdrage voor het financiële knelpunt in deze periode wordt daarom meegewogen in het reguliere begrotingsproces en de daarmee samenhangende besluitvorming. Daarbij wordt de motie Grinwis c.s. (Kamerstuk 36 600-J, nr.17) meegenomen, waarin de regering wordt verzocht om prioriteit te geven aan waterveiligheid/HWBP in de investeringsruimte van het Deltafonds. Van belang daarbij is het inzicht in de noodzakelijke planning van uitgaven door de waterschappen. Besluiten over financiële knelpunten zijn daarom onlosmakelijk verbonden met afspraken over de sturing en voortgang van het HWBP.
- Op basis van bovenstaande conclusies en lopende analyses worden samen met de waterschappen structurele aanpassingen van de inrichting en aansturing van het HWBP verkend.

Eind 2025 wordt de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de concrete invulling van actualisatie van de financiële en bestuurlijke afspraken rondom het HWBP op middellange en lange termijn. Daarbij worden ook de voortgang en de sturing van het HWBP betrokken.

Tot slot

De evaluaties laten zien dat doorontwikkeling van ons waterveiligheids-systeem nodig is, maar de wettelijke kaders geven een goede basis voor de toekomst, waterschappen werken hard aan de uitvoering in het HWBP en met actuele kennis wordt gestreefd naar continu inzicht in de staat van de waterkeringen.

In de nu lopende tweede beoordelingsronde tot 2035 (LBO2) en bij de geplande dijkversterkingen wordt opnieuw met de actuele kennis naar de stand van de primaire keringen gekeken. Daarbij wordt bijvoorbeeld ook gebruik gemaakt van de nieuwste klimaatscenario's en de kennis uit het Kennisprogramma Zeespiegelstijging. Uit al deze analyses blijkt de urgentie om tempo te maken en te houden bij de aanpak van waterveiligheid en het op orde houden van onze keringen.

In de alliantie tussen Rijk en de waterschappen werken we continu aan de doorontwikkeling en verbetering van het HWBP en het waterveiligheids-beleid.

Zo kunnen we nu en na 2050 veilig in Nederland wonen, werken en leven.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
B. Madlener